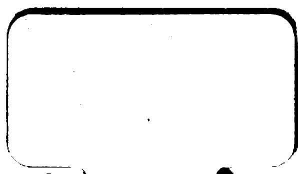

HANDLINGAR

rörande

SKANDINAVIENS

Historia.

Tredje Delen.

STOCKHOLM,
ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1817.

Tredje Delens Innehåll.

Till de fac simile af Kungliga Personers och märkvärdiga Mäns handskrifter, som åtföljt alla Delarne af Handlingar rörande Skandinaviens Historia, har man denna gång bifogat en trogen Kopia af ett ibland de äldsta Svenska Permbref, som man med säkerhet vet vara i behåll. Afsigten dermed är isynnerhet att visa skrifsättet i trettonde seklet.

Rättelser:

Sid. 82. i Noten bör heta: Bjelkenstjerna, till Årestad &c.
— 207. rad 11. och 13 i Noterne står Alström, läs: Alstrin.
— 255. rad. 11. står: nttaga, läs: uttagas.
— 267. rad. 7 i Noterna, Riks-Råd sist Grefve läs: sist Riks-Råd och Grefve.
— 281. rad. 6. står: anklagades för delaktighet. läs: uppgåfvos såsom medskyldige.
— — rad. 16. i Noten står: E. G. Vrangel läs: C. G. Wrangel.
— — sista raden. tillägges — efter Regeringssättets förändring.

ÄLDRE HANDLINGAR

hörande till

SKANDINAVIENS HISTORIA.

Gåfvobref af Konung Magnus Birgersson.

Vniversis Christi fidelibus presentis litteras inspecturis Magnus Dei gratia Rex Sweorum Salutem in omnium Salvatore. Cum ea que rationabiliter acta sunt propter Labilem hominum memoriam & fragilis vite breuitatem sepe soleant in dubium reuocari, nisi litterarum uiuacitate confirmentur, Nos tenore precentium notum facimus tam presentibus quam futuris quod nos porcionem in insula Muskö iuxta Hæringe que ducatum contingebat venerabili Patri

Alla Kristtrogna, som detta bref komma att få se, helse Wi Magnus af Guds nåde Swears Konung med allas Frälsare. Alldenstund det, som med mogen öfverläggning blifvit afgjordt, ofta för menniskans opålitliga minnes och bräckliga lifs korthets skull plägar dragas i tvifvelsmål om det ej i varaktiga skrifter äger stadfästelse; så göre Wi med detta Wårt öppna bref för samtid och efterverld vetterligt: att Wi till vördige Fader Herr Anund Bi-

domino Anundo Episcopo Strengenensi ac suis successoribus concedimus perpetuo iure possidendam de qua solet vna marcha usualis monete annuatim exhiberi, transferentes in ipsum dominum & suos successores canonice substituendos ac omne ius proprietatis quod nobis in ea competebat vel competere potuit, obligantes nos ad restituendum dimidian marcham terre Ducatui in recompensacionem: porcionis supradicte. In cujus rei testimonium sigillum nostrum vna cum Sigillis dilectorum fratrum nostrorum dominorum Waldemari quondam regis Sweorum & domicelli Benedicti presentibus duximus appenden-

skop i Strengnäs och dess efterträdare under evärdelig ägande rätt afstå en del af Muskö vid Häringe, som tillhört Hertigdömet, af hvilken en mark gångbart mynt plägar årligen erläggas; öfverlemnandes bemälte Herre och dess lagligen tillsatte efterträdare all den ägendomsrätt, som oss till den samma tillkommit eller tillkomma kunde, förbindandes Oss att till Hertigdömet i ersättning för ofvannämde del i stället lemna en half mark jord. Till yttermera visso låte Wi hänga Wårt insegel tillika med Wåre älskelige Bröders, H:r Waldemars, f. d. Sv. Konungs, och Junker Bengts

dum Datis Aros. anno domini M CC LXX VIII In octava beati Johannis Apostoli.	*insegel *) under detta bref, som är gifvit i Westerås 8:va b. Johannis Apostl. år efter Guds börd* 1278.

Likheten med Originalet intygar

J. G. Lilljegren.

Ofvan anförda Latinska Original-Bref på Pergament med sina ännu vidhängande 2:ne vaxkupor, på hvilka äro 3:ne Sigill aftryck, finnes uti Hans Excellence *m. m.* Herr Grefve Brahes Ms:t-Samlingar på *Skokloster.* Tryckt finnes det uti Act. Litter. Suec. Tom. 2. sid. 268 utan att likväl der omnämnes hvarest sjelfva Originalet finnes eller huru vida det ännu ägde sina sigiller.

J. G. Lillgegren

---

*) Ehuru detta gåfvobref omnämner trenne Sigill, hafva dock icke flera än tvenne varit vidhängande, nemligen: 1:o K. Magnus Ladulåses på begge sidor, i likhet med de aftryck, som i Peringskölds Ättartal öfverst på 74 sidan äro afritade; och 2:o Konungens Broders, då varande ÄrkeDjäknen i Linköping, Junker Bengts. F. d. Kon. Waldemars Sigill lärer således aldrig hafva varit detta dokument vidhäftadt. Junker Bengts Sigill torde hittills vara okändt: Han blef Hertig af Finland 1284, och Biskop i Linköping 1286.

Konung Håkans bref af d. 24 Aug. 1371 *).

Allom them thetta bref **) : : sea helsom wi haquon med gudz nathum Swerikis ok noriges konungr ewerdelika med warom herra Görum *allom vetterligt* med thesso waro nærvaranda Opno brefwe. At wi hawm wplatit. hedherlike husf:v Katrine lafwrenza dotter *allom them* gordum henna bonde atte. i Ræwndom i fors sokn: oc all annor the godz som then niclis dyækn atte j *the hærat*her. æpter thy som. wars kiæra herra oc fadhers Konung Magnussa. oc wars kiæra brodhers Konung Eriks *öpno brefwe* . . gifwin æra Swa stadzfæstom wi thet nw med thesso waro bref-

*) Originalet förvaras ibland Hans Excellens, Stats-Ministern, Akad. Kanslern, m. m. Herr Gref L. von Engeströms Samlingar, ditskänkt af Herr Öfver-Intendenten och Riddaren P. Tham.

**) De ord som genom ett bortrifvit stycke af brefvet felade i sammanhanget (och hvilka här med kursiv styl äro utmärkte) har Herr Prof. Sjöborg på detta sätt sökt fylla och återställa.

we. henne oc henna ærwingiom til *segiande* . . allom. foghatom. oc æmbitzmannom. oc allom androm, mannom hwa the æra ælla hwem the hælzt *æra under war* . . nadh. at sik engin til dirfwe. med nakra handa Ræææt. thet sama laxafiske. ælla the godz som for:de *dyæk* . . n förra ær saght. hindra qwælia. ælla j nakre mato skadha. mote thesso waro brefwe, swa frampt som the . . . *da* tum apud fratres minores stocholm. Anno d:ni MCCCLXX primo Die beati Bartholomei apostoli subsecreto nostro apposito.

Likheten med Originalet intygar

J. G. Lilljegren.

Adelsbref af Konung Christjern I *).

Wij Christiern meth gudz nadhe Danmarks Sveriges Norgis och gotis Koning Hertog i Sleszvik Greue i Holsten Stormarn Oldenborgh oc Delmenhorst göre widerlicht alle at fore Her Staffen beyngtzsöns riddere wor elskelige manz oc raads bön schyld, Swo oc fore troschap oc willigh thieniste som thenne breffuisere Oleff thysk oss oc wore Righe her til giort haffuer oc han oc hans rettae echtae barn oc affkoma oss oc wore arwinge oc effterkomere Koninge i wore Righe oc righen her effter trolige göre oc bewisa wille oc schule swo lenge the liffwe tha haffue wij vntt oc giffuit oc meth thette wort opne breff vnne oc giffua hanom oc hans rette echta barn oc afkoma friheet och frelsa paa alth hanz goodhz i brynd oc en gard i Lund som af arildom til nu haffuer frij varet. Oc ther til skiold och hielm som er enn rödh

*) Originalet, som förvaras bland Hans Excellens m. m. Herr Grefve Brahes, samlingar är skrifvit på pergament, och vapnet, som står midt på brefvet, med de färgor som deri nämnas.

raabucketack i ett hwit field oc two rödha wæfelhorn owen vpa hielmen effter then som her vti malet star Thoc wor oc cronenes rettigheet oforsömit vpaa wort frij bonde gotz oc köpstedhe gotz Thy forbiwdha wij alle wore fogheta oc embitzmen oc alle andre ehwo the helst ere forna Oleff thysk oc hans retta echta barn oc affkoma her emodh athindre eller oforrette i noger madha vnder wor Koningxlige heffnd oc wrethe. Datum in castre nostro Haffnensi — — — ewangeliste nostro sub secreto anno Domini MCDLXI.

Cum relatione Domini stephani Benedicti milites.

Likheten med Originales intygas af

OL. SUNDEL.

Bref hörande till Konung Gustaf I:s Historia.

Tvenne Original-Bref från Riks-Rådet Friherre Sten Ericsson (Lejonhufvud) till Riks-Rådet och Konung Gustaf I Regements-Råd Göran Norrman *) samt till Kammar-Rådet Botwid Larsson (Ankar).

Mijn wänlige helssen altid tijlforenne Kere Norman **) och saltijn iag hade ganske gerne ssett att ij hade warett her tijl stedes hos Kongl. M:ttz ffor åhn iag hade draget her ij fran Hans Nadhe Kongl. M:ttz szom iag och sennest screff eder tijl Men iag haffwer well fforstandett eder ffor ffäll Och giffwet them

*) Ur Riks-Archivet.

**) Riks-Rådet Norrman var Kon. Eric 14:s Gouvernör.

Kongl. M:ttz mijn nadige Herre och till kenne Men kere norman om ijag ecke wore ther tijll stedes nähr ij kome tijll Hans nade tha haf-wer Hans nade sagtt att han Hans Kongl. M:ttz wijll alle Sacker med eder beslutte.

Hwad then beskickning belanger tijll Keijsl: M:ttz som wij ssennest beradslogge haffver iag nock giffwett Kongl. M:ttz mijn mening tijll kenne att meg ecke synnes gott ware att honn långere skwlle ffer dröies ytterlig Kere Norman och Falentin ma ij wette att Kongl. M:ttz wår nadige Here haffwer ffatt nagre breff frann Finland, lydendes om the rydsser hurre-ledes att the haffwe ij sijnnet och welle ffalle ijn ij ffinland med roff och brand. Kere Nor-man och falentin ssaa wore thet nödigtt at ij kome oförtöffwet tijll Kongl. M:ttz och delendes Edertt gode rådh med hwre Kongl. M:ttz segg best ij thenne sack skicke skulle, Kere Norman haff-wer ijag sagtt Clementt *) hwad mit enfoldige betenckende ähr ij thenne sack hwijlket han eder ytterlig tijll kenne giffwendes warder Eder

---

*) En Clemens Hansson var Sekreterare hos Konung Gustaf I.

her med altid Gwd befalendes aff Gripssholl[m] den 26 Januarii A:o 45

STEN ERICSSON.

Utanskrift:

Den Erentvestenn Errn Georgenn Norman Königlichem Raadt freunthlichen zu handenn

In abwesende ann
Valentin Secretarien
zuerbrechen

Mijn wenlige helsen nu och altid tijl forenne med gwd. Kere Botwid *) och Clemett gifwer iag eder til kenne att iag kom hitt tijll Calmarna ssom war then forste Dag iwnniws och haffwer iag strax hafftt minne bod vtte både till iacob bage **) och ned ått Konge

*) Botvid Larsson (Anckar) till Ågnhammar, var då Befallningsman öfver Stockholms Slott och Stad.

**) Amiral, och en tid af Kon. Gustaf I nyttjad till lands, såsom en tillförlitelig krigsman.

Herett och ssentt the breff ffrån mig ssom Kongl. M:ttz vor nadigste Here haffwer scriffwett them tijll Kere Clemett och Bottwid ssaa haffwer iag inge synderlige tiender en nw kwnnet för farett Men iag will ecke for swmett att haffwe min bod wtte Hwad iag ffornimmer heller ffor fare kann will ijag wforsswmlige giffwa Kongl. M.ttz min alernadigste here till kenne Kere Clemett och Bottwid iag haffwer ecke ehn nw annet kwnnet ffor ffare ähn then for redere Matsse Karssonn går ehn nw ij Blecking och ther haffwer han ssitt oppeholld bönderne ther ffor dedinge honom, gerne hade nagre kare och bonder ssom ginge ther ned och ssögtte effter honom, men ssa ssnartt bönderne thet ffor nwme warnede de then for redernn och ssade tijll the andre hwar ssom the packade segg ecke hitt opp tijll Swergi ijgen the wille fföllie them ssiwcke hem men iag Will haffwe mitt bod först in tijll Werner Passebrede *) och höre hwad han sseger. iag will ssöcke alle the medell iag kan tencke Kere Bottwid om then gode here Hertick Albreckt kan iag inthet annat ffor ffare ähn nw, ehn hans anslag haffwer wwnnett ehn kreffte gang

*) Werner Passberg.

Men iag will legge mig vining om att iag yterlig alle legenhetter ffor ffare och wfortoffwett haffwe mitt wisse bod tijll Kongl. Ma:ttz min nadigste Here och scriffwe Hans Kongl. M:ttz ytterligere till om alle legenhetter eder nw och altid gwd befalendes aff Kallmarna then 5 iwniws A:o 45.

STEN ERICHSSON.

HANDLINGAR

hörande till

KONUNG ERIK XIV:s

Historia.

Ett Compendium af hvad som uti denna bok är anoterat om Konung Erik XIV, i hvad oroligheterna beträffar som tilldrogo sig under denna Konungs regering, till deras upphof och fortgång. Författadt för öfrigt enligt samtida anteckningar, synnerligen om Sture-Handeln *).

Tillstondet i Konung Eric XIV:s tid var betänkeligit. Nu mera regerade icke Konung Gustaf; han som var än större än hans stora samtida regenter; Han som beräknade hvarie steg och vid hvarie kunde stå fast som hälleberget. K. Eric var som alla K. Gustafs barn, förträffligt väl upfostrader; skön, manlig, hurtig, vältalande, kwicker, belefvad, och mycket boksynt; han var isynnerhet mycket lärd i mathematiska vettenskaper; var på sin tid stor

*) Afskrifvit ur Dalinska manuskript-samlingen, utom noterna, hvilka äro tillsatte. Originalet är högst svårläst och att anse som ett utkast utan ordning.

författare i åtskilligt, oftast på en prydlig latin; var mycke för mycke begifven astrologien. Han var en slugsint Herre. Dertill i kroppsöfningar förträfflig; såsom i tornerande, kapplöpande, simmande, dans och bollspelning. Det ännu på Slottsbacken såkallade Bollhuset, inrättades af Konung Erik till ett Jeu de Peaume, hvaraf det bär namnet. Han hade stora och dristiga förslager till Rikets förstoring ikring Östersjön, samt gräfningar inom landet och emellan hafven: men det var på långt när icke fadern. Eric var nyckfull, häftig, obetänksam, plågsamt misstänksam och stundom mjältsjuk samt ombytelig, dertill nöjen-älskare och slösare; också hände som den Store Gustaf spådde: att Erics bollar skulle en gång blifva hans gunstlingars guldäpplen. Men lika så noga var han som fadern, om Sveriges ära och sin höghet; och sådane voro alla af det huset. Om K. Gustaf icke så kunde med Eric var det till en del minnet af hans moder *), hvilken väl var en gudfruktig och de fattigom gifmilder Prinsessa, men mjeltsjuk, ogen och svår för Konungen att komma öfverens med; då deremot Johan liknade sin moder **), den Konun-

*) Prinsessan Catharina af Saxen Lauenburg.
**) Margareta Lejonhufvud, hennes Moder var Ebba Ericsdotter (Vase).

gen hjertligen höll af och förtjente det; samt dertill, att Johan, lika som de andre Hertigarne beständigt recommenderades hos den åldrige Konungen af deras möderne-slägtingar, och Eric deremot af dem listigt svärtades.

Orsaken till Erics förändring ifrån allmännelig älskvärd till besynnerlig i uppförande, så emot den gamle fadern som något hvarie, härleder sig af hans lynne, så ock af det sällskap han tog af ungt folk när han kom på egen hand i Calmar, fäende den provinsen till styra. Då var der på Slottet sus och dus med ArfKonungens nya favoriter, en Jöran Persson *) med dess geliker, hvilka smickrade och ingåfvo denne unge eldige Furste sjelfmyndiga idéer och ett utsväfvande lefnadssätt, samt ökade hans misstänksamhet emot brodern Hertig Johan, som af Fadern gafs företrädet, verkeligit för mycke. Och denna tiden gjorde Eric ett hopp i en af Slottets Salar, hvarvid hufvudet till dess meen i framtiden, stöttes emot en ljuskrona.

---

*) En Prästson ifrån Salberget, hvilken sedan blef Konung Erics mägtige rådgifvare, Vice Canzler och Riks Procurator: Men Konungen gjorde dock aldrig till Riks-Råd denne herrsklystne man, som hade varit hans läromästare en tid.

I början af sin regering, kringskar K. Eric Hertigarnes välde; hvilket om det icke var efter lagens bokstaf, dock onekeligit var nödvändigt för Konunga-säkerheten, då för tiden; isynnerhet sedan Hertig Johan, emot Konungens vilja, underhandlade med Sveriges visst icke till troendes varande granne, K. i Pålen, om giftermål *) och Kungen visste honom vara i underhandling att låna penningar åt Pohlands Konung, det och skedde, som hade alltid ögat på Revel och det landets återtagande från Sverige: uppkom och derom krig i detsamma. För öfrigt voro Hertigarne för mägtige undersåtare; deras välde var ett status in Statu. När nu härföre Konungen kringskurit Hertigarnes magt i Arboga, tyckte Hertig Johan sig vara grufveligen förfördelad, giömde dock allt detta i sitt hjerta. Då dess ränkor bröto ut och skrifvelser inkommit att Hertigarne hade förbundet sig med Konungen i Polen det de ville bringa K. Eric af Thronen; lät Konungen, enligt H:r Hinric Classon Horns m. fl:s rapporter om detta förräderi, tilltala Hertigen som en Rikets uppenbara fiende och belägra honom på Åbo slott, der han i tvenne månader, med ca-

*) Med Konung Sigismunds dotter Catharina Jagellonica, som Hertigen gifte sig med.

caracters fasthet och väl försvarade sig, men togs *). Till Hertigen sällade sig hemligt hans Möderne-slägt, en del af Rådet m. fl. som under sken af ömkande, underblåste agget, till vinnande af Wasahusets fällande igenom oenighet inom det, då Rådets välde kunde åter uppkomma som uti Unions-tiden. Hertig Magnus var frommer, fredsam och eftergifvande; blef fjoskig af samvetsagg att hafva låtit inleda sig till underteckna Hertig Johans dödsdom, dertill tvingader af Dionysius Beureus, Olof Larsson och mest af Jöran Person och den listige Hogenskild Bjelke. Hertig Carl då ännu ett barn; således var det Hertig Johan som ensamt stridde emot Konungen. Det var under tiden som Konungen lät uppfostra sine yngre syskon så väl, att Utlänningar ansågo den vackra Prin-

*) Jemte sin Gemål, den dygdiga Catharina af Pohlen, som delte sjelfvilligt fängelset med sin Herre, uppvisande, under gråt och svimning, för Jöran Persson, sin på fingret sittande vigningsring, då han gifvit henne till att välja emellan att lefva fursteligt, skilld från sin gemål, eller strängt innesluten med honom; och på denne vigningsring stod: *nemo nisi mors,* det vill säga: ingen utan döden; hvarvid Hertiginnan sade sig vilja blifva, och förblef det.

sessan Elisabeth *) för den fullkomligaste Prinsessa på sin tid, då hon var ärnad till Gemål åt K. Henric III i Frankrike.

Med redligt tillstyrkande och medarbetande af några, mestadels de förnäma, var det som Konungen proponerade och vidtog steget att inskränka Hertige-makten; neml. H:r Svante Sture **) och H:r Per Brahe, ***) hvilken utförligt talte vid Ständerne derom; tvenne ärlige, gode Herrar då de voro sig sjelfve lemnade; samt H:r Sten Ericsson Lejonhufvud †), med några enka till af mindre stånd med Jöran Persson; varande det Brahen och Sten Ericsson som Konungen mest rådgjorde med den första tiden af sin regering. Denne H:r

*) Blef gift med Hertig Christoffer af Mechlenburg.

**) Riksmarsk, son af Riksföreståndaren Sten Sture den yngre, af Natt och Dag slägten, och Christina Gyllenstjerna, som var halfsyster till K. Gustafs Moder. Han var ock K. Gustafs svåger, såsom gift med en Lejonhufvud.

***) Rikshofmästare, sedan Drotset. Systerson af K. Gustaf I. samt tillika Konungens svåger, såsom gift med en Stenbock. Lefde till år 1590.

†) Konung Gustaf I:s Svåger, RiksRåd och Öfverste-Kammarherre (Riks-Cammerling).

Sten, som Kon. Gustaf hade ett stort förtroende till, och ren den tiden varit Hertig Johan i hjertat mest benägen; kunde sista 2:ne åren emot Konung Eric uppretas af sin fru Ebba Lilljehök *), den gemenligen kallades Herr Ebba och var ett hår af hin-hâle; hon var värre till lynnat än fadern och Sonen Gref Axel Lejonhufvud samt sönesönerne Sten och Johan Cazemir, H:r Sten uti Finland synnerligen **). Andra tillstyrkte af vilja att väcka tvedrägt, men deras namn kan man intet uppge med säkerhet; sådane sällar leka ofta med två sköldar och äro så mycket svårare att få rätt på. Herrarne blefvo sig till tycke upplyftade genom Hertige-anseendets sänkande; samt än mera vart dem Konungen behagelig, då Hans Majestät upprättade för sine närmare och fjermare fränder Grefve och Friherredömen och det vid kröningen med stor prakt, kronor och mantlar; dock af denne Konungen försigteligen med obetydelige Grefve och Friherrskap, samt endast nästan som en tittel för hvarje äldste af

*) Dotter af RiksRådet Måns Bryntesson, som lät utropa sig af Westgotharne for Konung, och K. Gustaf I. lät halshugga för besväret.

**) Besannas i Hallenbergs K. Gustaf Adolfs Historia och af samtida handlingar.

en så npphöjd ätt så att sönerne buru titteln näst intill *). Desse store Herrar, så väl som hela Rådet och de Riddare som Konungen slog, betjente Kon. Eric XIV vid hans kröning i likhet med det ceremoniel som Romerska Kejsaren brukar vid sin; och hvilket sedan allt stadigt så förblifvit hos oss.

Sturehuset smickrades af Konungen mäst såsom förnämst och mägtigast, både genom sin Riksföreståndare-börd och rikedomen; dåBon-

*) Grefvar blefvo: Svante Sture, Per Brahe och Gustaf Johansson (Tre Rosor), den sistnämde var halfbroder med Svante Sture genom deras moder Christina Gyllenstjerna, och Konung Gustafs Svåger genom giftet med en Stenbock. Friherrar: Gustaf Olofsson (Stenbock), fader till K. Gustaf I:s sista gemål, som var systerdotter till Drottning Margareta och Kon. Gustafs svåger genom sitt gifte; han blef Riksmarsk; Sten Eriksson (Lejonhufvud); RiksRådet Birger Nilsson (Grip), gift med K. Gustaf I:s Systerdotter Brita Brahe; RiksRådet Gabriel Christersson Oxenstjerna, sedan K. Johans Riksmarskalk; Konungens Secrete Råd Lars Fleming; RiksRådet Carl Holgersson (Gera); RiksRådet Göran Holgersson (Gera); Konungens Secrete Råd; Öfverste Amiral och Öfverste-Fältmarskalk Clas Christersson (Horn); RiksRådet och Fältmarskalken Erik Gustafsson (Stenbock).

deslägten undantages, hvilken näst den Kungliga är framför alla i ädelt blod, hafvandes haft visst en Konung öfver Norden af sin urgamla stam: men blandade sig i ingenting hela denna tiden, äfvensom flere af höga Adeln; och näst Bönderne voro Båtharne, som hade Orkenöje-Jarlarne till förfäder. Konungen visste dessutom att vinna Gref Svante, genom sin synbara åhåga att välja sig en brud ibland Grefvens döttrar, så och en tid sedan, sin bevågenhet, då Konungen ville gifta sin naturliga dotter med en Gref Svantes söner; det var Virginia. Grefve Per kände Konungen för att älska egodelar, så att med honom kom och Konungen fort; han var för öfrigt en frommer, tarfvelig och lärder man, som intet tyckte om flärd. Allmänneligen vants Adelen genom Konungens tillåtelse att få igenlösa de af Kronan dem frånkände godsen i Konung Gustafs tid. Men Grefve Svante höll af goda dagar; blef och icke så väl beryktad för ett och annat med underhafvande, så i Gouvernementet i Sverige som i Estland, sägandes icke vara de fattiges och ringa folks beskyddare och hade sin peppar af höghet, dock utan ond afsigt, ehvad då för tiden wisskades. Att giftermålet med hans dotter slogs i vädret, var det mesta Jöran Persson en orsak till, sägande åt Konung Eric: De

der store husen äro ändock nog mägtige i landet, de böra icke sättas i bredd med Kongl. Maj:t. Detta hans tal kom fram för Sture-Slägten och låg honom i fatet. Hela det anhanget gjorde honom allt det onda det kunde åstadkomma, och han var ej sen att lägga lök på laxen i allt hvad han med dem visste; så att Konungen blef väl inblandad och man sluteligen feck rundt om sanna ordspråket, att harm gör helfvete. Denne Jöran var en stor Ämbetsman, men hårdsint och djerfver och som i många fall ådrog sig hatet: hos Jöran Persson ser man hvad en elak caracter värkar. Eljest är så vårt lynne, att afundas samt klandra capable ämbetsmän och högt uplyftade män.

Nu kom touren att nedsätta den höga och mägtiga Adeln, sedan den tjent till Hertige-Höghetens fällande; ty Konungen insåg nogsamt, att allt det der borde jemnas, för att Konunga-makten och Konunge-huset skulle hafva bestånd, men med sina verkligen ovanlige regerings egenskaper, voro hans tids omständigheter öfver hans höfva. De mägtiga i landet hade intet tordts knysta i gamla Konungens tid, utan promt näpstes: Han höll så hög som låg vid marginalen. Under en ung oförsökt Konung, med afund på sine regerande Herrar

bröder och de på honom, tyckte de mägtige i Rådet med de sine, tiden var inne att upplifva sina gamla Rådsherre Regerings-griller. De öppet aristocratiskt sinnade, voro emot Arboga fördraget; de ville hafva Hertige-makten sådan den var, för att motväga Konungens; hvilket de kallade försvara landets frihet. Men Eric lurade dem härutinnan, och han vant mest sitt spel. De som voro med Hertigarne befryndade genom desses möderne, harmades mest häröfver; ty både egennytta och det höga blodsbandet var omrört; dertill voro så Hertigarne som de afundsamme på Konungens högre Möderne-börd: Hans Fru Moder varande en stor Prinsessa, härkommen ifrån Kejsare, Konungar och Churförstar och beslägtad med många regerande, samt å mödernet ifrån Riksföreståndaren Birger Jarl och Folkungarne.

De betydligaste ibland aristocraterne kan nämnas: jemte Grefve Svante hans halfbror Grefve Gustaf Johansson, sluger och försigtig, lefde ej länge; hans moder Fru Christina Gyllenstjernas Sture-anhang, så och Farfadern H:r Thure Jönssons anhang *), missunnade och

*) Thure Jönsson var Riks-Hofmästare, (Riksmarskalk) en högmodig ock orolig man; gift med Anna Johans dotter (Wase), Ko-

klandrade K. Gustaf sin Krona och Regering; det förstnemde dock under lugg. Den nye Riks-Cansleren Nils Gyllenstjerna *), som var en mycket beläst, kloker och förfaren Herre, samt en illsluger inbunden lufver, den hela denne oroliga tiden mest höllt sig bakom, dock flöt ofvanpå, till och med i Konunga-gunsten; Jöran Gylta och Gerarne voro af samma slag, samt likaså lärde och beläste Herrar, Jöran Gylta isynnerhet; alla kloka hufvuden. Dessa sex samt gamle Gref Per, med många flere, voro af Konung Gustafs upfödingar både inom och utom lands, både i hans Hof och utom; också blefvo de alla sedan ansedde som landets klokaste män i råd och dåd; de voro af alla stånd, frelse och ofrelse. När Kon. Gustaf kom till Regementet var föga vett och kunskaper uti hvad som hälst; derför måste han anlita utlänningar: och är att märka, det ingen enda i Wasa-slägten, Prins och Prinsessa, i Sverige och Polen, icke var förträffligt väl uppfödder både i alla menskliga vettenskaper och

---

nung Gustaf I:s faster, en föga mindre orolig qvinna.

*) RiksRåd redan i K. Gustaf I tid. Med bibehållande af Riks-Kanslers Ämbetet, Svea Rikes Drotzet 1590; Dog 1602.

i behaglighet samt tillbindande väsende och talanger, älskande dem och de lärde. Efter Konung Gustafs tid blef här i Sverige under flere generationer, en grundelig lärdom hos en hvar.

Efterföljande voro vida mindre inbundne än de nyssnämde. Af mindre djupsinnighet men icke illa menande var Gl. Friherre Gustaf Olofson Stenbock; med icke utan ett godt hufvud, Friherre Sten Ericsson Lejonhufvud, en oblyg man; så och de märkvärde H:r:r Thure Person Bjelke *) samt Gustaf Baner **). Ogene merendels allt ifrån Kung Erics tillträde till Regeringen voro: unge Friherrarne Nils, Sten och Eric Sturar ***): då de hade haft straffbara utlåtelser i Allmogens närvaro om Konungen, som de djerfdes hota, hvilket tilldrog sig år 1564, blefvo de dock icke af Konungen tilltalte derföre, utan sågs genom fingret med; Kungen skref till och med sjelf äreminnet öfver Sten Sture och Per Baner, då de följande året stupade i sjöslaget, samt högtideligen lät

*) Riks-Råd.

**) Sedan Riks-Råd ock Öfver-Hofmarskalk. Halshuggen 1600.

***) Gref Svantes Söner.

begrafva dem. Olof *) och Friherre Eric Gustafs söner Stenbock voro hätske persedlar; den förste uppenbart. Jöran Gyllenstjerna **), Axel Bjelke ***) och Pontus de la Gardie †) sedan han trodde sig göra större lycka hos Hertig Johan; Mårten Gabrielsson, Esbiörn Pedersson, och Anders Sigfridsson Rålam ††) sedan han varit Konungen i flere år mycket tillgifven, kantrade liksom mången, icke alltid utan skälig orsak. Med Konungen trogne intill slutet och med mannamod: en Fransman Herr Carl de Mornay, Baron de Varennes †††) Eric Håkansson, Bengt Gylta †*), Sekreterarne Sven

*) Blef den förste Riks-Råd som K. Johan utnämnde.

**) Riks-Råd.

***) Blef Riks-Råd uti K. Johans tid.

†) Blef af K. Johan III Friherre, General Fält-Öfverste och Hofmarskalk samt Riks-Råd, gift med K. Johans naturliga dotter Sophia Gyllenhjelm.

††) Befallningsman på Stockholms Slott, sist Öfverste-Tygmästare.

†††) Krigs-Råd och Öfverste Fältherre: 1574 halshuggen för anläggning emot K. Johan till K. Eriks formån.

†*) Svea Rikes Råd, sedermera Öfverste-Skattmästare hos Kon. Erik.

Elofsson och Olof Larsson *), Jesper Nilsson Cruus och Sigvard Kruse, den käcke Nils Persson Silfversparre **) med sina söner och Baggarne alla bröderne ***). Så länge Kungen var vid makten och Regeringen: Friherre Gabriel Christersson Oxenstjerna och den alfvarsamme, nitiske och beskedelige utan smicker gl. Erke-Biskop Laurentius Petri Nericius. Länge och med drift: Herman Fleming †) och den framfusige bussen samt samvetslöse Clas Fleming ††). Längre, den dugtige Henric Classon Horn, †††) hvilken kände hvad Hertig Johan gick före och teg intet med det för K. Eric. Yttermera: Clas Collard, en Fransos, Ifvar Månsson Stjern-

---

*) Flere Konungars Sekreterare.

**) Sigvard var en tid Ståthållare i Upsala: Jesper Nilsson äfvensom Nils Persson voro gode krigsmän.

***) Bengt blef Amiral och för anläggning mot Kon. Johan halshuggen; Jacob Amiral med stort beröm; Peder äfven Amiral.

†) Som sist var Riks-Råd och Fält-Öfverste öfver allt krigsfolket i Finland samt Amiral.

††) Sedan Friherre, Riksmarsk och Öfverste Amiral.

†††) Blef Riks-Råd och Fält-Öfverste i Lifland.

kors *) som dock till slut vände kappan; och Måns Persson. Alltstadigt: den tappre Clas Åkesson Tott och den lika giltige Herr Nils Boje samt Peder Karth, så och beskedelige gamle H:r Björn Pedersson Bååt **). Det var Björn Pedersson som sade till Jöran Persson: Vet ni Jöran Persson, det orätt är att så klandra gl. K. Göstaf; J göre det af arghet och ni bär er åt som hundarne hvilka gläfsa på månan; den har väl sina fläckar dem ni utskriker, men är dock ett Guds mästerstycke; också sade han honom: Er broder med er andre löpa för Kungen med allt det sqvaller som kan förarga, och det för att göra er nödvändige; men tänk på räkenskaps-dagen. Härtill: den tilltagsne Åke Bengtsson Färla ***), Isaac Nilsson, Unge Carl Henricsson †); synnerligen Gissle

Nilsson

*) Kon. Eriks Secrete Råd och Ståthållare i Finland.

**) Clas Åkeson blef Riks-Råd och Ståthållare ofver hela Finland; Nils Boje var Riks-Råd och Öfverste Befallningsman öfver hela Finland; Björn Pedersson var Riks-Råd; Peder Karth var Ståthållare öfver Westergötland, Wermeland och Dal, samt Fält-Öfverste.

***) Riks-Råd och Krigs-Öfverste.

†) Horn; blef Riks-Råd och Chef öfver Arméen i Lifland.

Nilsson, *) och Eric Mattsson **) samt Konungens Medicus Doktor Benedict Olai. Härtill med obefläckad ära: den store hjelten Friherre Clas Christersson Horn. Konungens rådgifvare tisseltasslare, jemte Jöran Persson voro: Christer Persson ***) brodren, och Biskop Peder i Calmar, ifrån gamla tider; Hans Schmitt den bofven; handtlangaren Per Viliamsson, Mårten Gilius, Per Lydersson, Doktor Bengt och den Blodhunden RiksProforsen och Slottsfogden Peder Gadd; onämdt Kon. trogne gamle läsemästare Dionysius Beureus †). Konung Eric var som här ses, omgifven af solsken och oväder.

De mägtige i landet hade han inledt att hjelpa sig emot Hertigarnes sak. Sedan han nyttjat desse Herrar såsom en stege att klifva på, borde den stegen kullstjelpas; det ville han

*) Struts, då Ryttmästare, sedan Hertig Carls Ståthållare på Nyköpings Slott.

**) Körning, Konungens Sekreterare.

***) Broder till den namnkunnige Jöran Persson.

†) Riks-Råd och Öfverste-Räntemästare. Troddes vilja ingifva Konungen calvinistiska principer.

göra med hjelp af de lägre, som i sin natur afundades de högre, hvilke då för tiden föraktfullt och högst stötande, som om de intet varit af samma rot, behandlade lägre folk, och hvilken högdragenhet varade mer än hundrade år derefter, och slutligen knäckte dem.

Kung Eric kallades en bonde Konung, sedan han börjadt nu att smickra den lägre klassen medborgare, hållande efter de mägtige i något hvarie, synnerligen att de skulle utgöra rusttjensten, med de andra skyldigheterna, indragande förläningarne samt allvarsamt pliktfällande de brottslige; hvilka voro många, af sjelfsvåld och tilltagsenhet sedan Konung Gustafs död: men nåd geck likväl ofta för rätt. Att de höga blefvo sänkte, gladde de låga: också för thy, man ser gerna den neder, dit man sjelf vill klifva. Derjemte öste Konungen på den behöfvande klassen innevånare af sin faders stora rikedomar. Om Konungen endast nyttjat den skatten så der, hade icke varit stort att säga; men, då man undantager det rättmätiga kriget för vapnet Tre Kronor och mycket för att bevisa Sveriges Dominium i Östersjön, och det bevistes; att han satte krigsmakten till lands och vatten i ett dittills oerhördt välstånd, och det med sin vanlige driftighet; så och ett och annat mera till Rikets stora heder och nytta;

gingo penningarne åt i öfverflöd och prakt, åt omättliga gunstlingar och åt hans Riddarelynne i lek och bång, då vid Tornering hans Syster den sköna och praktälskande Prinsessan Cecilia, var en tid Hans Maj:ts Dame *), hvilken var utsväfvande liksom en del fruntimmer i K. Erics lösaktiga tid: liderliga och intriganta stycken af bättre och sämre folk de ders namn en gång skola blifva nämda. Denna Konungens Syster kunde dock icke glömma hans oförnuftiga uppförande då hon hade kärlekshandeln i Wadstena med Prins Johan af Ostfrisland; intriguerande sedan med Hertig Johan emot Konung Eric.

Kungens lefnadssätt inom sig, var för öfrigt mycket angenämt; Hans M:t tillbringade ofta sina aftnar med musik och sång i några fås närvaro, de der bestodo af några Herrar och Fruntimmer som också höllo af det tidsfördrifvet. Detta har Herr Eric Sparre **) berättat; Herr Eric varande som Konungens småsvän inne på salen den tiden. Han sade och

*) Gift med MarkGrefve Christoffer af Baden. Illa beryktad och flygtig, ännu på ålderdomen, dog hon katolik.

**) Blef Svea Rikes Råd och Kansler; Halshuggen år 1600: Var då Page.

att Konungen sjelf sjöng väl och componerade det som ibland speltes. Vackra sommar-aftnar kunde Hans Maj:t på lodior*), ute på mälarefjerdarne, förlusta sig i sitt sällskap med musiquen, varande i kärlek af ömt hjertelag.

De lägre stånden veko Konungen då penningen vart all; kärleken torkade in, så och bugningen då nåden icke mera blef indrägtig; som gå plägar här i verlden. Då de blefvo vane vid Konungens för stora nedlåtenhet voro de nackdryge. Vanligt brukade Konungen då han geck eller red igenom folkhopen, nicka till den med hufvudet samt säga: Guds fred, Guds fred god vänner. Kon. Eric var och väl som ridande, tumlande om med sin häst så att man förundrade sig deröfver.

Må man för öfrigt ej undra på det något hvar sluteligen blef ledsen och vresig, då Konungen tid efter annan i ett och annat varit nationen obehagelig: såsom i framdragandet af utlänningar, de der i sin natur näsvise och dryge voro; samt råkadt i galenskap, till Rikets och mången bra mans skada; så och bar sig i något hvarie oförnuftigt åt; då föragt blifvit

*) Ett slags små Fartyg.

följden af ombytelighet i giftermåls-förslager och andra resolutioner; då ifrån straff, obetänksamt ibland, till godhets svaghet var en handvändning: ty Kungen ångrade snart bitterligen sina häftiga våldsamheter. Kon. Gustaf Adolf yttrar sig så här derom: så att dess bot och poenitents var honom skadeligare, menniskligen att derom tala, än sjelfva felet.

För sköragtiga lefnaden feck han erfara tillbörlig målek och man stygdes vid Konungens gifte med sin Frilla och med en menniska af högst ringa stånd *); det till och med gemene man ansåg med vedervilja, ehuru att denna Carin Månsdotter med sin slägt blifvit af Konungen upphöjd i Adeligt stånd och hon var icke allenast förträfflig däjeliger, utan och godsint, välgörande, stilla och sig alldeles intet förhäfvande öfver sin uppkomst och sättande vid Konungens sida. Konungen hade med kärlek och ömhet dragit försorg att hon blifvit

*) Fadern var en bondeson ifrån Borgsjö Socken i Medelpad; var blifven Kapten vid besättningen på Stockholms Slott, andra säga, för StåndDrabanterne, emedan han varit StåndDrabant, hvilken corps, de tiderna, var Konungarnes förnämsta Lifvakt. Catharina utspriddes hafva varit mångelskeflicka.

mycket väl uppfostrader, ibland Prinsessan Elisabeths Hoffruntimmer, blifvande Hennes Kammarjungfru eller fru: illviljare utspridde att hon med en dryck hade förtrollat Konungen. Annat hade blifvit om det giftermålet skedt, som allom behageligt underhandlades, med den Hessiska Prinsessan, hvilket hindrades genom den Danske Konungens eviga machinationer. En del af dem som voro igenom K. Gustafs sednare giften befryndade med Konungahuset, ville helst att åter en Drottning blef af deras blod och stånd, varandes glade öfver Konungens tanke att ta fröken Sture; det de sedermera intriguerade sig till, emot Hertig Carls och hela den nu upplyste och stolta Kungliga Wasa-slägtens önskan, vid K. Jans sista gifte med Gunilla Bjelke, då och i fråga var en af Gref Per Brahes döttrar; af en Slägt som liksom Bjelkarne var känd för vackert utseende. På samma vis ville de få sitt blod på Thronen med Kon. Gustaf Adolf, igenom Ebba Brahe, om det icke hindrats af den katiga Enke-Drottningen och den kloka Axel Oxenstjerna. Att en Konung gifte sig med en infödd af Adel, det hade sina skäl när Kon. Gustaf I giorde det med sina båda gemåler af sådan härkomst, som derjemte voro icke allenast vackra, utan och, Margareta Lejonhufvud förnämligast, af

ett ädelt hjerta och stort förstånd; men till alldeles ingen nytta allt sedermera, det och Herr Gabriel Christersson Oxenstjerna sade K. Eric, nemligen: Konung Gustaf på sin tid, sade han, tog sig Adelsdöttrar, att derigenom förbinda sig deras förnäma och betydande anhörige och minska desses afundsagg till Wasahuset, som då kommit på Thronen; ty på den tiden som och nu, äro vi än några få familjer hvilke äfvensom Eders Maj:ts höga stam, räkna oss ifrån gammeldags Kungarne; men Nådige Herre, nu mera vore det en galenskap att befrynda sig så der med någon mindre än en stor Prinsessa; vi andre böra hållas väl nerom Konunga-slägten, för att ej få hågen att klifva högre än den. Denne Herr Gabriel vardt efter Konungens fall, en den nya Konungens stora anhängare och med sin son bevakade Konung Eric, blifvande vid den tiden Riksmarskalk.

Att Konung Eric hade en ifrig kärlek för Sveriges ära, synes i allt, utom i hans giftermål med en så ringa person, synnerligen; dock hade Riksens Ständer, af beskedlighet och trug, fördrag dermed, som ses af deras samtycke till det, med Successionen deraf: men det bidrog dock ej ringa till hans fall; hvartill Hertigar-

ne med deras liga skutit på med lycka, sedan hans våldsamma häftiga sinne förorsakat Sture mordet och mångens ofärd; hvarom den Store Konung Gustaf Adolf yttrar uti sin egenhändiga lefvernes-beskrifning: och efter de många voro, dömde verlden att de alle voro oskyldige.

Jacob Henricsson Hästesko, ännu upprörd af förlusten af slaget vid Svarterå, der han dock tappert kommenderade, men förlorade igenom Nils Stures förräderi, det han ville bevisa honom hela vägen igenom; svarade Konungen då Konungen talte med honom om denna Sture-handel, under det den var före i Upsala: Nådige Herre, gå endast varliga tillväga så har ni lagliga Nils Stures hufvud mellan hans fötter, ty en förrädare är han och det är visst; men låt intet upphetsa Eders Maj:t af hvarken hög eller låg; ty Edra ovänner begära intet bättre än våldförning. Kungen svarade: jag är som en orm i en myrstack med det packet, och jag får se till att de intet göra kåhl på mig och spela i förhand. Varande af ett illparigt och misstänksamt lynne, hade han och den utfundersamme Jöran Persson spioner mest i alla hus; hvilket väckte oro och förargelse i landet. Bådas misstankar blandade hos Konungen uselheter med storverk: ty det var Konung

Erics så klandrade Nämd, inrättningar af vägars uppbrytning och gästgifverier, skeppsbyggeriernes och fästningars anläggning, äfvensom saltpettersiuderier och gevärsfaktoriers danande, som gjorde att gamle Konung Gustafs mödor buro frukt. Som Han, tålte Konung Eric ingen lojhet hos Embetsmännen; allt skulle gå flinkt ur händer. Men allt detta blandades med illa öfverlaggda och förhatliga företag, grundade i en orolig själ och ett eldigt men obetänksamt snille. En gång i sitt bekymmer, lutade K. Eric sitt hufvud emot handen, sägande till Jöran Persson: min Sal. Fader gjorde mig svåra dagar när han gaf Hertigdömena till ägo åt mina bröder. Jöran svarade; ja, men Sal. Konungen sade sig till ursäkt: att värre blefve om de vore icke mägtigare än Herrarne och Rådet, om desse med sitt anhang en gång skulle töras försöka att köra bort min Stam för att sjelfva sig fästa vid Riks-Styret, som de väl minnas att deras förfäder regerat detta fattiga Riket *). Konungen fruktade på sin tid mindre

*) Äfvenså Konungens förfäder, af hvilka många voro orolige och mägtige: Wasa-Slägten var merendels betydande, aristokratisk, ofta listig, stridbar och herrsklysten: en af den, Biskop Kettil (Wase) i Linköping, upphäfde sig till Sveriges Riks-Föreståndare.

K. Christjern, än Präste och Herreväldet. Det första är nu allt med, sade Jöran Persson, men han visste hvad afunden kunde utverka här i landet till hans slägts fall, då vid en Konungagrens utslocknande, Prinsar och Herrar voro lika i styrka, Han fördrog således splitet som kunde uppkomma emellan en Konung och mäg-tiga bröder, före det att Konungahuset bortkördes och hans älskade fädernesland upp och nedvändes och blef återigen en främmande Furstes ägo; väl vetande, att det stod, fast träta uppkom i Konungaslägten, men föll om herravälde blef; hvilket alltid hindrades af någon mägtig öfvervarande Hertig: Jag tror, sade han vidare, att Sal. Kungens kärlek till Hertig Johan emot Eder, Nådige Herre, dock meste delen gjorde Hertige-väldet. Mig tyckes för öfrigt, Nådige Herre, att dessa Hertige-välden nu äro temligen stäckte sedan Eders Maj:t gjort Arboga-fördraget och geck i land med den svårigheten. Konungen sade då, efter något besinnande: Svenskarne kasta sig förr i fremmande armar igen än de lida att vara under Herravälde och likså under mångvälde; en Gud och en Kung tänka de. Af alltsammans ser jag nogsamt att kyrkan bör stå midt i byn, att jemnan bör hållas emellan Hertigarne, Herrarne, ja och de nedrigare Stånden, att ingende-

ra ser mig öfver axelen; men det är icke så lätt det. Då sade Jöran Persson: Nådigste Herre, de enda farlige äro Hertigarne och Herrarne. Hvarvid Konungen inföll: ja nu så länge.

Konung Gustaf Ericsson gaf ett djuptänkt svar till dem som rådde honom vid Westerås Riksdag år 1527, att gifva efter, då Ständerne så hotande, försökte att få honom till deras vilja: hvarken med smyg eller hot skola de komma någon värts med mig, svarade Konungen, ty får råttan komma åt osten, slutar hon ej förr än hon ätit upp honom. Från den nämde riksdagen tordes icke i hans lifstid göras ett enda försök, och Konungen höll likså heligt folkets rättigheter, med få undantag af någon enda Embetsman eller Konungens ålderdoms niskhet.

Då Konungen sedan en gång yttrade sig, att Hertig Carl vore väl en tilltagsen, men ännu för unger att gripa an verket; sade Jöran: Nådigste Herre, tro icke den pilten, han är allt en dugtig karl och förfaren, fast ej än 18 år gammal och väl beläster, som ni sjelf bäst vet Nådige Herre som gifvit honom vettet. Eders Maj:t kan påminna sig huru förunderligt

han bar sig åt ännu ej 15 år gammal vid Varbergs beskutning och storm, dervid man måtte med våld hålla honom tillbaka och i hvilken storm många fingo blodiga hufvuden. Han är illfundig nog; med Hertig Johan kan han nog utföra ett räfveknep; hvarvid den äldres behageliga tal och väsende med Lag och rättigheter i munnen, samt den yngres modiga utseende och oförvägenhet, bedrager allmänheten till uppror. Emot sådant, svarade Konungen, liksom min fader, har jag Jus Canonicum.

Det var Jöran Persson med sina handtlangare, lycksökare och Konungslige örontasslare, som bringade K. Eric till den ursinnighet, hvarigenom han af en rättmätig sak emot Sture-ligan, vände den nu i Upsala till en mordsak; igenom deras fruktan att dessa Herrar i mer eller mindre måtto skulle eljest undgå straffet. Dessa örontasslare kommo nu öfver Konungen med det sanningslika ryktet att Hertig Johan vore utsläpt och i fullt uppror ifrån sitt fängelse på Gripsholm, dit Konungen på goda skäl insatt honom, och benådat ifrån Ständers ådömde dödsstraff för handelen med Rikets fiender de Pohler, och inhemske fienderna de missnöjde i landet, som förut omrörts, och hvilka utgjordes af Sture-ligan. Fordom hade

denne Hertig Johan med ömhet varit Erics förespråkare hos fadern, då Eric svårliga förbrutit sig; och icke osannolikt hade Johan förblifvit mild och fredsam, om ej möderne-slägtingarne annorlunda vändt honom genom deras intriguer. När han var rådande på sig bar han sig åt som en man med snille; hvilket äfven finnes i hans svar någon tid efter K. Erics afsättning, då man beställsamt bad honom befalla att icke mera K. Erics Contrefey måtte ses någon stans, såsom orådeligt för Konungens säkerhet, sådant upplifvade upprors-tankar; K. Johan svarade då, i det han log deråt: låten sitta, den Konung Eric som hänger på väggen hänger icke mig. Detta har K. Carl IX berättat för dem som vid K. Sigismundi hotelser hörde på skräppskott och gåfvo honom dylika råd; pekande åt sitt hufvud och värjan, sägande: det är med desse man håller fast sin krona.

Konung Erics öde gaf medömkan, ehuru rättvist han mistat kronan; ty blodgalenskapen i Upsala kunde icke öfverses med mindre än sätta honom från Riks-Styrelsen. Den gamle Ärkebiskopen skref till Konungen ett allvarsamt straff-bref om detta upptörandet. Han hade väl begått det i en rådlös ifver, men det var alltid en gerning den endast Gud sig för-

barme öfver och som drabbade honom och hans afkomma grufveligen, emedan lagen icke feck tid att dömma de brottsliga. Konungen lät väl sedan uttrumpeta att de voro oskyldige och gaf penningar åt deras efterlefvande anhörige; men sannerligen var det en blodspenning den der hade ingen välsignelse med sig. Jöran Perssons handtlangare som mest härvid upprörde Konungens farhåga och sprungo med sqvaller, voro: Electus i Calmar Petrus Caroli, Jörans broder Christer Persson, Slottsfogden Peder Gadd och Per Viliamsson; och de med deras medhjelpare öfvergingo hvad Konungen dem befallt om de Herrarne; och begingo intet ogerna en laglöshet, må vara på Konungens räkning, för att verkställa egen arghet. De voro belackare som böra bränmärkas. Till råga kunde Kung Eric aldrig hålla jemnan och hade han som vi sedt favoriter; derföre Herr Clas Christersson Horn bad Konungen så hjertligen att taga sig till vara, sägande: här i landet skall en Konung vara varsam att intet ge den ena ett synbart företräde framför den andra, annars följer tadel, missnöje och oro i landet; derföre Gud bevare Eder, Nådige Herre, och oss alle. Kon. Eric geck dock i många mål till sitt fall så att Gud tog sluteligen sin hand alldeles ifrån denne Herrans smorda. Hans för-

nuft blef tidtals oförnuft ifrån den tiden Sture-mordet hände, och brödra-mord feck utöfvas på honom; hvarigenom K. Johan led ett svårt samvetsagg och gaf sin eljest nog milda regering och vandel en outtvagelig fläck; till hvilken ochristelige gerning man ville ge K. Johan ursäkt i de svåra tilltagen att vilja frälsa K. Eric redan genast efter hans fängslande och sedan esom oftast. Inom sina galler mjukades han aldrig, utan ihärdigt icke allenast aldrig rätt erkände Johan som Konung, utan och oupphörligt umgecks med tillbud att komma på fri fot och till Kronan igen. K. Erics hårda behandling i fängelset, uppväckte medlidande hos menigheten och likså hos anförare af högre stånd; så visserligen såg det bekymmersamt ut för K. Johan. Då efter flerfaldiga befallningar; icke enligt Ständernes dom, som var att endast Kon. Eric skulle till döddagar hållas i en fängslig dock Förstlig förvaring, men ej att förkorta K. Erics lif, dess dödande öfvervägdes år 1575, då var af närvarande RiksRåden, Biskopar och Presterskap, H:r Johan Axelsson Bjelke samvetsgrant den enda som icke biföll mordet *).

---

*) De som undertecknade Akten voro: Thure Bjelke, Nils Gyllenstjerna, Jöran Gere, Erik Stenbock, Hogenskild Bjelke, Erik

Konungen gafs sedan att välja emellan förgifning, qväfning mellan bollstrar eller ådrornas öppnande, och skulle om han ej godvilligt ville, dertill tvingas genom bindande med handkläden: Konung Eric valde, som man vet, det förstnämde, och dog karlavulit. K. Erics gemål Drottning Carin, som lefde hela tiden oförviteligit och högst berömmeligt, undgeck temmeligen farorne, både dem som Jöran Persson utställt till hennes fällande hos K. Eric och dem som eljest omgåfvo henne, till och med länge derefter; ty denne mannen ville ensam rå om Konungen. Men han höll på att komma i verklig onåd igenom sin hustrus prat om Carin Månsdotter, derest icke denna goda menniska bedit för honom och henne. Under Sturarnes fångenskap i Upsala öfverhopades Drott. Carin Månsd:r af Gref Svantes frus, den högfärdiga och hårdsinta Grefvinnan Märtas böner, och hon skaffade henne godt hopp från Konun-

Gyllenstjerna och Gustaf Baner. Så och Arkebiskop Laurentius Petri Gothus, Biskoparne Martinus Olavi Helsingus, Jacobus Johannis, Olavus Nicolai Helsingus och Erasmus Nicolai, samt Kyrkoherdarne Olaus Petri, Sven Benedicti och Renevaldus Ravaldi.

Konungen, om laglig medfart och nåd för rätt: men onda menniskor kommo imellan: man bör veta, att samma Grefvinna, förut hos sig på Hörningsholm, visat Carin Månsdotter ett djupt förakt. Denna Drottning blandade sig i intet som hörde regementet till, och brydde sig aldrig med det som henne icke angeck eller ej af Konungen anbefaldes henne. Hon var och ute för Jöran Perssons moder, hvilken ansågs för en trollpacka och med honom delaktig, hvarföre hon vid revolutionen kom in i hans olycka och med kafle i munnen utfördes till döden. I sitt hårda fängelse var det långa tiderna som Kon. intet feck Religionens tröst, han feck intet vederqvecka sig med sitt nöje: läsning, musique och målande; Hans hjerta grämdes utan att tröstas af hans olyckliga gemål och fattiga barn, dem honom förnektes att vara med, mest alltid. Han bevakades mestadels af sina gamla fiender *), ibland andre af

*) De som honom bevakade voro: Clas Fleming, Gabriel Christersson och Christer Gabrielsson Oxenstjerna, Hans Kyhle, Erik Gyllenstjerna, Mauritz Jöransson (Vinge), Sten Baner, Olof Gustafsson Stenbock, Erik Andersson Ekeblad, Nils Rynning, Nils Jönsson Arp, Axel Månsson (Natt och Dag).

en Olof Gustafsson Stenbock, som af ett hätskefullt hjerta påminte sig att brodren Abraham blifvit dödad i Upsala med Sturarne, men icke ville påminna sig det Konungen i sin Regements-tid benådat honom sjelf för högförräderi. En dag i fängelset på Stockholms Slott kom han med Konungen i ordväxling, sedan han tagit bort Konungens alla kläder, till pina i kölden; hvarvid Olof Gustafsson skuffade till Konungen; men af Konungen tillbakaskuffader emot dörren, sprang han efter ett gevär och sköt Konungen en kula igenom armen, hvilken hade gått igenom lifvet om icke Konungen hastigt vikit sig på sidan, låtande den olyckliga Kongl. fången ligga många timmar badande i sitt blod, hafvandes härvid hårdragit och kindpustat Konungen. Detta allt missbilligades väl af K. Johan, men utan långvarig arrest. En lång tid efteråt, i kriget emellan Hertig Carl och K. Sigismundi parti i Finland, togs Stenbocken till fånga, och genast på Her-

---

Johan Roos, Christoffer Torstenssen (af Torstenssonslägten) Henric Mattsson Silfverhjelm, Johan Sandersson till Finåker, Johan Carlsson till Etack, Pehr Ribbing, Bertill Eriksson Slang, Lars Larsson, Svante Eriksson Stålarm, Gustaf Björnsson Bæ och Erik Sleuther.

tigens befallning bants denne gamle Herre vid ett träd samt ihjelsköts med flere kulor, till straff mer för hans uppförande emot K. Eric än ovett om Hertigen. Den goda Enke-Drottning Carin MånsDotter, som då bodde undangömd på Liuxala vid Tammerforss, älskad af alla i sin ort, lät upptaga denne Olof Gustafsson der han var nedgräfd vid trädet och begrafva honom i helig jord, utan att man fick veta af det. Konung Johan skrifver i ett bref till Ståthållaren på Stockholms Slott, om sin fångna broder, den fågeln borde hållas i aga och i bur samt icke hafva sitt sjelfsvåld.

Då Konung Eric ännu satt på Stockholms Slott, uti samma hvalf, neml. i det så kallade Herr Eskils gemak, förebrådde honom en gång H:r Gustaf Baner att han bortslösat de silfver-tackor hvarmed K. Gustaf fyldt det, så att inom 6 år ingen silfver-nagel var öfrig, svarade Konungen: Jag har att tacka sådane skälmar som du att de hulpit mig penningarne utösa: det var ej sant, sade Baner, jag var då icke i landet, men sådane Furstar som J, hafva alltid tjufvar i deras tjenst. Då K. Eric en tid efteråt satt på Åbo Slott, begärde H:r Thure Bjelke dit jern och koppar att slå Konungen fast dermed, till Hans desto bättre förvaring:

hvilka grufligheter! Gudi vare ärad, att våra Konungar sedan den tiden varit till deras lif och personer helige *).

K. Eric var så orädder då han framhades för Ständerne att dömas i sina Bröders och öfrige segrande hätske ovänners närvaro, att han svarade Johan, som under hans starka tal till sitt försvar inföll sägande: Du är ju från vettet: Icke mer än en gång var jag ifrån vettet, det var då när jag släpte dig ur fängelset.

Alla desse rättvist och orättvist behandlade slägter, men med förläningar, Nåder och ärestånd omfattade, hafva sedan allt jemt förföljt hans minne. Den fångne Konungen skref i ett af sina bref på latin till sin broder Konung Johan: aldrig kunde han föreställa sig att denna hans jemmer var af en broder befalld:

*) Således, då detta författades, var man i okunnighet om ett och annat våldsamt dödssätt, som en sednare tid hopspunnit. Afvensom att Kon. Carl XI haft en syn, hvilken skulle vara en profetia. Nu vet man, att lika så litet som denne Konung hade syner, är det sannt att någon berättelse derom funnits i Riks-Archivet, der den säges hafva varit förvarad; men icke känd före 1750-talet: dessutom i flera mål osammanhängande.

ingen dag aflopp utan nytt elände: han var stängd från Guds ord, att han i tolf Söndagar ingen predikan hördt. Hans bibel var borttagen jemte andra saker: om han än vore skyldig till allt det man honom påbördat, så hade dock en Kunglig kropp derföre redan nog blifvit straffad: han bad sin broder på det bevekligaste förlossa honom ur detta elände eller åtminstone låta honom veta hvad han af honom äskade; alla de vilkor som icke rörde hans plikt mot Gud, hans heder och lif, eller lände till hans hustrus och barns förderf, lofvade han heligt hålla: verlden vore stor nog: hatet mellan blodsförvandter kunde af länders frånlägsenhet en gång stillas, att straff och fängelse ej vore af nöden: sluteligen begärde han, att få igen sina tre döttrar *), sedan vreden afsvalnat och Hans Kärlighet genom Guds ingifvelse bättre betänkt sin olycklige broders öde. Hertig Carl missbilligade immerfort detta hårda handhafvande.

---

*) Sonen, Prins Gustaf, blef af en Hofbetjent hemligt buren långst ut på Södermalm att dödas, hvilket upptäcktes af en ifrån jagt kommande af Sparre-Slägten, som frälste barnet och i tysthet skaffade det utomlands. (Se Puffendorff, Celsius m. fl.)

Gref Per Brahe sade en gång på tiden till Konung Eric: att uti Sal. Konungens tid geck icke allenast hushållsaktigt till utan och ordentliga i allo; då fingo de på gläfsen som sprungo med limstången för Konungen eller talte illa om andra; och är det ondt att ogudaktigt folk och att de smädeliga tungor äro vid Furstars öron, alluderande på Kongens gunstling Jöràn Persson m. fl. och Nils Sture. Hvarpå Konungen svarade: andra tider andra seder; vi hafva de konster på alla sidor om oss, som intet kunde vara i min faders tid och som behöfva annan medfart, vet ni det, Herr Per, Nils Svantesson är mera Edert än mitt helgon; tiden skall utvisa hans helighet. Friherre Sten Ericsson som närvarande stod, sade derpå: Vi vete intet ondt med Nils Sture; men det vet jag, att om menniskolif bör gammalt folk råda och att i det hus der pojkar gå in der går allt gammalt förfaret folk ut. Alluderande troligt på Konungens umgänge mera med ungdom än erfarit folk. Konungen skall härpå endast hafva svarat: Väl sagt. Men en annan gång yttrat sig till de der högfärdige pojkgloparne som utspökade sig: J ären okunnige persedlar, som icke en gång våla er att veta hvad Konung Gustaf var för en man, men ändå yfvens som dumma påfåglar. Den gången var

Konungen förtörnad på dem. Men desse sjelfgode Junkrar, dem bevärdigades aldrig ett ögonkast af Herr Åke Bengtsson: sade Herr Eric Sparre. Nils Sture var ligans Agent under beskickningen till Lottringska hofvet, det kände Konungen; och med ed bevittnades det sedan af Konungens Medicus Doctor Lemnius, som var en hederlig och lärder man; så och af Josua von Genevitz med flere. Med Nils Sture uppgafs som medskyldige: Sten Ericsson Lejonhufvud, Gustaf Olofsson Stenbock med sönerne Abraham *) och Eric; Per Brahe, Thure Bjelke, Ivar Ivarsson **) Sten Baner ***) m. fl. men nog var den ärlige och välmenande Gr. Per i ovetenhet om Nils Stures handel, ehuru att de rådslagit om en del hos honom. Redan förut hade för sitt uppförande vid arméen emot de Danske, som väl icke kunde till alla delar bevisas honom, fast än påtageligt, Nils Sture blifvit så der dömder lifvet förlustig och hånligt förder kring Stockholms gator med halmkrona och på en åkare-märr, till spe af Riks-

---

*) Blef på Konung Eriks befallning aflifvad i Upsala vid Sture-mordet.

**) Riks-Råd, blef mördad då i Upsala.

***) Blef Riks-Råd och Amiral. Halshuggen 1600.

föreståndare-värdigheten som han misstänktes att åtrå. Detta var tidehvarfvet i sin ohyfsning, uti samband med Jöran Perssons illska och Konungen uppretande knep; och som naturligtvis stärkte Sturens och det folkets hat emot honom och Konungen. Det var Jöran Persson som hätskefullt nu hade Konungen till en elak gerning: men som såg klart och var Actor Publicus. Den nyssnämde redlige och oblyge Åke Bengtsson Färla, som var en af de bästa Krigs-Öfverstarne och kände hvad Nils Sture geck före, sade när hans ransakning sluteligen före var i Upsala: Jag skulle kunna vara den förrädaren Nils Svantessons bödel, om så vore att ingen vore att tillgå. Elliest sade sjelfva Jöran Persson, som visst i detta var af samma tanka med Åke Bengtsson, åt Konungen dessa goda råd: att Konungen toge sig till vara för pratet som hölljts af en del Hofherrar och Junkare samt andre de der endast voro duglige till dagdrifvare men icke till Rådgifvare, och icke lida andra af dem än de som voro redlige och gjorde nytta. Desslikes icke lyssna till qvinno-sladder och icke låta qvinnor höra hvad man menar, ty dem tillbör endast sländan och ej att veta Rikets tarfver, det de dock efterfika att omralla. Konungen svarade: jag säger dem icke annat än det jag vill

att de skola löpa med. Hvarpå Jöran svarade: de drilla sig väl till att få veta mera än ni vill, Nådige Herre. Jöran Persson var och emot Konungens yppiga lefnad och öfverflöd, som spridde sig i landet, det K. Johan sökte hämma och Kon. Carl hämmade; nu inleddes allmänheten i denna Riksförderfveliga svaghet. Man kan sluta till det mera, af den enda artikelen som Konungen lät beställa i Antverpen till sin Engelska resa, nemligen mer än hundrade klädningar, af hvilka många af sammet stickade med perlor och guld samt dertill, som då brukades, likadant till hatt, väriebalja och skor. Prakten vid kröningen var tillbörlig: ty när det skall vara bör det vara: sade Kon. Carl IX:de, hvilken liksom sedan den store Rikshushållaren K. Carl XI:te, vid sådane tillfällen intet sparde för Rikets heder; likaså K. Gustaf I.

Man skall veta, att i alla klasser medborgare, höga och låga, funnos slarfbankar som endast ville göra sig till hos Konungen, en del för penningen och gåfvan de feck: Men det var grundeligit tal som fällde Sturen, och nogsamt såg man att han ville i det kriget skada Konungens rykte genom förhindrande af Konungens vapens framgång, och uti denna me-

ning var han ej den enda, det geck in i planen; som och, att fördenskull Konungen afböjdes att vara med då fältslag skulle hållas. Gl. Henric Boye som belägrade Bohus, bad Konungen att bli af med Nils Svantesson, Anders Sigfridsson (Rålamb) och Eric Gustafsson Stenbock, hvilka han beklagade sig öfver vara honom mera till hinder än gagn. Då Nils Sture sedan blef ställd för rätta jemte Boyen, som anklagades för det han uppgifvit belägringen; sade Boye uppenbart till Kungen: att Nils Svantesson bar sig åt hela vintern och våren, som om han med yttersta flit velat förhindra Konungens vapens framgång. Nils Sture var en unger man med stora egenskaper att störta sin Konung; det Konung Eric insåg. Ingen kan neka honom hvarken snille, talanger eller mod: det sista hade han likväl ej med en caracter af gamla Rom, då Eric i sin sinnesyra stack dolken honom i armen och Sturen drog den ut och kyste på honom, gifvandes den tillbaka: Cato och dess likar hade annorlunda gjort. K. Johan och hans anhängare, som nu voro emot K. Eric, unnanskaffade efter Revolutionen allt som kunde rättfärdiga Erics regering, och lät löpa ikring sant och osant om honom i ond mening; till och med vanskapeliga conterfey, just som Konung Gustaf Ericssons fien-

der giorde; sittande tvenne sådane vid Gripsholm *).

Redlige Svenskar som gingo ärliga fram, voro, och ibland dem först och främst, den store Fältherren och Amiralen Friherre Clas Christersson Horn, som allt till sin död **) gjorde väl och aldrig blandade sig i några intriger. Än flere af den storslägtade Adelen voro hederliga Patrioter liksom Horn, viljandes både Konungen och landet väl; så var det och af de lägre Stånden, fastän en del af dem också voro lufvar och tänkte endast för sig. När någon hög eller låg ville sno sig fram på lyckans trappa och synas framför andra, samt dertill berömdes för sitt pund och skicklighet; plägade gamle K. Gustaf säga: det är en fjesker, en odåga med alla sina pund af vår Herre; så tänkte och Konungarne Carl och Gustaf Adolph, af hvilka den förstnämde sade om pratmakare: att man bör knäcka näbben på de foglarne. Kon. Carl XI ansåg dem med synbaraste förakt, och likaså nästan voro emot dem till sinnes Konungarne Carl Gustaf och

*) De äro der i Konungens Sängkammare och i stora matsalen, i naturlig storlek.

**) Under fälttåget emot de Danske år 1566.

Carl XII. Gamle Kon. Gustaf yttrade sig ofta: en gång säga och dervid blifva, är bättre än hundrade gångor tala. Alla våra stora Konungar hafva älskat och hedrat djuptänkande män. Ibland sådane må man icke undantaga den namnkunniga Jöran Persson, oaktadt hans stora caracters-fel. Han var en af de ynglingar som på Kon. Gustafs bekostnad studerat utomlands. Immerfort arbetade han på att Konungen skulle till sin och Rikets säkerhet tygla de stora och mägtiga; Konungen svarade honom en gång dervid med hetta: Du vill lura mig att få dem allesamman undan och dig med de dine i stället; men vet, att kommer paddan till väldet så pöser hon af högmod och sprutar etter: Wi skola nog hålla er stången, så att hvarken bättre eller sämre folk skola komma ofvanpå, annars vore vi snart fan i våld. Dock slog Jöran Persson med sitt anhang sig sluteligen högst i brädet.

Jöran Persson varnade Konungen att icke gifva ett blindt förtroende åt den vid Varbergs öfvergång fångne Fransmannen Pontus de la Gardie, som varande en utländning och lycksökare, samt anförare och höfvidtsman för halsjernenecktar och annat löst parti, hvilken immerfort gått ur Konungatjenst i Konungatjenst,

och väl nu kunde fälla Konungen genom sina tillpariga och smickrande, råd åt Hertig Johan (som Konungen satt honom till sedan Hertigen släpptes ur fängelset), och nogsamt såg att mångens tillit var till Hertigen samt att der kunde vara att göra vidare lycka. Konungen svarade: Du känner intet Pontus och ännu behöfver jag honom. Derpå sade Jöran: Han borde tvertom skickas långt bort tillbakas dit han först är kommen ifrån och der hans slägt intet är att skräppa och skryta med. Kungen sade: jag ser nog att du räddes honom bredevid dig hos mig; men visst är, att jag behöfver honom att förbättra krigsmakten till att blifva sådan som de nu bruka slåss utomlands och Grefven af Schwartzberg inrättat i Dannemark, oss till ringa fromma hit till understundom; dertill Pontus väl är karl, som mycket kloker och förfaren uti allehanda och synnerligen i krigsväsendet. Jöran Persson sade då: Eders Maj:t lärer väl påminna sig hvad som sig tilldrog i Kon. Magni Ladulås tid med den Dansken Ingemar som för sin hofgunst blef ihjelslagen. De skola ej nescha, sade Konungen; än behöfver jag Pontus som min man att hafva hos min bror, och finna hvad han tar sig före i denna här tiden, med sitt ljusa hufvud, som ändå en gång gör min olycka: den der uträk-

ningen är icke en trollkonst, utan en ren prophetering ofvan ifrån stjernorna. Likaå ljuslätt var också Nils Sture; hvilket icke lite bekymrade Konungens hjerne. Hertigarne grepo ändteligen till vapen. Konungen utböd då Hertig Carl till en enviges kamp, på gammalt lofligt vis: men annat var nu att göra än rida spärr.

När snart derefter, Kungen fandt att Pontus De la Gardie var den som mest tillställdt Hertigarnes uppror och som var den förste att föreslå planen till Konungens afsättande, vardt han grufveligen förtörnad på honom. Pontus var och den som vid Stockholm förde deras förtraf, då Konungen på Brunkeberg personligen skärmytslade med dem; liksom näst förut vid Botkyrka *), der Konungen tappert för-

*) Se vidare härom i nästföljande Stycke. I Jöran Perssons bekännelse (anförd af Celsius i dess Historia om Konung Erik XIV), säges: "Herr Bengt Gylta, Kruse, Olof Larsson, Eric Håkansson och Eric Matsson om han icke vore med Konungen till fältet, desse hafva svurit, att om Kon. Erik skulle blifva fången och komma uti min N. H:s (Hertig Johans) händer; ville de likväl hålla Stockholms Slott så länge de någon tid kunde: och om H. K. Maj:t hade blifvit fången den tid vid Bot-Kyrka, hade de förenämde så högt bepliktat sig, att aldrig vilja släppa

trafvet undankörde, icke utan sin personliga stora fara. Under belägringen gingo Riks-Råden Nils Gyllenstjerna och Bengt Gylta öfver till Hertigarnes läger, i afsigt att för den öfvergifne Konungen bemedla drägeliga vilkor: men uträttade föga. Gamle Erkebiskopen, som nu allt stadigt var hos Konungen, bjöd och till som en redlig och behjertad man att hjelpa Konungens sak i Guds namn. Nu vid Stockholms belägring, då igenom Ståthållaren Anders Sigfridsson Rålambs föranstaltande, hvilket var en ful gerning, så och Borgerskapets ledsnad öfver Konungens beständiga afslag att gifva sig på Hertigarnes Capitulations-vilkor, då likväl Konungen förlitade sig på Borgerskapets löften om bistånd; kommo igenom den öppnade söder port, De la Gardie och Sten Ericsson Lejonhufvud med den dem der mötande nämde Anders Sigfridsson, samt en hop till häst rännande att öfverrumpla Konungen, hvilken så tidigt på morgonen redan var i Michelsmässo-Gudstjensten uti StorKyrkan, men nu vid tidningen om faran, skyndade sig in åt Slottet:

---

fruntimren (Enke-Drottningen och Prinsessorna med fl.) förr än de hade fått Konungen igen in på Slottet af min N. H:s händer.

det var samma årsdag och samma timme *) som den odödlige Gustaf Wasa uppgaf andan, åtta år förut; Sonen hade missbilligat eller föraktat dess visa förmaningar; alla Konungars Konung straffade honom.

Innan Konungen hant öfver vindbryggan med Drabanterne och att få den upp efter sig, blef ett häftigt rasp, i hvilket Konungen, låtsande vilja gifva sig till Herr Sten, hastigt vände sig emot den och kommande Pontus de la Gardie, rännande honom med värjan igenom högra armen, och så med de sina kastade sig in i Slottet. I detta ryck blefvo af Drabanterne stuckne med hillebårdarne: H:r Sten, som feck sitt banesår igenom lifvet och Anders Sigfridsson som sårades i ryggen, med flere; några af Drabanterne blefvo och sargade. Som Konungen handt in på Slottet, tilltalte han hjertrörande dervarande garnisonen af Dalekarlar om sin och allas fara, påminnande dem sin fader, gamle Konung Gustaf, och att nu försvara hans son manneliga; det de lofvade rundt men höllo tunt; i att under tiden som Konungen

*) Den 29 September kl. 8 om morgonen: Michelsmässodagen.

gen var i arkliet att rusta till vidare försvar, kom till Konungen bud att Dalekarlarne höllo på att i ögonblicket uppgifva Slottet, varande i samtal med Grefve Per Brahe som öfver Slottsmuren derom parlamenterade med dem i fruktan att Konungen skulle taga sig något oråd före. När Konungen fant att så i sanning var, ville han i förstone kasta sig med några påliteliga in i stora Slotts-Tornet Tre Kronor, samt der i nödens stund hällre än gifva sig spränga sig i luften, hvilket kunnat gjordt halfva Staden till askhop; men det var för sent han måste genast gå till tals med den unga, raska Hertig Carl, som fördenskull i full kyritz med dragen värja höll till häst utanför Slottet. Konungen samtalade förut med honom öfver Slottsporten och fick ett narrande löfte på mild medfart för sig, gemål och barn, samt nu Svartsjö Slott med Färingsön, med bättre vilkor för framtiden. Derpå öppnades porten och Konung Eric gick af Slottet ner i Storkyrkan att samtala; då Hertigen med de sina, skyndesamt tvingade honom att afsäga sig Regementet och bli en fånge. Mången såg med klämt hierta denne vackre frimodige Herre gå ifrån och åter upp åt Slottet, som om ingenting farligt varit å färde; då dock han och de väl försto-

do, att en Konungs afsättning går ut på döden förr eller sednare, då Konungen är i sina fienders klor, som denne Kon. Eric nu var. Konungen var allt sedan oförsonligt förbittrad på Pontus de la Gardie, som han tyckte sig gjort så mycket godt och vist ett så stort förtroende; och hvilken intet bordt bedraga, eller hade behof af att bryta sin trohets-ed, som de Svenske kunde kanske hafva. H:r Herman Fleming hade och förut så spådt Konungen om Pontus De la Gardie: men Konung Eric var endera godtrogen eller misstrogen; H:r Herman var dock en pålitelig man.

Då nu Kon. Eric blifvit först varse sina Herrar Bröders antågande fanor ur Slottstornet Tre Kronor, der Kungen med Jöran Persson stodo; sade Jöran, som kort efter på Hertigarnes befallning grufveligen marterades till döds på Brunkeberg, så Konungen skulle kunna se det, sedan Konungen måst utlämna denna gunstling för att behålla ro i staden: Om Ni, Nådigste Herre, hade följt mitt råd och efter domen lagt Hertig Johans hufvud emellan hans fötter, så vore detta ogjordt. Kungen svarade: du säger något. Härefter var mera intet någon lycka för K. Eric intill dödsdagar. Konung Johan var lätt inledder af K. Erics fien-

ders osläckeliga hämdehat, att gifva honom en oanständig begrafning, och låta nerstoppa honom i en håla i Westerås Domkyrka, det Kongl. liket lagdt i en lumpen kista; och hvad Konungen härvid befallte, försämrades af de Herrarne. Allt detta blef ädelmodigt på det högsta klandrat af Hertig Carl; som ville till och med på sin bekostnad, låta ombegrafva honom anständigt och konungsligt, endera i Upsala eller i Gråmunkeholms-kyrkan i Stockholm.

Eric och Johan hade uti ett sednare och stilla tidehvarf, varit för fäderneslandet flerfaldigt goda Regenter, isynnerhet den förstnämde, som hade med många nyttiga egenskaper, än flera lysande, och om hvilken K. Carl IX:de, som dock varit hans fiende, yttrar: att med det onda han råkade (Gud bättre) bedrifva, hafver han också mycket manneligit och godt uträttat i sin regerings-tid. Vidare, yttrar sig K. Gustaf Adolph om K. Eric: att han var en Konung utaf stånd, älskad, ärad och i högsta vördning hållen uti sin högsta Regements tid: att han var en lärd och verldslig vis Herre, vig och beqväm till alla ridderlige stycker: och att han är kommen ifrån Regementet mäst af svaghet och rasandhets sjukdom. Visst i förstone var Eric en stor Regent: men under kriget, då

befälhafvare ständigt ombyttes, det der skiljde militairen ifrån Konungen; och isynnerhet efter Sturemordet, insåg hvarje kloker man att hans fall skulle följa.

Konung Johan i början af sin regering mintes broderns fall och regerade då väl, och för den tiden, lång tid efteråt ännu, berömdes af Rikets Ständer, enligt K. Gustaf Adolphs vittnesbörd. För öfrigt var han en stor kännare och Protector af byggnader och de Fria konsterne i allmänhet, samt lärd mer än som höfdes en Konung; till sitt umgänge var han fryntlig och behagelig; i religionen ville han göra en förening af alla de Christnas, enligt sin tids vurmeri.

Den yngsta Brodern Konung Carl, hade en obeskrifligt stark själ och fasthet i caracteren; han ställde sig alltid bakom religionen och det med verklig gudsfruktan; han gjorde liksom den store fadern: allt utan skryt och flärd och tyglande allt, till och med lyckan; qväfvande aristocratien liksom folkyran, med ett skarpt svärd fällande Riks-Råden på Linköpings torg och Bondhoparne i Finland; drillande sig under tiden på Konunga-Thronen. Som fadern var han sträng, driftig, ihärdig, en stor ordningsman och hushållare; och låg-

lydnad var själen till bådas regeringssätt. Carl var nödvändig för Sveriges sjelfständighet; ty hade Sverige förblifvit under Sigismundi spira, skulle vår sanna Religion återgått till vidskepelse, vårt svåra climat förskutits och detta vårt fädernesland blifvit en fattigmans-province under Polen, dit allt förmöget och lycksökande folk med flere flyttat efter solen, som der lyste i Hofvets salar och på rika åkerfält. Gustaf Adolph kom, och Sveriges innevånare blefvo bröder och medborgare under hans karlavulit milda, jemna och stora regeringssätt; Nordstjernan blef då Europas ledare.

Hvilket lands historia kan uppvisa fyra leder så stora eller lysande Regenter som Gustaf Wasa, Carl IX, Gustaf Adolph och Christina; samt sedan de tre näst påföliande af samma blod: Carl Gustaf, Carl XI och Carl XII. Hvilket lands historia, proportionsvis emot folknummern, är hedrad i alla ämnen af så många stora och lysande infödingar som Sverige; ärkännom det och yfvens deröfver: det är en rättskaffens stolthet; utan den ingen national-esprit, endast en infame égoisme. Af förestående finna vi, huru som mycket lysande, mycket medfjäsade män på sin tid, blifva igenom den uppdagande historien fördunklade till rätt medel-

måttige, ibland till pratmakare och dagdrifvare; och så tvertom, den väl tänkande och verkeligt nyttige medborgaren blifvit förd i dagen.

Om Konung Eric XIV:s bedrifter dömas med samtida och opartiska ögon, igenfinnes att tidehvarfvets fel voro hans, som vanligt; och än sämre uppförande hos hans samtida, en Henric VIII, den Franska Carl IX, Catharina Medicis, Henric III, den Ängelska Maria; oberäknadt Påfvarnes liderlighet och Machiavelisme, samt mindre Furstar: Granrikets Rysslands grymme beherrskare voro då ännu endast tittrerade barbarer. Och till och med hos hans samtida stora Regenter, Carl V, Elisabeth, med flere, träffas de brister som förklenande förebrås Eric. Men medgifvom, att ytterligheten af hans passioner rättfärdigar att Kronan lyftes af hans hufvud.

Gud gifve vårt kära Fädernesland: Gudstjenstens i vördningshållande, ära, förmögenhet, frihet och lugn! Vigtskålen jemntvägande imellan Konung, Råd och Ständer; hvarken envälde, fåvälde eller mångvälde; men Konungen styrka att styra Nationen: Konungen icke vara endast en President i Rådet; Riksens Råd icke hafva Konunga-magten imellan Riksdagarne, och Ständerne då de äro samlade, icke

vara regerande: inbördes split och blodbad samt utländskt inflytande och förakt, äro följden af ett sådant regeringssätt. Och må vi komma ihåg med hvarandra och isynnerhet med våra Konungar, att öfverse med menskliga svagheter; ty ju högre uppsatt menniskan är, ju mera utsatt är hon för menskliga ofullkomligheters blottställande, och omgifven af ditledande omständigheter. För öfrigt, är hatet ett helfvetets foster; men erkänslan, ett himmelrike för ädla själar.

Conclusum: Despotismen är att likna vid ett odjur med *ett* hufvud, Aristokratien vid ett med hundrade, och Democratien vid ett med tusende: slå upp alla tideböcker och man skall finna sanningen häraf.

Berättelse om Slaget vid Bot-Kyrka *).

Det var vid Botkyrka, derimellan och sjön, som Konung Eric slogs tappert med Hertigarnes folk, och derigenom nödgade Hertigarnes förtraf att vända från afsigten att den vägen tåga till Stockholm; tagandes de derföre vägen söder om Mälarn omkring åt Upsala och så vidare sen. Konungen red härvid mången deras Hofman kull och bar sjelf derför flere märken i harnesket, som en käcker och viger Herre anstod, den der och var armstarker som Fadern Salig Kon. Gösta.

Vid detta slaget öfverrumplade Konungen detta förtraf och slog det på det sättet; att han först oförmodat och genom svängningar och vändningar kom att först få in Kyrkogården, då flux han satte af något sitt lätta ryteri som inom borggårdsmuren började att med skjutande afhålla fienden, i samma rykte Kun-

---

*) Utur samma samling som föregående.

gen höger och vänster på den derigenom något i oordning komne fienden, som aldrig mer kom att rätt sätta sig, utan, efter en half timmas skärmytslande, hals öfver hufvudet måste längs med sjön i trängseln emot berget in i skogen åt Telje, med Konungen i hälarne på sig, som hade med sig hela magten, hafvande låtit ryttarne sitta opp; Hertigarne vågade sig så icke mer den vägen. Konungen hade vid pass i hasten med sig Sjuhundrade man, alle ryttare; och Hertigarnes förtraf bestod af Fyrahundrade ryttare och Sexhundrade Sjuttio kneckter samt Etthundrade Tjugo Hakeskyttar. Konungen satte sig sedan vid passet mellan sjöarne med en post framför i skogen i den ställning, att han der kunnat afvaktat all krigsmakten från Stockholm att stadna och slå Hertigarnes hela magt med, om de sen vågat den vägen. Men sen blef han förrädiskt mer och mer öfvergifven. Konung Eric nu liksom Konung Göstaf I, hade en hvit pannach på hjelmen. Vid Norrström på Brunkeberg, grep Kon. Eric ann Hertigarnes folk den 17 Sept. i egen person som de kommo, i stor lifsfara just i dagbräkningen; med sine bysseskyttar gjorde han dem nu nog afbräck: Men kunde intet få dem dädan längre än åt Rörstrand för myckenheten skull; anfallet skedde hasteliga och återtåget

väl; Kungen sökte att träffa här med Hertig Johan, man emot man: det hade blifvit hårdt emot hårdt. Så lägrade de sig fast på ängarne. Dagen derpå lade Konungen sig med 10 Espingar vid Långholmen att hindra Hertigarnes folk att komma dit öfver; och vart dervid ett fägtande af hans manskap med deras som ville till holmen, men föga båtande.

Tvenne egenhändiga Bref af Riks-Marsken Friherre Gustaf Olofsson (Stenbock) till Torpa: det ena till den namnkunnige Jöran Persson, det andra till Riks-Rådet Hogenskild Bjelke, till Ulfåsa *).

Min venlige hälsenn tillförne medh Gud alzmechtig kere Jöronn Pederson enn wenlig tachsegilse ffōr al ere oc, gott, som j her mig bevist. hwilckuit jag gansche gerne förschylle will Kere Jöronn skrifwer jag eder mantaliit aff the 3 Heradh Kinne, March, Vesbo innen ballebydh är en nu eicke komett till mig men iag förwenther thet medh thet förste Item om mit arffegotz thii alt thet är wiitt om liggende baade wid Hialmarne oc anorsteds men iag fför ser mig at iag thet snart bekomer. men om balebyd fförde min tiener mantal vp i Hystes oc renther thet femtiie Mark Danska årlig skatt för vthen fföring oc dachswerche som iag fförser mig tiil att thet skall snart komme til stedes thii kere Jöron görer vel och handler vppaa mine werff att iag motte bekomme Konge-

*) Efter Originalet i Riks-Arkivet.

lige M:ttz breff at Hans naadis Högmecttigtst will vnne mig Hans Kungelig M:ttz breff på the femtiie hester baade lenit oc arffwegoss oc wil thesse goss ner behoff göress waage för Hans Kungelig M:tts som iag oc tilförne giort haffuer att vpsette för Hanss n. skyll baade liiff oc goss som iag loffwit oc swåriit hafuer. Her medh edher gud alzmechtig befallendes hasteliga aff Ryboholm thenn siste dagh j Februari A:no 62.

E. A. T. N.
GUSTAFF OLSON.
Friiherre til Torppa

Utanskrift:

Konglige M:ttz wåår allr nådigste
Herriss Cecreterer fförstandig man Jörenn
Pederszonn ganska wenligen tilhaandhe.

Kere Her Hoghinschiel effter som wart samtal war i iafftons at j menthe at saa gotth waare at Her Clemett skulle giiffwe Greffwe peder *) wart betänchende tillkenne om thenne legenhet saa actter han nu j dag bestille om sin modhirs begraffning oc j maron eller i iafften wil han drage vtt til Tuna oc strax tilbake j ghenn Kere Her Hogenschell om saa wåre at enn aaff the gode Herer H:r Stenn **) eller H:r Gióste Baner wille haffwe thet omak oc drage thijt vtt och giffue honom edhers oc alles ware betenchennde tilkenne oc höre hans gode raad i sakin tii att thet er eicke gott att wii gaa honum förbij ther medh som än hogre oc nemer Kungelig M:ttz raad een wij andre ***) Gud giffue att iag förmotte att

---

*) Brahe till Visingsborg och Rydboholm; Svea Rikes Drotset.

**) Baner, broder till den nästnämde Gösta; båda Svea Rikes Råd.

***) Häraf tyckes som detta bref vore skrifvit emellan år 1569 då Gref Per Brahe blef RiksDrotset, samt således var den första i Rådet, och år 1471, då Friherre Gustaf Olofsson Stenbock dog.

wara vthe i wederitt saa wille iag gernne göriit men kere H:r Hogenschiell giörer well oc lager thet saa antingen giönum skriffuelse eller mynligit att wi are samdrektige medh waar sack i thet som wii kvnne giöre Hanss naade till tienst oc oss fattiige vndersaatter med till tienst oc wart fedhernesrijcke Gud ware medh oss alle i al waare raadslag.

GIÖSTAFF OLSZON
egin hand.

Egenhändiga Skrifter af Konung Erik XIV:s Secreterare Jöran Persson, som tillika var vice Kansler samt Riks-Prokurator.

Jöran Perssons berättelse till K. Erik.

Stormechtigste Höghborne Furste
Aller Nadihgste Herre och Konungh

E. K. M:ttz är och schall min vnderdånige hulde troo tienisth nu och alltijdt ware så länge jach leffuer trodigin och wällwilleligen bewijssendes. Aller Nådhigste Here och Konungh. Jach haffuer på thet vnderdånigste bekåmmedt trenne E. K. M:ttz gunstige shriffelser. Then eene förmäldendes vm then otillbörlige handell Hertugh Johan sich haffuer företagett. Och huru han vde fenxsle förhalles och haffues schulle. Thett andre E. K. M:ttz nadhigste skriffelse förmäldte vm the breff och bewijss ssåsom finnes kunne emooth Hertigh Johan. Att jach them till E. K. M:ttz vnderdånigest shulle förskiche. Vdi then tridie E. K. M:ttz nådje schriffuelse är förmäldt om Gi-

lius, Byssegiuteres *) och Gorgonij Archelijshriffueres **) otrooheet. Theropå Aller Nådhigste Herre och Konungh khan jach E. K. M:ttz för suar igen på thet allervnderdånigste icke förhalle. Szåssom är till thet försto huadh Hertigh Johans orättrådhige handell är belangendes sså och thet fengxle han vdi schall förvares. försseer jach mich atth E. K. M:ttz troo tienere Claudius ***) shall haffue E. K. M:ttz vnderdånigest berättedt och tillkännegifeffuet huru therum beställt är. Och opå thet atth jach ännu måtte ware thes wijssere theropå, huru ssåsom H. Claes Flämingk †) och Matz Törne ††) sampt the 100 Knechter sampt medh them therin äre förordnede then medhgifne befalningh effterkåmme. Synnerligen om sså gran acht och nöghe tillsyn opå Hertig Johan hål-

les

*) *Gilius Byssegiutere* omnämnes uti Registraturet d. 2 Febr. 1563. folio 28. Del. I.

**) *Gorgonius Archlijmestere* Registrat. d. 30 April 1565. I Del. folio 130.

***) Kammarjunkaren. En fransman som Konungen begagnade vid ett infall i Norige.

†) Sist RiksMark och Amiral, Friherre till Vijk.

††) Höfvitsman.

les och haffues ssåssom för nödhen är: Therföre will jach i mårgen mich nu strax någedt när ihn till Grijpshålm begeffue och ther vm förfare. Tessligest will jach och egenum andre medell sådant förnimme. Och E. K. M:ttz stedes thet om på thet vnderdånigste schriffteligen tillkänne geffue. Huar jach och dhå förnimmer någon forssumelsse medh them ware ssåssom Hertigh Johan achte schole. Vill jach ther vm på thet flijtigeste och trooligiste beställe, ssåssom och ingen ringe macht opå ligger att han vdi goodh förwaringh haffues och hålles schall. Förty man förnimmer att Hertug Johan inthet shall lathe bliffue tillbake att practicere och stemple emooth E. K. M:ttz allt thet ssåssom ondt är, vdi alt thet honum någen tijdh khan ware mögeligitt. Och opå thet Aller Nådhigste Herre och Konungh att all meddell och tillfälle ther till måtte honom förtages, wåre icke orådeligitt att hann platt inthet huarcken aff sijne Clenodier heller Furstinnenes måtte hooss sich beholle. Mhen ssådant måtte vdi goodh förwaringh här på Ståckholms Slott ihnsätties synnerligen effter thet står till att befruchte att han tils effwentyrs med ssådant kunne sich tillköpe och till låcke några löse boffuer: ssåsom meere achte en ringe eghennytte, än

åhre och redeligheet. Thette Aller Nådhigeste Herre och Konungh jach för then orsack shyld vnderdånigest tillkänne giffuer. Förtij atth på then tijdh När Hertigh Johan drogh till Gripzhålm ded wardt honom efterlatedt (effter E. K. M:ttz nådhigeste befähl medh för:te Claudio H:r Hans Classon *) sampt aff andre E. K. M:ttz vnderdånigeste tienere nådighess geffuen) att han, synnerligen effter att Furstinen wille ändeligen följie honom måtte haffue sijn Fetalie båått medh sich till Grijpzhålm. När samme Fetalie bått war opkåmmen egenum Szödre ström, dhå förnam Her Hans Classon och jach, att Hertigh Johan hade latedt ihnsettia på same bått några kijster the ther honum mest vm wordendes wåre vdi thet förhåp att man fetalie båthen ock huadh theropå war inthet ssä grant achte schulle. Strax gick H:r Hans Classon och jach ther hädhen och hölle ther medt mer stringh, och fune szå vdi sanningh ware och låthe szå same kijster thäden tage och vpsettie her på Slåtthet. Huarföre befruchter jach, effter att Hertig Johan szå långt råderum hade emellan Ååboo och Waxhålmen, och ther emellan giorde endelz huadh honom syntes, effter ssåsom mich är för wijsse berättedt. thet han

*) Till Årestad. Riks-Råd och Amiral.

och wäll bådhe Guldh och Clenodär ssåsom sijne lönligeste Cancellie handlingar haffuer lagdt vdi någre slemme kijster, them man för inthet annedt än fetalie heller andre ssådane, achte kunne, och vnder thet skeen haffuer them medh sich fördt. Therföre vm E. K. M:ttz är nådigest ahngeligitt att man therum änu granexen ransake shall, will jach thet effter E. K. M:ttz gunstige wilie och befalningh, på thet flijtigeste beställe. ssä och eliest mick winlegge och beflijthe vdi thet och allt annedt till thet ssåssom E. K. M:ttz gagn och bähste ware khann.

Hwadh thet belanger Aller Nådhigste Herre och Konungh att jach vnderdånigest till E. K. M:ttz the handlinger shall tillhande skicke Hertugh Johan är ahnlangendes ssä och the breeff och bewijss emeot honum är. Förskicker jach nu her medt till E. K. M:ttz Cancellie bådhe the same och andre handlinger ssä och the breeff och bewijss ssåssom jach thå vdi förwarningh hafft haffuer. Szameledes och wedh pass än 500 aff the öpne breeff E. K. M:ttz nådigest haffuer befaledt lathe prenthe.

Aller Nådhigste Herre och Kouung effter E. K. M:ttz Nådhigeste befalningh haffuer jach latedt fengsligh antasta Gorgonium honom för rätte ställt ahnclagett och opå honom then

Sententie och Doom bekåmmedt atth hann haffuer förvärckedt lijffet, medt mijndre E. K. M:ttz thet aff ssynnerligh gunsth och nådhe nådigest will medh honum thet straff nådigest medle lathe. Och hadhe han inthet annet att försuare sich medh vthan (thet doch inthet hade på ssich) att han ville alle Archelij partzeler lathe kåmme hedhen på wäghen ått lägret förre än han ssich någon wägh schulle begeffe och att thet icke förre schee kunne.

Och hadhe jach wäl strax latedt honum öffrgåå same straff huar Her Hans Claesson. H. Dionysius *) och Siffwardt Krusse icke mich thet hadhe affrått ock föregeffuet hans Regenscap han opå ssich hadhe, theraff E. K. M:ttz enn stor schade bekåmme huar han icke thet förre giordhe iffrån ssich och att jach therföre honum till vijdere beshedh schulle wällförwaredt ssittie lathe. Therföre Aller Nådhigeste Herre och Konungh, är jach vnderdånigest begärendes att wette huru jach medh honom yterligere shall handle lathe. Och will jach ssedhen mich E. K. M:ttz nådhighste willie vnderdånigen och hörsambligen efterrette.

Wijdere Aller Nådhigeste Herre och Konung effter ssåsom E. K. M:ttz haffuer nådigest

---

*) Beurreus, till Vellinge. Sv. R. Råd.

medh förb:te Claudio befaledt vm the fångne Hertug Johans tienere synnerligen the Swenshe ssåsom haffue waredt medh honom på Slåtthet till then dagh Slotthet vpgaffs att jach them för rätte haffue shulle och effter then Sententie och Doom ther öffr gåå kunde, straffe lathe. Szå haffuer jach thet och vdi lijke måtte beställt och them haffue för rätte. Och äre alle the Swenshe ssåssom dhå ther opå wåre ingen vndentagendes anthen the dhå wåre för rätte heller icke dömde till troolösse, meeneedhige förrädere och ährreförgäthare och vnder thet straff sådane eghner och bör, huilcke dhå wåre för rätte. ssä och huilke haffue them rätt vttstået och ännu vttstå shole förskicker jach theropå her medht E. K. M:ttz vnderdånigest her innelycht ett Register.

Premissis Premittendis.

Stoormechtigheste Hochborne Furste Aller Nådhigeste Herre och Konungh E. K. M:ttz är och shall min vnderdånigheste hullde troo tienist, städes och sså länge jach leffuer ware trooligen och wälwilleligen bewijssendes Aller Nådhigeste Herre ock Konungh effter ssåsom jach på thet allervnderdånigeste vdi min ssijdste screffuelssen E. K. M:ttz haffuer tillkänne geffuet att jach wille draghe till Gripzhållm och förfare huru then wacht beställt är vm Hertugh Johan sså och förhöre vm Hertugh Johan ecke några breff heller budh kunde iffrån sich skicke. Szå haffuer jach Aller nådhigeste Herre och Konungh nu sså ther vm beställt och ther waredt. Och till thet förste khan jach E. K. M:ttz på thet vnderdånigheste icke förhalle atth när jach tijtt khåm, dhå wåre han inthet vdi thett rum ihnsatt, ssåssom E. K. M:ttz thet nådigest haffuer befåldt och nu effter E. K. M:ttz wilie och befalningh H. Claes Flämingh och Matz Törne hadhe tillsagdt. Vthann satt wdi thett stoore torn offan öffr Cancelliet ther han och tillförende mäste dels ware pläger för vthan och honum myckedt anedt

war tillstadht vthan wår wilie och befalningh szåssom her wedh Slåthet är effter ssåssom Claudius vnderdånigest E. K. M:ttz thervm motte berätte. När jach thet ssågh talede jach H:r Claes och Matz Törne nagett hardt till therum. Och ssedhen sampt medh them gick till thet rum Hertugh Johan ärnedt war. ssassom är thet lille Törnedt emellen Astractz Salen och store Borgestugen. Och när wij khåme tijtt, dher funne wij thett gålff ssåssom är vdi then fremre deell på tornedt ware nederfalledt meere än halffparthenn ssä att man kunde therutt kåme ihn i Källeren ther vnder är. Anthen thet war giordt med någen meniskes egen wilie och tillskynden heller huru ledes thet är tillgået kan jach ännu icke fullkompligen wette. Vthan warde wäl thet framdelis förnimmendes förtij jach haffuer mijne kundschaffte ther på vthe.

*) Denna beskrifning utvisar att rummet der Hertig Johan suttit fängslad, enligt befallning, har varit det som nu benämnes Kon. Sigismunds kammare och der denne Furste är födder. Der han nu satt, synes hafva varit i klocktornet, som har utsigten åt de till Slottet kommande. Möjeligt är, att han för någon gång bebodt det grufveliga fängelserummet som sedan blef Konung Eriks lott att hafva.

Sedhen förssöchte wij galrerne på fänstren vm någre kunde kåme ther egenom och gick ther egenom en fullvuxen karll. Hwarför lätt jach strax en hoop timbermän och murmästare hålle på gålffett ssä och tillmure then dören ssåssom war ihn åth Astractzssalen. Szameledes befalte slå andre galrer före fenstreth. Mädhen jach nu lett hålle ther opå, dhå hadhe Hertugh Johan budh effter mich medh H:r Claes Flämingh. Sswarede jach mich inthet ware ssendt till honom, icke heller haffuer någett till att tale medh honom, thette skedde wäl 6 heller 7 reesser. På thet ssijdste ssende Hertugh Johan mich budh medt för:te H:r Claes, och ssadhe sich haffue någett giffue mich tillkiänne, thet E. K. M:ttz och heele Sswerjges Ricke ahngalt, och han huarcken för H. Claes Flämingh heller Matz Törne wille vpenbare hwar och jach icke kåme wille, dhå shulle jach framdeles sware ther till, vm thet E. K. M:ttz kunne ware shadeligett. När jach thet hörde ssende jach honom budh och ssade mich icke wele allene tale medh honom vthan H:r Claes Flämingh och Matz Törnes närware. Szå och Rasmus Ludwickssonn *) huilcken jach för-

*) Sekreterare hos Konungarne Gustaf I och Erik XIV.

thenschuld hadhe medh mich, att han thess wissere shulle giffue mich tillkänne, hwileket thet rum war E. K. M:ttz hade nådigest befaledt att haffue Hertugh Johan vdi.

Bekåhm då för suar igen att han begärede thet jach kåme shulle. Strax begynte han att expostulere medh mich, theropå jach och (them till låtnedes ssåsom tillstedes wore) swarede effter ssåssom jach kunne tenckie tienligitt ware; Szå han på thet sijdste begynte till att gråthe och ssörije att man wille sså wäll bringhe honom och hans Furstinne iffrån Siälenes Ssaligheet ssåsom lijffssens wällfärdh vti thet atth Furstinnenes prester måtte icke ware hoss them.

Ther till (effter thet inthet synnerligit hade på ssich) jach icke annedt swarede uthan att thet wåre giordt för hans bähste shyld, allthenstundh att vetterligitt war thet ssame präster äre stoore papister. Och the ssam kunne tilleffuentyrs vdi sådane eensslligheet kåmme och öffrtale honom vdi theris troo och willfar, theröffr vdi thenne måtto kunne ssä wäll ihn för Gudh för wärcke sijn siäls saligheet ssåssom nu lijff och leffuerne och allt anedt, aff honom vdi werdseligh måtto förbroted är, Hwarföre war thet honom giordt till goodhe. Se-

dhen besuerade han sich att jach dhå wille taghe the tu hans barn *) iffran honom och en suensch barne pijge, ssåssom vthan H:r Hans Claessons, H. Dyonisij, Claudii, Krusses Christoffer Anderssons *) och minn wilie och wettscap wåre tijtt kåmpne. Ther till jach swarede, lijka ssåssom jach wardt tilltalad och ssadhe thet och war giordt för hans bästhe shyld Förtij man förnume att han vdaff sijne barn intett annedt hadhe änn oroo.

Sswarade Hertugh Johan. Ja jach förnimmer well att altt thet tu gör thet är till mitt

*) Hertig Johan med sin furstinna insattes på Gripsholms Slott 1563, sist i Augusti. Han blef gift d. 4 Oct. 1562. De kända barnen med henne voro: Isabella, född i fängelset 1564, död dersammastädes 1566. Sigismund, der född d. 20 Juni 1566; sedan Sveriges och Pohlens Konung. Anna, född på Eskilstuna Slott 1568 d. 17 Maj. Denne Jöran Perssons berättelse, som åberopar en annan, hvilken tyckes vara den föregående och utmärker en korrt tid efter de fursteliga personernas fängslande, talar om 2:ne Hertigens barn: hvilka kunna de vara? Icke otroligt att de voro hans båda naturliga barn: Julius och Sophia Gyllenhjelm.

**) (Gyllengrip) till Stensnäs. Befallningshafvande på Calmar, då han der blef halshuggen år 1598.

bähste, ssåssom och thet är atth tu nu holler opå och will lathe mure mich in vdi ett Toorn och ssade, haffuer thu ther till Kongl. M:ttz befalningh, will jach then ssee, eliest kåmmer thu mich inthet hädhen medh mijndre än thu willt bäre mich och min Furstinne. Ther till jach suarede, mich inthet plichtigh att geffue honum någen beshedh anthen jach hadhe befalningh heller icke.

Welle jach ssa gåå mijn kooss, dhå togh han j mich och ssadhe sich haffue någett hemeligitt att seije mich. Wille jach lickewäl icke gå medh honom någott längre iffrån the andre, bådhe för thet jach icke fulleligen wijste huadh han hadhe medh mich i sinedt, ssa och för andre orsacker shyld dhå begynte han seije att han wille thet kåme till wäghe, thet E. K. M:ttz shulle kåmme några Landh och Furstendömer vnder Szweriges Crono till ewigh possession, ssa och att en stendigh fredh och E. Kongl. M:ttz lijdelighe Conditioner emellen E. K. M:ttz och Konungen i Pålandh blijffue shulle och ssadhe, Meere will icke jach mich ther vm förstå lathe giffue. Vthen thette mhå thu underdånigest giffue H:s Kongl. M:ttz tillkänne. Vm thu eliest will tiene Hans Kongl. M:ttz trooligen. Och när mich måtte warde eff-

terlatedt att vnderdånigest scriffue H:s K. M:ttz till, will jach ödmiukeligen wijdere vm alle vmständer tillkänne giffue.

Thereffter ropade han till H:r Claes, Matz Törne och, Rasmus Ludwichsson och ssadhe, jach haffuer vm nägett geffuet Jören Pedersson tillkienne, huar ssåssom han thet förtijger för Högste Kongl. M:ttz dhå will jach ware ther vdinnen entshyldigetth. Heropå jach inthet suarade, anthen jach wille E. K. M:ttz ssådantth vnderdånigest till kenne giffue heller icke vthen tegh stille. Thette Aller Nådhigeste Herre och Konung jach icke haffuer E. K. M:ttz på thet vnderdånigeste kunnedt förhålle, och begerer på thet aller ödmiukeligeste att E. K. M:ttz icke wille taghe mich till någon ogunsth, att jach haffuer måst gåå till honom synnerligen therföre att han refflererede sich ssä hardt ihn på E. K. M:ttz gagn och bähste theraff följie shulle. Men Gudh Alzmectigeste beware E. K. M:ttz bådhe till egen Kongl. Persone ssä och till all lycke och wällfärdh, bätter än han och hans ahnhangh, E. K. M:ttz vnne.

Aller Nådhigeste Herre och Konungh efter ssåssom han dhå sått på thet rum han kunde wäll see huru ssåssom till Slothet khåm heller thädhan drogh ssä haffuer han och sseedt

atth min fattige hustru war medh mich tijtt kåmmen. Och förthenshuldh ssendhe till henne en Guld kädhie och en anen lithen ssende Furstinnen. Och ther hooss begärede att effter barnen shulle ändteligen följie mich thäden, thet min hustru therföre wille försörgie och hielpe them medh några lijnekläd her. Szå haffuer jach tagett same kädie till mich aff min hustru och latedt ssee H:r Hans Claesson och the andre godhe män här äre. Och weet well att thet hörer icke Hertugh Johan till vthan E. K. M:ttz. Hwar nu E. K. M:ttz nådhigest will att jach heller min fattige hustru then beholle shall, steller jach thet vnderdånigest vdi E. K. M:ttz nådigeste behagh. Wijdere Aller Nådhigeste Herre och Konungh effter thet att therwid wille något lengre fördröges förr än same rum kunde göres färdight. Drogh jach hitt till Ståckhålm och befalthe H:r Claes Flämingh och Matz Törne att the shulle före Hertugh Johan ther neder. Dåck icke förre än the finge schriffuelse ther vm hädhen. Huilket skeedde.

Ytterligere khan jach E. K. M:ttz på thet vnderdånigeste icke haffue fördöllt, att enn aff Hertugh Johans tyske Secreterere benempdh Martinus Harssläldt huilken och her sitter fängs-

ligh haffuer begäredt aff Her Hans Claesson; och mich thet wij honom wille lathe bekåmme några aff sijne lijnkläder och een Bönebook, Huilckedt wij honom tillsadhe. När då jag Jören Persson, vdi Her Hans Claessons närware, skulle, vdi then säch ssåssom han ssadhe bönebooken ihnnewar, effter same book ransake Dhå fands vdhi en handscrifft szåssom H:r Nils Krumme *) hade wttgeffuet för:te Martino Harssfäldt några dager sedhan Ååboo Slått war vpgiffuett förmäldende på några penninger vthen wäll af E. K. M:ttz penninger taghne szåssom Anders Nilsson penningemästare vdi Lijflandh waredt haffuer hade lånt samme Martino Harssfhäldt vdi Hertugh Johans gagn och bädste. Vdaff huilken handscrifft jach hermedh E. K. M:ttz vnderdånigest en vidimeret copie förskicker. Och khan man theraff wäll förnimme huru ährligen och trooligen medh E. K. M:ttz penninger ther j Lijflandh är handlett wordett.

Att vdi then städh E. K. M:ttz krigzfolck ssåssom penningerne haffüe bordhe äre obetalthe. Dhå äre sådane penninger E. K. M:ttz fiender och förrädere forsträchte sedhen äre

---

*) Till Örboholm, Riks-Råd och Ståthållare på Stockholms Slott.

samme penninger betalthe aff E. K. M:ttz egne penninger. Allthenstundh att Slåthet dhå war vppgeffuedt när ssamme penninger betalthes och allt thet på Slåthet war kåm E. K. M:ttz och ingen annen till. Szå är thett dubbeldh tiwffnedt. Huarföre will jach opå E. K. M:ttz nådhigeste behagh, ställe then Andders Nilsson för rätte för samme sack. Och ssedhen vnderdånigest giffue E. K. M:ttz tillkänne hwad ssåssom honom affsagdt warder.

Allernådhigeste Herre och Konung E. K. M:ttz nådhigest wardis ihugkåmme, att på then tijdh jach vnderdånigest bekhåm mitt affsheed iffrån E. K. M:ttz thet E. K. M:ttz dhå gunsteligen befalthe att jach shulle någre exquisitores, (huilcke the äre warder E. K. M:ttz nådhigest ehrinre) vppehåldhe till thess att the breff till Hertugh Eric v Brunsswich bleffue ferdige, hwilcke ssedhen medh same exquisitoribus theden shulle förskickes. Szå äre samene Breeff ännu inthet hijtt kåmpne. Och icke will ware heller rådeligit lenger samme personer vppehåldhe. Begärer Jach förthenschuld på thet vnderdånigste att wette hwar effter jach mich thervdinnen rätte shall anthen, them ännu uppehålle heller och affärdige. Och will jach mich szå wäll thervdinnen szåssom vdi alt

anedt thet E. K. M:ttz nådhigest wilie ware kan troligen och hörssambligen vnderdånigest efterrätte och vdi alla de måtte jach att städes kåme khan szå lenge jach leffuer ware E. K. M:ttz en huld, trogen och rättrådhig tienere.

Therföre att effter jach förnam thet Hertughen hadhe en part aff sine Clenodier hooss sigh, huilche jach icke fördristede mich vthan H:r Hans Claessons, H:r Dionyssij, Siffward Krusses och Christoffer Anderssons rådh och samtyckie lathe tage iffrån honom; wille jach förthenshuld medh them mich therum befråge, och huru the thet sampt med mich wele bestå, dhå kunde thet bähst shee när hann shulle förandra rumet, och haffue wij nu samptligen besluthet och H. Claes Flämingh och Matz Törne therum till ssacht att altt huadh hooss honom finnes shall iffrån honom tages, hitt föres, här inuenteres, vpshriffues och till E. K. M:ttz vnderdånigest therpå ett Register förshickes.

Aller Nådhigheste Herre och Konungh, daghen före än jach kåm till Gripshålm dhå bleffue the optagne tu breff sssom Fröwken Cecilie *) thet ene till Hertugh Johan thet andre till

*) Konungens syster Prinsessan Cecilia, sedan MarkGrefvinna af Baden.

till Furstinnen hadhe shreffuit, huelcke breff twå Fröwcken pijger titt fördt hadhe, och jach hermedelst E. K. M:ttz vnderdånigest tillhonde skecker. Och war thet och en orsack för hwarss shull jach gaff mich till Gripzhålm, förty mich wardt ssådant hemeligen iffrån Upsala ändoch lijthet för ssent tillkännegiffuet. Och khan man förnimme aff sådane legationer att inthet till-fälle lather tillbache huar the ther medt eliest någett vtträtte kunde.

Mädhen jach war på Gripzhålm khåm en Fougte scrijffuere benempdh Peder Bror hitt till Slothet, icke achtendes att finna mich ther för sich. Then same lätt gå för rychte ssåwäll allestedhes vdi Ssödermanlandh ssåssom och ther på Gripzhålm, att E. K. M:ttz shulle ware (thet Gudh mijldeligen affwändhe) ssåtuinghed aff fienderne, thet E. K. M:ttz måtte egenom natt och dagh giffue sich till Ståckhålm och wåre på wäghen ssåatt then 13 dagen septembris shulle E. K. M:ttz ändeligen ware förwentendes. Thette berättede han och för Matz Törne vdaff huilcket alle the thet hörde myckedt förskrächtes. Matz Törne och andre E. K. M:ttz tienere the ther wåre wedh Slåthet wåre icke heller myckedt wäll tillfrids. När

för:te Matz mich thet ssade dhå förskickede jach budh effter then scriffuere ssom rychte hadhe lathet vttkåmet och befrågede vm thet så war vdi sanningh, dhå suarade han Ja. När jach wijdare förhörde honom förnam jach thet inthet anedt ware (ther Gudhi she loff) vthan ett vpdichtet förräderij. Lätt jach förthenshuld strax antaste honom och settie fengksligh, Wil och haffue för rätte, och ssedhen examinere honom, huem ther till hans rådgiffuere waredt haffuer. Och så lagedt att han aldrigh her efter shall någett mere ssådant åstädh kåmme, ther medh andre ssådane budhbärere och theres spegell ssee kunne.

Ytterligere Aller Nådhigste Herre och Konungh E. K. M:ttz wärdes nådigest ihugkhåme att jach ssenest vnderdånigest gaff E. K. M:ttz tillkänne om then Anderss Nilssons otrogne handell ssåsom penningemestere haffuer waredt i Reffle. Så haffuer jach nu hafft honom för rätte och är honom öffrgåett then Sententie att han shall straffes ssåssom en tiuff egner och bör effter ssåm acterne och then doom thet vmförmalde huilke jach härmedelst vnder Nempdens Signet förseglet till E. K. M:ttz vnderdånigest, förshicker.

Till besluthet Aller Nadhigeste Herre och Konungh lather jach E. K. M:ttz på thet vn-

derdånigeste förstå, att några ssåssom Hertugh Johans tienere och Öffrste rådgiffuere haffue waredt, äre ännu quarre vdi Finlandh. Ssom äre Vnge Claes Christersson, Ture Ulfssonn, Lasse Larsson, Lasse Jönssonn Camerere Joen Westgöthe, Nils Ingesson sampt några andre bådhe Prester och lendzmän ssåssom Hertugh Johan mäste bijståndh giordt haffuer. Och är icke rådeligit att the ther shole ware, Allthenstundh man inthet got haffuer aff them förmodhe, förty att the äre affsachte iffrån lijff och leffuerne godhs och ägodeeler äre och wärdhigheet. Therföre steller jach vnderdånigest vdi E. K. M:ttz nådigeste behagh vm the icke shole bliffue hijtt fordrede. Thet jach mich ssedhen vnderdånigest hörsambligen än will och shall effterrätte.

Bref ifrån Jöran Persson.

Mijn wenlige och broderlige hälsenn tillförende. Lather jagh edher wenligen förstå Kere D. Fr. att jagh haffuer bekåmmedt eders shriffuelser förmäldendes om the fånger att iagh thet shulle giffue tillkänne åthskilleligen, huilke äro pålsche, Hennesische heller dansche fånger. Så will jagh thet gerne göre, och nu håller ther opå och will gerne göre thet med thet allerförste, så att i thet vthan all försummelsse shole bekåmme. Dåch kan thet icke ske förra än i mårgen (will Gudh) thet shall she medh thet förste.

Then lakeij förskicker jagh edher och nu her medh till Swartzöö.

Vm then Hyttescriffuere ssom schall till Ssalbergen haffuer jagh och tillssacht H:r Bengt Gylte *) och pedher Håkonsson. Förbliffuer Valete Raptim 16 Aprilis A:o 67.

G. W.

Jören Pedersson M. p.

*) Till Hedensö. Svea Rikes Råd och Öfverste Skattmästare.

Utanskrift:

Inuictissimi et Potentissimi Suecorum Regis D:ni mei Clementissimi Secretario Fidelissimo, Clarissimo Vivio d. Petro Erici *) Fratri et amico suo charissimo.

*) Hvem denne Peder Eriksson varit är obekant, han nämnes icke i den tidens registraturer.

Jagh Jören Pederssonn Gör härmedt wetterligt, att efter thet The Edle Wällborne, Erlige och höghförståndige herrer och goode Männ Her Gabriel Christerssonn till Steeninge Frijherre *) Isaac Nilsson till Rwngarne, Siffwardt Kruse **) och Eric Matzson tillförordnede Stadthåldere på Ståckhålm haffue mich opå Thenn Stoormectigste Högborne Fwrstes och Herres Her Erich then fiortende Szweriges, Götes Weendis sampt flere thes tillbehöringars Konungh, min Aller Nådigste Herres och Konnunghx weghne, efterlatedt; att jagh vdi ett lijdeligare och lijndrigere fengxle, änn ssom jagh nu vdi stadd är kåmme måtte. Tessligeste och att min fattige käre hustru, måtte mich vdi samme min bestreckningh besökie, så offte såssom nödhtorfften thet fordrer: och att hoonn eliest vdi sitt frije welckor ware måtte, för huilckedt jag för:te goode Herrer och Erlige män på thet ödmiukeligeste och flitigste betacker. Och förthenshuld hermedt låffr på Gudh alzmectig:te min Christelige troo, ähre, redeligheet och sanningh

*) Svea Rikes Råd, Riddare, sedermera Riks-Marskalk och Amiral öfver hela flottan: en Oxenstjerna.

**) Till Elghammar.

att jagh vdaff samme fengxsle ingestedes will mich begiffue heller någonstädes wijke: Vthan mich ther inne hålle thill thes, att Gudh Alzmectigste wärdiges mijgh mijldeligen ahnsee, så att jagh på Hög:te Kongl. M:ttz nådiste befalningh förlåssedt warde kann. Szammeledes will jach icke häller vdi någen måtte någett göre heller företaghe anthen hemeligen heller vpenbarligen egenum shriffelser heller eliesth jacgh sielf heller egenum andre, huarcken mädan jagh är stadd vdi samme bestrechningh häller eliest någen tijdh så länge jach leffuer ther ssom Kongl. M:ttz heller Sweriges Rijke kan ware till shade heller nachdeell. Jagh will icke heller vdi samme mitt fengxsle jcke heller mijn fattige käre hustru Icke häller bägges wåres förwanther heller wenner, så myckidt mich och min fattige käre hustrw vetterligit kann ware, någått practicere heller stemple, heller egenom andre thet göre heller företaghe lathe, såssom någen aff Hög:te Kongl. M:ttz trogne Vndersather heller tienere, vdi huadh standh then dhå helst kunde stadde ware, kan kåmme till shade heller förderff vdi någen måtte: Vthan mich i samme bestrechningh aldelis stelle och ssä förhalle, ssåssom en fånghen man eghner och wäll ahnstår, bådhe medh ordh och gärninger, lönligen och vppenbarligen.

Szåssom jach och icke heller will, så länge jach i så måtte wardher fengxligh ahnhålldenn, någre shriffuelser till någon shriffue heller förskicke offte:de goodhe Herer och Erlige Männ oåttspordth. Icke heller shall någen annen aff mine wenner heller förwanther, så myckedt mich ther um är wetterligitt: heller min fattige käre hustru thet göre. Män till att vnderdånigest besökie Hög:te Kongl. M:ttz såssom min rätte Herre och Konungh, häller på mijne wegne vnderdånigest besökie lathe, dåch icke eså att någen ther igenom shall warde förolämpadt heller ther aff till shade och på förderff kåmme. Försser jagh mich ödmiukeligen att för:te goode Herrer och Erlige Män, så och icke heller någon annen mich förtaghe kann. Thette förnemne jagh obrotzligen och aldeles städigt hålle will, så santh Gudh hielpe till siäll och lijff. Dat. Ståckholm then fiortende dagh Januarij Anno Christi 1568 vnder mitt Signete med egen hand vndershriffuet.

Egenhändigt bref af Rasmus Ludvigsson *).

Min ganske weluillige och wenlige helsen medh Gud then alzmectigeste altijd tilförende. Käre Johan Bagge betacker iach eder sampt eders Elskelig Käre Moder och Syskenne för alle the gönstige welgerninger som i och the mig bevist haffue, thet medh eder att förtiene och medh allt gått effter min fattige förmögenheet at förskulle shole j alle finna mig ganske weluillig och redebogen, och eder sampt eders Elskelig dygderike vnge brud sender iach till en lycksalig lyckeönskning till eders tillstundende Bröllopz högtijd och äcteskapz stånd thenne min Ringe och enfåldige dict om then helige Gudz Patriarchz Isaacz och Rebecce troloffning och heemfärd, Then nådige barmhertige Gud welsigne eder både så rikeligen som han them welsignet haffuer, och önsker her medh eders käre brud sampt eders Elskelig Käre Moder och Käre Syskenen ett saligt gått Ny åhr. Och vdi huadh motte iach kan ware eder och them til wilie och tienist, gör iach thet aff hiertet

*) Efter Originalet i Riks-Arkivet.

gerne, Görer wel och helser them på mine och min fattige hustrues wegne medh all lekamblig och andelig welfärd och saligheet Dat Stockholm Helge tre Konge Affton Anno 1581

Eders ganske weluilige
benegne Wen
RASMUS
LODUIKSON *).

Utanskrift:

Then Edle och Wälbyrdige Man Johann Bagge **) till Boo sin besynnerlige gode tilförlatelige Wän och förfordrere
ganska wenlige

*) Rasmus Ludvigsson var Sekreterare hos Konungarne Gustaf I och Erik XIV, kanske ock hos Kon. Johan III. En namnkunnig man, som var ofta nyttjad i vigtiga värf.

**) Först Konung Erik XIV:s Småsven (Page), sedan Slottslåfven på Vadstena och Stockholms Slott. Gift 1:o med Märta Eriks dotter Soop. 2:o med Margreta Alfsdotter; Ikorn. Son af Amiralen Jacob Thordsson Bagge.

Bref af Drottning Catharina Stenbock *) till sin Syster Cecilia Stenbock **).

Kattarina Med Gudhz Nådhe
Sweriez Giöthes och Wendhz Drånigh

Käre H. Systher wij önske Henne medh sin Kiäre Wordna longhuarigh Hälse och Wällmoghe och gifue Wår Kiäre S härmedh tillkenne att Wi förskicket nu Wår Kiäre Systher fyre Hästher, och såm kunne både gå för Slädhe och Waghn och thijt ther till och beghäre så nu såm till förendhe Kiärlighen att uor kiäre Syster bådhe för wor brodher skull wille inthe länghre dröia medh sin Rese thij Wij hafue nocksampt förnummi att the ähr inghen thär nidhre såm för fördhre hans sak till thet beste. Gudh såm makthen har Han wendhe allt till thet beste thet hans Helige nampn kan wara till ähre, och alle bedhröfuadhe till hughne och glädhie Och thär wij hadhe häl-

**) Enka efter Grefve Gustaf Johansson (Tre Rosor) till Bogesund, Lindholmen och Haga, Svea Rikes Råd.

*) Meddeldt af Hans Excellens m. m. Hr Grefve Brahe.

san och sthyrkian thå skulle wij siälf begifue oss thit nidh och thär när Kiäre Syster hafuer fåt noghen budh sedhan Fru Britha drogh från wor Systher wij mothe thet strakz få withe, Gud gifue oss godhe och hughneligh tiendh. Och befalle uor Kiäre Systher här medh J gudhz nodhighe beskyd till all lykligh wällmoghe. Datum Stockholm then 5 Martj Anno 1600.

KATHERINA REGINA

"Kere syster Wii sende Wår Kere syste "20 dalder mere kunne wii icke kåme till wege "dene gåungenn antingen fför panth heller till "låhns *).

Utanskrift:

Then Edle och Wälborne Fru F. Cisilia Grefuinna till Boghsundh Frihärinne till Haga och Biörne min Kiäre Systher Kiärlighen.

(L. S.)

---

*) Egenhändigt af Drottningen.

BREF och HANDLINGAR

hörande till

KONUNG GUSTAF ADOLFS
DROTTNING CHRISTINAS
och
KONUNG CARL GUSTAFS
REGERING.

Egenhändigt Bref af Riks-Kansleren Axel Oxenstjerna till Kon. Gustaf Adolf.

Till Kongl. M:tt

Stormechtigste

Hijtt ähre ankompne hugnelige tijender, och confirmeres aff alle ortter och vthur E. K. M:ts felttläger, att Gudh den högste hafuer giffuedt E. K. M:t Victorie öfuer fiendhen, att han widh Leipzig förmedelst en offendtig felttslagtt, ähr föriagett, förskingrett och slagen, lathendes j sticket mest sitt Infanterie, stycken, mest sine fahner, Bagage och läger, och att E. K. M:t nu war j werkedt honom att förfölie, och effter möyelighett altt recolligerende att förtage. Hwadh för fängnedh desse tijender här hos Oss hafue förorsakedt, kan bettre tenkes ähn schriffues: allenast att jag E. K. M:t vnderdånigste tienere icke kan lathe j vnderdånighett att gratulere E. K. M:t, mitt federneslandh, och Christenheten medh alle beträngdhe deröffwer, Bediandhes Gudh af hiertedt dedh hans Gudomlige mildhett E. K. M:t nådeligen beware, för all olycke beskerme, lycke och wälsignelse giffue, widhare seger emott fiendhen förlehne och dette

wäl påbegyntte sitt egett werck till en godh och önskeligh ändhe bringe och före will. Här står altt j sitt förre lag; I Naboskapedt ähr altt stille, och höres aff ingen werffning eller tillrustning: Och wentes allenast på den Convocation som nu j Warschau snartt holle skall hwadh där må bliffue beslutedt; Så holles och nu aff Litthouske Ständerne ett möthe j Wildna; dädhan berättes att de wele trädha till werffning medh förste, alldenstundh där inthet will twiffles om Ryske krigett. Förvthan dette höres föge ting; och haffuer jach icke heller någon säkerhett ähnnu kunnat få, huru denne E. K. M:ts Victorie ähr uptagen j Warschau, mehra ähn att några dagar för hafuer Kongen fått tijender att E. K. M:t skulle hafue lijdett nederlagh; Sådantt schriffuedt vp till Woivoderne och haffue de allredhe begynt att settia vp huffuuded, och mentt att tillijka innan kortt koma till de landh igen dhe mist haffue. Men seden desse tijender komo, skall j hoffedt wara en stoor förslagenhett. Jag förmodar innan kortt att få wete deres contenance. Belangende E. K. M:ts Stat j denne provincen, så ähr han och som han plägar wara. Allenest att jag icke annat ähn måste beklage icke allenast Kornhandelen ingestädes will gåå fort ähn här till, ehuru wel

wel jag Kornlicenterne någott haffuer falla lathet, seendes deras afslag och ovillighett; utan att och Commercierne mestedeles liggie neder, och därigenom och så pryssiske licenterne intet wele fort, så att iag händerne full haffuer att maintinere staten här, och betale de få wexlar som dragne åhre. Hwilcket mig hindrar att komma med denne Statens disposition till rätte; och fördenskuldh mig uppehollit altt härtill, att icke dristeligen töre drage hädhen, doch troendes jag j desse dagar att bliffua färdig, och komma vp till E. K. M:t medh de 4 Compagnier Ryttere här liggie. Då jag på allt en rigtig beskedh medbringe skall; Bediendhes vnderdånigeste det E. K. M:tt mitt dröjsmål, så och att jag icke åhn härtill hafuer kunnat göra förslagett till fyllest medh nåder wille uptage, eftersom jag min flijtt och oskyldighett däruti frambdeles ödmiukeligen skall betyge. Befaler hermed &c. aff Elbingen d. 29 Septemb. A:o 1651.

Likheten med det i Riks-Archivet förvarade Original-Conceptet intygas af

Olof Sundel.
Actuarie.

Egenhändigt Bref från Riks-Kansleren Axel Oxenstjerna till sedermera Riks-Marsken Gref Carl Gustaf Wrangel.

Edle, Wälborne och Manhaftige Herr General-Major **),

Tilförlathelige godhe Wenn.

Sedhan jag hafuer förnummet Feltmarskalkens Her Johan Baners dödelige frånfall ***), hafuer den mig och flere intet lijtet stött för huffuuded anseendes icke allenest hans godhe qualiteter, Conduite och fortune, Men ochså enkanerligen fiendens anträngende, och de mange fahrligheter som arméen, när hon intet bestondigtt huffuud haffuer, åhr underkastatt så hoos

*) Detta bref, som troligen är skrifvet 1641 i Maj, har blifvit meddeldt af Hans Excell. m. m. H:r Grefve Brahe.

**) General-Majors sysslan den tiden, var ett stort öfverbefäl i Arméen.

***) Efter Fältmarskalken Baners frånfälle, blef en stor villervalla i Svenska Arméen; hvarunder Wrangel med några få pålitliga förde Öfverbefälet, till dess den nya Fältmarskalken, Lennart Torstensson, kunde ankomma.

fienden som hoos förmeentte wenner, deraff man fuller prober haffuer tagett tillförende. Men nähr jag besinner att Her General Majoren ähr en aff dem Cavallie (Cavalierer) j armeen, som hielper att stå werkedt före, Och jag weet att han som en ung Soldat icke allenest alredhen haffuer trachtat efter ähran, och finna tilfelle att göra sig hos Henes K. M:t Wår allernådigste Drotning och Rijkedt förtiänt, Så hugner jag mig där åth, och gör mig den wisse förtröstning, att såsom ingen occation kan sig någon sin præsentera bequämere att bewijsa sin trohett, mandom cch dexteritet ähn denne, där Her General Maioren medh dem andre sine Kamerader erholler genom Guds milde bijstondh Henes K. M:tz armee tilsammans och j devotion; Styrcker Öfuersterne, samptt deres underhaffuende Officerere och Soldater till Continuation aff deres troheett och tiänst, undanböijer alle fahrlige meneer så af fienden som andre, och hielper att holle werkedt j hoop, så at Henes K. M:t och den Kongelige Regeringen måge haffue tijdh att försij armeen så vthij Commandet, som altt annedt ded j consideration kommer. Her General Maioren hafuer gordt härtill godhe tiänster, men ingen som häremot ähr till att lijkne, och warder sig därmedh Henes K. M:t och hela fäderneslanded obligeren-

des, till all godh gunst och recompence; Och jag för min person, såsom jag eliest altidh hafuer hafft och hollet medh hans Elskelige föräldrar *) ett stadigt och muntuellt förtroende och tilförsichtt ifrån Ungdomen, altså skulle jag, der denne min wälmeentte påminelse som jag intet twijflar, finner stelle också förorsakes mig altidh att lathe wårdha om Her General Maiorens wälstondh och förkoffring j alle motte, och där jag kan göre någett däd honom wore till wiljes skall han altidh finna mig wälwilig. Huadh mehre åhr, hafuer han aff Secreteren aff Staten M:r Lorentz Grubbe att förfare. Och befaler härmedh honom j Gudz milde beskyd till all själs och lijffs lyckelige wälmåge. Förblijffwendes j alle motte

Herr General Maiorens
Affectionerede Ven
och frände
Axel
Oxenstierna M. p.

---

*) Fadern var Fältmarskalken och Riddaren Riks-Rådet Herman Wrangel till SkoKloster, Modern Fru Margareta Grip.

Bref från Riks-Drotset Gref Per Brahe till sedermera Riks-Marsken Gref Carl Gustaf Wrangel *).

Wälborne H:r General Mayor Carll Wrangell; Näst wår wännlige helsan medh huadh mehre ähra och gåt wij någon sin förmå aff Gudh Alzmechtigh altijdh tilförene, Önskie wij Eder Lycka och wälsignelse till Eder företagne reesa, dijt wäl öfuer komma, Edert ombetrodda ämbete så Vthrätta at det måtte lända Eder sielfua och Fäderneslandet till hugnat och wälståndh, och komma wäl medh behållen reesa hijtt heem j Landet medh helsa och sundheet sampt goda önskeliga tijdender ooh finnes här medh gåt tilståndh tilsammans igen. Och efter såsom denne Captein hafuer satt sigh j sinnet dijt uth at förreese, och gärne åstundar till någon lägenhet och tiänst komma, alltså begährat denne wår Intercessional till eder sigh meddeelas, hwilcket wij honom eij förvägra kunne, för någre särdeles orsaker skull, emädan han och Eder sielf wäl kunnigh är; Begähre fördenskull

*) Meddeldt af Hans Excellens m. m. H:r Grefve Brahe.

wänligen, j wille honom till det bästa beforderligh wåra, och till en sådan tiänst som j kunne pröfue honom tiänligh wåra, och Capabel finnas, för wår skull honom hielpa och befordra. Kunne wij Vthi någon måtto wåra Eder till willies och goodh wänskap igen, göre wij altijdh gärna. Och befalle Eder här medh Vnder Gudz milda beskärm till alsköns wälmåga wänligen. Datum Stockholm den 20 Julij 1642.

(med egen hand).

General Majoren wille försäkra sigh att hwadh iagh honom så aff gott Vmgenge som för skyllskap skull till tienst ock wälbehag bewisa kan, icke det i förgäätenhet stella skall och förbliffwer hans

T. G. Wänn Altidh
Per Brahe Greffwe
till Wissingsbårg
S. R. Dråtzet M. p.

Annan hand.

Utanskrift:

Hennes Kongl. May:tz Wälbetrodde Man och General Maijor Ådle Wälborne H:r Carll Wrangell till Lerje och SkoClåster, Wår godhe wän dette

wänligen

Tvenne egenhändiga Bref af Drottning Christina till Riks-Kansleren Axel Oxenstjerna *).

Högt ärade Her Rix Cantzler, Jagh bekom Eder skriwelse i går medh posten wel undfångit och der uthur noghsamt kunna dömma huadh beswer widh denne traktat hengia och hawer Jagh fordenskuld giwit Eder gode herar samtligen min mening till förstå i mitt breff til Eder samtligen, der också Jagh migh wil hafwe refererat, deruthur J hemte min fulkomlige meningh til fornimma **). Jagh förnimmer och att J hafwe skriwit Carel Wrangel ***) till och honom sackt til at holla fienden alert på sine öigor †), huilckett är mucket wel giort, medan Jagh sir så ringa hop til fred wil Jagh beflita migh så muckett krafftigare att uthföra kriget på dedh att man motte kunna sent om sidor bringa honom til billiga Conditioner, På flåttan skal in-

*) Utur H:r ÖfverKammarherren m. m. Friherre Stjernelds samlingar.

**) Drottningen var nu endast på nittonde året gammal.

***) Sedermera Riks-Amiralen, sist Riks-Marsken Gref Carl Gustaf Wrangel.

†) Öar.

tet felas att den ju icke skal komma tidigt i siön, vivres til armeen skola icke heller manquera, efter Jagh redan hafver giort all nödigh Provision både uhr Liffland och her uthur Swirge om Spanmål Salt humla och Sucarie brödh miöl oeh hawra skal icke heller fattas Wester Giöttlands defention är och forsed så micket sigh giörra later, och skal Jagh nu alt witt uth förlegere att skriwa medh neste legenhett tiden till tillather migh icke denne gong mehre att skriwa Desse få ord skole tiena Eder til en wiss forsekring att min önskan är til gudh för eder stadige welmågo såsom den der är och förblifver

Eder
altidh wel benegen
CHRISTINA

hastigt aff Stockholm den 8 Martii Anno 1645.

Annan hand.

Utanskrift:.

A Monsieur Monsieur Le Grand Chenseliers
Axel Oxensten &c.

Med Axel Oxenstjernas egen hand.

Kongl. M:tz
Præsent j Suderåker
den 18 Martii An. 1645.

Högtärade her RixCantzeler

Huru wida giönom gutz Nådh, fredtz tractaten nhu mera auancerat är, hawer Jagh förnummit aff edres samtlige skriwelse till migh, så wel som och Eder her Cantzler till migh in particulari aff gongen, och är migh aff hiertat kiert att then gode gudh förmedelst Eder trogne omsorg och flitige arbete, hawer så wida bracht att Jagh nhu mera om en god' freed intet twiwlar, och emedan J begere min entelige Resolution, om det skulle vara min wilie att på detta slagh sluta heller och medh alla kriget continuera. Nhu moste Jagh bekenna att ner Jagh Considererar dee store avantager, som den högste oss emoth Wår fiende förlent hawer så wel som och de forrige hans procedurer emot denne Kronan, kan Jagh noghsamt sij och döma att han inga lunda sit sinne changerandes warder, Uthan her effter så mucket flitigare sökiandes warder denne skade och affront att revangera och alt så sökia att dubbelt belöna alle saker som honom denne gongen afftwungen äre hwarutaff man letteligen skulle sluta att upenbara krig wara bettre ähn oseker fred, om huilken Wi icke rett wel kunna wara

försäkrade uthan en real caution der emot j betractande Importancen aff detta til bud, och sakernes beskaffenhet på den ehne och andre sidan, så wel som och alla hande store Weder som aff en och annan oss upweka kunne, huilket alt i Edert breff författat är dertill medh att Jagh dageligen finner så stora difficulteter i fortsettiande aff kriget så att det will falla swårt medh så ringa medel ett så stort wessen att conducera, huilket icke uthan hazard att taga de Conditioner som nhu biuda icke skall affgå, derhos medh moste och besinnes huru swårt det wil falla att suportera den Calumnien som oss på komma warder både hos de Swenske sielwe, så wel som hos fremmande, huilke alle der freden ginge sär skulle imputera skulden till alles wår outsleckliga ambition den der sig på sielwe orettwissan funderade, och ingen annan finem hade ähn en begierlighet att dominera och såsom Jagh icke heller migh ret försäkrat om Hollendernes Cooperation *), altså fruchtar iagh att der desse förreslagne Conditiones icke blefwe accepterade, skulle the sökia att bliwa arbitri belli ac pacis; så att deras Ja-

*) Holländarne ville hålla vigtskålen mellan de båda krigande nordiska Makterne. Sedan garanterade de freden.

lousie kanske nogot oförmodeliget hos dem causera kunde, oansett Jagh förtiger huad aff Polacken practiceras kan, sedan det siste och förnemste ähr att contentera sin egen Consientie så att man må kunna för gudh och alle werden betyga att man sigh till alle skelige fredtz medel accomoderat hawer, huad stora fördelar oss giönnom desse provintier tilwexa är eder noghsamt bekandt och moste fördenskuld hermed låta Eder förnimma att edert procedere i fredtz tractaten är migh till gott nöije, och är min wilije att J en nhu stå på dee puncter som medh Israel äre presenterade Mons:r de la Tuillery *), kunde i det alt nå som det är föreslaget, wore det migh kiert och soge gierne att Warberg och Christiannopel följde medh, och moste icke skärdallen **) glommas, den Jagh icke tror wara aff den importans att Konungen i Dannemark derfore skulle continuera kriget, kunde icke Christiannopel nås moste det raceras, den Danske och Swenske friheten i hamnerne i Swerge och Dannemarck moste och ihugkommas dogh licwel actar Jagh alt detta icke aff så stort werde att derföre bliwa stånde i kriget uthan det är min wisse resolution

---

*) Fransk Ambassadör vid fredsunderhandlingen, såsom mediator och garanterande.
**) Trolikt Herjeådalen.

att i driwer ad extremo, men för en som tractaten skulle gå sär så är Jag helt wel content med desse tilbudne conditioner att J sluta derpå altid hollandes bettre wara en sådan Auantageux fred ehn ett så dangereux krigh lengre att continuera uthur mitt breff til eder samtligen kunne J noghsamt förnimma hnad her ex Senatus Consulto sket är och befaller Eder hermedh under den högstes beskerm medh försekringh att Eder möda och flit aff migh med al

beneghenhet skal
recompenserat warda så
lenge iagh liwer
CHRISTINA.

Upsala den 24 Junij
Anno 1645.

Utanskrift:

med annan hand, som det synes:

A Monsieur Monsieur Le Grand Chancellier
Söderåker

Med Axel Oxenstjernas hand.

H. K. M:tz Drotningen præsent: I Calmar den 26 Junij An: 1645.

Supplik af Georg Stjernhjelm till Konung Carl Gustaf *).

Stormächtigste Herre Allernådigste Konung!

Mijn wederwärtige fortun, och högste nöd drifver mig till att åter igen knäfalla E. K. Maj:t med den starka förtröstning, att såsom E. K. Maj:t tilförende allernådigst hafuer welat ansee sijn Vnderdånigste ödmiuke tieneres miss-lycka och räckia honom sijn allernådigste milde Konungslige hand: altså ok nu, sedan desse tiders o-umdrijflige fata hafue sig emellan-kastat, at jag inte hafuer mått niuta E. K. Majts höga Nåder och tilärnade wälgärningar; så lefuer jag i den visse Vnderdånigste förhoppning, att E. K. Maj:t icke vndrager mig sijn allernådigst- uppehållande Kongl. hand, att jag med hustru och barn nu i min tiltagande ålder, och kraffters oförmögenheet, icke må falla i en neslig fattigdom, och Vndergång. Jag afbider gerna, och hoppas belefua den dag at Trund-

*) Skrifven med Stjernhjelms egen hand.

hem skall komma i E. K. Maj:ts händer, och deuotion igen. Allenest beder jag i störste underdånige ödmiukhet, E. K. Maj:t till ett Interim allernådigst behagade förordna mig ett åhrligitt underhåld: och emädan min störste åtrå, och önskan är, det ringa som ännu kan tillbaka stå af mitt Ljif, använda till E. K. Maj:ts namns prijs, och mitt kära fäderneslands och Posteritetens nytta; seer och finner jag därtill ingen roligare och bequämare ort än Upsala; hälst till att fortsättia E. K. Maj:ts allernådigste intention, och sidst till mig giorde mundtelige befallning, om continuation uthi Sweriges Laghs förklahring, och bättre skickande: emädan der boo tree förnemlige Lagfarne Män Johan Stiernhök, Oluf Berling, och D. Johan Loccenius, dem man kunde bruka till hielp och bijstånd till dätta wärkets ändtlige utförande. Sedan är ok E. K. Maj:t i nåde bekandt, och fast allmänt witterligit at jag haffner nu meer innan 40 åhrs förlopp inventerat och sammanskrifuit åtskillige nyttige, och deels aldrig tilförende sedde Tractater, som bifogade Lista utwijser, huilka til at låta komma på tryck, och i liuset, jag härtil är blefuen förhindrat af continuerlig- infallande olyckor, oroligheet och fattigdom. Där nu E. K. Maj:t allernådigest behagade låta mig anordna een sådana pen-

sion *), som förmådde att be:te werk kunde tryckies: Så will jag E. K. Maj:t i vnderdånigheet försäkra, att det skall lända till E. K.

---

*) I anseende till ansökningens framgång tjenar följande till upplysning.

Kongl. M:ts

Nådiga Skrifvelse till Cammaren för Stjernhielm att han skall bekomma 1200 *D:r Silfuerm:t. dat. Marienburg den* 5 *Martii* 1557.

CARL GUSTAF &c. &c. &c.

Wår synnerl. &c. Eftersåsom Tromän H:r Skattmästare, President ock samptlige Cammar Rådh, Wi hafwe för gott erachtadt att till Jöran Stjernhielms subsistance och Underholldh, af Wår Cammar må något förordnas, helst efter han något nyttigt arbete under hender hafwer som han skall till ända föra ock perfectionera; Hwarföre och på dhet han ofwanbem:te arbete må desto bettre i werket stella och i liuset framföra, är till eder Wår nådige willie och befallningh, att J iblandh the extra ordinarie som i detta åhret på Staten förde ähre, honom åthniuta låte Tolffhundrade D:r S. M:t, af the penningar som

Maj:ts tijders beröm, Wår nations prijs, almena nytta, och deres som älska förnufften, nöijsamma behag.

Förwän-

---

elliest Custodi Archivi destinerade och tillslagne äre. Och Wij befalle &c. Datum ut Supra

CARL GUSTAF

EDUARD PHILIPSSON.

Att detta är lika med Originalet betygar jag underskrefven

BENGTT SKYTTE.

a tergo finnes denna anteckning med H:r Stjernhjelms egen hand:

Kongl. Maj:tz anordning till Cammaren opå 1200 D:r S. M. åhrligen pro G. Stjernhielm dat. Marienburg den 3 Marti Anno 1657.

Deropå intet är betalt till dato den 17 Juli Anno 1658.

Likheten med en i Riks-Archivet förvarad bevittnad afskrift intygas af

OLOF SUNDEL
Actuarie.

Förwänter häropå E. K. Maj:ts Allernådigste milde resolution, innerligen önskandes E. K. Maj:t et hälsosamt långt lijf, Lycka och Seger öfuer alle sijne fiender, och en hugnelig ålder; och förblifuer så länge jag lefuer,

E. K. M:ts

i djupaste uuderdånighet
ödmiuke trogne tienere
G. STIERNHIELM.

Likheten med den i Riks-Archivet förvarade Hufvudskriften intygas af

OLOF SUNDEL.
Actuarie.

OM

de äldre

Svenska

RIDDARE-ORDEN.

Bref till Kongl. Rådet, General-Guvernören och Fältmarskalken Gref Dahlberg *).

Högwälborne Herr Grefwe Kongl. Maj:ts Rådh och General Fältmarschalck, Nådige Patron och Herre.

Sedan den 24 Octob. E. H. G. Ex:ces Höggunstiga skrifwelse mig tillskickades, har jag ibland mina gamla och nya Documenter med flit eftersökt, hwad för Riddare-Orden här i Wårt K. Fädernesland Swerige warit i bruk och anseende, ifrån de äldste tider tillbaka in till nu, och huru wida man kan der om någon wiss och säker underrättelse hafwa. Wid hwilket efftersökiande mig först förekommit den frågan. Om i de äldste wåre Historier wij finne någon anledning att tro, det här i Riket några Riddare warit? I Konung Eric Segersälls och hans Sons Konung Olof Skått-Konungs tid woro Jarlar, men inge Riddare i Swerige,

*) Meddeladt af H:r Kammar-Junkaren m. m. Jennings och dess fru född Friherrinna Rosenhane.

så wida man af gamble Historier finna kan. Skoglar-Toste war i Wästergjöthland en rijk och mächtig man i Högstb:te Konung Erichs tid, till rikedomar och macht kommen igenom härnad och Wikinga-öfning. Hans dotter war Fru Sigrid Storråda, samma K. Erichs Drottning, och hennes broder Ulf Jarl i Wästergjöthland, och hans Son Ragwald Jarl der sammastädes; hwars Son war Stenchill den Andre, först länge Jarl effter sin fader, men effter Konung Emunds Olof Skott-Konungs Såns död Konung i Swerige, och Dråttning Gudas broder, som åtte Kong Swen Estridsson i Danmark. I Konung Carl Swerckersons eller den VII:des tid af det nampnet lefde Härtig Guttorm. I Konung Knuts tid Härtig Ulff, och Härtig Birger den äldre mäd det tillnampnet Brose af Folckunge-slächten. I Konung Erich hin Läspes och K. Waldemars tid florerade samma Kong Waldemars fader Byrger den yngre, stundom Jarl stundom Härtig kallad i wåra Historier, och af Folckunga slächten. Af hwilcken slächt och nästan samma tid woro Härtig Knut och Härtig Hollinger, och flere Härtigar af samma börd. Birger Jarl dog d. 20 Sept:bris 1266 som i gamla förteckningar finnes. I alla desses tid har jag ingenstädes funnit, att några Riddare här i Riket varit, nembligen Seculares.

Utan i Konung Magni Ladulåses tid, hwilcken A:no 1276 kom till Regementet, och i sina bref kallar samma åhr primum annum Regni sui, finner jag de första Riddare nämbnas. Men doch eij förr än uti itt dess bref af A:o 1285 d. 23 Augusti, der nämner Konungen själf fideles de Consilio Milites Suos D:n Magnum Ragnwaldson Dapiferum Suum, Haqvinum Tunæsun Marscalcum Suum, Karulum Æstrithæsun, Anundum Haraldsun et Nicolaum Ingemunnasun *). Item Konung Magnus Erichson uti itt sitt privilegie bref gifwit S. Claras Kloster A:o 1347 nämbner Milites et Armigeros Regni Sveciæ. Item Konung Albrecht A:o 1365 uti sitt samma Kläster gifne privilegio nämpner Milites, Militares et Armigeros Regni Sveciæ, och uti itt annat af samma åhr privilegio nämpner Nobilis vir D:n Magnus Hakonson Miles. I mäst alla publique bref och Documenter som ifrån den tiden till Konung Gustaf den Förstes sidsta Regements åhr 1560 finnas många Riddares nampn så wäl in som utom Konungarnes Rådh, hwilcke doch alla, som tyckes, warit Seculares, och icke kallat sig af någon wiss orden, så wida jag än kunnat ärfara, ey heller någonsin fört sådane Ordens-insignia el-

*) Wase.

ler Skildter, som desse afritningar lijke warit; emedan der till ingen liknelse fins uti deras många än behåldne Originale sigiller.

Och kunde man här hafwa tillfälle att widlyftigt tala om dessa Militibus, Militaribus och Armigeris; hwilke hos wåra förfäder här i Riket warit särdeles ähre-grader under Adeln och KrigsBefählet, kallade Riddare, Riddersmän eller Riddare Wederlikar, och Wäpnare eller af wapn, det är Skiöld- eller Wapndragare, som hafft jus gestandi clypeos pictos et armis seu insignibus ornatos, hwilcke hos de utrikiske Gjöthiske nationer och äfwen warit brukelige. Paulus Diaconus, som war Desiderii ultimi Longobardorum Regis Cancellarius, och tillika mäd sin Konung af Carolo Magno A:o Chr. 773 för en fånge bortförd blef, skrifuer i sine Longobarders Historia II, 28 att Alboin, Longobardernes förste Kong uti Italien, blef A:o 571 dräpin uti sin sänge kammare, tå han en gång effter middags måltiden lagt sig till hwila, utaf en sådan sin Armigero Helmich wid namn, den han Gothico Vocabulo säger warit Regis Sui Schilpor, hoc est, Armigerum et Collactaneum. Schilpor a corrupto Gothico Schillbär, literæ enim B et P sunt permutabiles, ut notissimum.

Och woro sådane Schilpor seu Armigeri, icke några slätte och gemene lifknechtar eller drabanter, seu Custodes Corporis, utan af hög börd, och med Kongarne ofta upfostrade, hwilcke Paulus här kallar Regum Collactaneos, och i wåra Nordiske gamble Historier säjas warit med Kongabarnen uti Fostbrödralag. Och war denne Schilpor Helmich i råd med Dråttningen Rosimunda att dräpa sin och Hennes Herre, och togo sedan hwar annan till äckta, wiljandes draga Riket under sig, det dem bägge illa lyckades. Hwar af är klart, att denna Armiger war icke en ringa man, utan en sådan som Keysar Justini Armiger Narses, om hwilcken Poëten Corippus skrifwer

Armiger interea Domini vestigia lustrans
Eminet Excelsus super agmina vertice Narses.

Hwilcken blef Exarchus Italiæ, som af Historierne kunnigt är. Rosimunda drap sin man och Herre, ty han hade förr dräpit hennes fader Cunimundum, (nostratibus Gunmund seu Gudmund h. e. divini oris), Gepidarum Kong, och af hans hufwudskål gjordt sig en drickesskål, där utur han böd sin dråttning dricka, hwilcken hån hon således hämnade, som samma Paulus mäd desse ord beskrifwer de gestis Longobard. L. 27. Alboin Cunimundum occidit in prælio, caputque illius sublatum, ad bibendum

ex eo poculum fecit, quod genus poculi apud eos Scala (Skål) dicitur, lingva vero latina Patera vocitatur. Craterem reddidisset melius. Man kan och här se, att såsom dässe orden Longobardi, Alboin, Cunimund, Rosimunda, Helmig; Schilpor och Scala, äro alla rena Gjöthiske ord, så är och självfva Longobardiska Nationen af Gjöthisk blod och härkombst. Alboin, totus ornatus, Luthero Allevin, omnibus amicus; Algevin, omnia vincens; Grotio Albevin omnia regens. Cunimund nobis hodienum Gud vel Gunmund, Divini aut Faventis oris. Rosimunda, Rosei oris. Helmig, Clypeatus. Scala, skål, hodie, Crater aut patera. Schilpor, Schiltbär. Armiger, Scutiger. Sicut wittnisbär, Ferens testimonium. P. et B litteræ sunt permutabiles. Bonaventura Vulcanius legi mavult Schilphor, ut vox fiat Germanica, sed nihilo secius erit Gothica Schiltför vel Schiltförare, sicut witnisför testimonii dicendi capax; et wanför imbecillis &c. Longobardi, Långbårdar, longioribus bipennibus armati, nam de promissis hujus populi barbis quod fertur palam falsum est, ne diffitente quidem Vossio, de vit. lat. Scr. p. 284.

Utaf de Sex Riddare-Orden, till hwilcka afritningar och åtskillige utrikiske Autorum testimonia mig tillskickade blifwit, befinner jag

twänne af de förra wara icke Seculares utan Ecclesiasticos Eqvitum Ordinis, dem Papisterne kalla Sacros, därföre att de af Rommerske Påfwarne confirmerade blifwit, sedan Konungarne dem merendels instituerat. Ja Påfwarne hafwa förplichtat dässa Ordens-Riddare till de Majora tria vota, som alla sådana orden i alla Konunga-Riken præstera måste, Nb. Perpetua continentia, paupertatis et absolutæ in Rom. Sedem Obendientiæ, som deras juramenta utwisa, däm de måst afläggja wid samma Ordens tillträde, och något hwar städs finnas igen hos Autores som derom skrifwa. Särdeles hafwa de och giordt votum och juramentum, att fächta och strida emot infideles et hæreticos, och mäd lif och blod förswara fidem Catholicam Romanam, hwilcket och med däss devise betygar här dän i andra rummet afritade Swärds-brödra Orden Pro fide Servanda, nempe Romano-Catholica. Och kan man intet tro, att de Swänske Riddare, som allastädes nämpnas i dätta Rikes gamble actis publicis, såsom i bref, Recesser, Stadgar, Slut och föreningar etc. warit utaf någon af desse twänne Orden, emädan de befinnas lefwat i ächtenskap, och de som af dem i senare tiders documenter nämpnas, hafwa mäst warit deras barn och posteri, som i de äldre beröras, och af gamble Genealogie-

böcker nogsamt bewises. Därföre kommer jag, sedan i dän meningen, att de ej warit utaf någon af dässe 3 förra Riddare-Orden, som utan alt twifwel till de förb:te vota warit förbundne, så myckit jag än kunnat finna.

I. Att tala något specialiter och särskildt om dässa 3:ne förra Riddare-Orden, så finner jag, att denna Seraphim-Orden, som af Konung *Magnus Birgersson A:o* 1285 *och* *) Magnus Erichsson Smek A:o 1334 skall wara institueread, och A:o 1670 på Wisingsö af tryckiaren Johan Kamkel, ehuru mächta ruditer ritad och utgifwen worden, myckit differerar ifrån den afritning, som mig nu tillskickad blifwit, så att alldeles nödwändigt will wara, dät bägge dässe afritningar noga jemföras, innan dän senare och utkommer, ty af dässe notable differencer, torde någon wilja göra till Fabel-wärck, äller utropa för idel owisshet och lösa conjecturer, ehwad om denne Orden föregifwes, emädan dhe hos oss självfwe så åtskilligt och utan sammanstämbning utgifwes. Differencerne äro dässe. 1) Le Collier äller Krantsen som ut kring går, har i dän gamble ritningen twänne gull-

*) Med annat bläck, men synes vara af Örnhjelms hand öfverskrifvit.

kädjor, en utan och en innan, som Cherubinerne äller Änglehufwuden och wingarne sampt Patriarche-Kårssen, så utan såm innan till sammansatte: Män på nya afritningen är allenast en kjäd utan och ingen innan till i randen: såm Cherubinerne och korssen sammanhåller. 2) Äre på den gamble afritningen i omgående Crantsens circumference eller omkrets, allenest 5 Änglehufwud och 4 Patriarchåle Kårs, hafwandes der hwart Änglehufwud 6 wingar, som stiga både ut och in om Krantsen och kjädjorne itt stycke, Kårssens twärträ liggia och in om Kädjorne: Män i den nya afritningen äre 8 Änglehufwud och 8 Kårs, hafwandes hwart änglahufwud allenast 2 flyglar eller wingar, som stiga ingénstädes ut äller draga sig in om kädjorne, utan gå aldeles jämbt i en rad mäd däm. 3) Schildten såm står mitt uti mäd 3 Kronor Sweriges gambla och enskyldte wapn, är på gambla afritningen inne uti area äller fäldtet så ställdt, att Kronan som skildten öfwertäcker, är infattad mäd och uti bägge kjädjorne, och stiger högt ut och upp öfwer dän yttre kjäden, och är åfwan mäd sine bågar tilltäckt och sluten, och med pärlor beprydd, hafwandes öfwerst uppå ryggen itt stort Riksäpple ällär glob, och särdeles skipat Kårs uppå: Män på nya afritningen står b:de Skildt med de 3

Kronor midt uti fäldtet, och dän Skildten täckjandes Kronan är öpen, och hinner intet in till randen af inre kjäden. 4) Owalen som hänger under själfwa Ordens-Krantsen, är på den gamble tryckte afritningen Owal utan all zierat i omgående randen, och under Jesu nampn itt bärg, och där i mäd uddarne infäste quatre petits clous äller 4 små spikar, som Autor du Palais d'Honneur skrifwer, och där hos allegueras. Män i nya afritningen är underhängiande owalen rund, och rundt om bezirad mäd 4 Seraphiner äller änglahufwud, män inne uti owalen under Jesu nampn hwarcken bärg äller spikar. Dässe differencer tycker jag meritera considereras, innan figuren hos oss å nyo utgifwes.

Elias Ashmol gifwer än flere differencer wid handen nembl. att i owalen hängt en Marienbild eller Patriarche Kårs; däm jag tycker föga meritera att attenderas. Åter Conte Majolino Bisaccioni nelle Memorie Historiche stampate in Venezia M. DC. XLII. där af en god wän gifwit mig itt Extract angående dässe Swänske Riddare-Orden, skrifwer att nuina croce o immagine pendeva dal collare dell' Ordine de' Serafini: Män de andra autores skrifwa twärt emot, och wisa, att åfwan öfwer Jesu nampn i owalen stått itt litet Kårs. Franciscus Menne-

nius uti sina deliciis Eqvestribus andre gången tryckte i Franckfurt am Mayn genom Gvalterii Belgæ försorg, A:o 1614, pag. m. 149. hwilcken myckit äldre är än de italienske, Spanske, Fransöske och Engliske Autorerne; af hwilcka jag Extracter bekommit, tillstår och, att hic ordo Dei effigie exornatus, splendescere inter cætera Christianorum Heroum insignia conspicitur. Han lärer per effigiem Dei wisst förstått effigiem S:t Salvatoris, hwilcken Konung Erich den XIV först begynt hängja i owalen under den sin förändrade Seraphim-Ordens Figur, på däss Mynt, som af Assessorens H. Brenners nys utkombne Swänska Myntebok är till att se, och näppligen har denne Autor wist af den gamble owalens figur med Jesu nampn, och mäd Kårsset samt spikarne beprydd. Och hafwer dänne Mennenius, som tyckes, lefwat i samma K. Erichs tid, eller eij långt där effter, emädan han alleguerar Olavi Magni testimonium för sig, (som sina wärck i samma Konungs tid utgaf i Rom) andragandes däss locum utur libro ejus II Cap. 25 där Olaus handlar om Hangö fordom celebre hampn i Finland, hwaräst åtskillige gamble wapner skole finnas inhugne i självfwe hårde Hällebärget, dem editio Olavi Basilensis. p. m. 82. repræsenterar, hwar ibland och äro 3 Kronor och Gjötha Lejonet.

Och woro wärdt, att man hade någon wiss underrättelse, huru där mäd nu i wår tid förewetter.

II. Dän Andra Swenske Riddare-Orden af Swärdet eller Bältet kallad, beskrifues så af förb:de Autorer, att emillan dän och dänna mig tillskickade afritning ingen eller ganske ringa concordance fins. Mennenius som tyckes äldst wara af dässe Autorer och skrifwit Superiori Seculo, pag. 149 och 150 säger så: Alter in Svecia Militaris Ordo, pro tessera gladios aureos, militari balteo inter se conjunctos, et acie Sangvinea conemicantes prætendit. Johannes Ludovicus Gothofredus uthi sin Archontologiæ Cosmicæ III bok, har samma mening om den yttersta krantsen eller Riddare-kragen N:o 36 som har dätta wärcket utaf fransöskan på latin verterat i Franckfurt am Mayn A:o 1628 utgifwit, säger: Alius Ordo est in Svecia, qui Ensiferorum dicitur, quoniam torqvis ipsorum erat munitus ensibus aureis baltes colligatis, qvi mueronibus cruentis collidere videbantur. Dät samma säger Conte Majolino, män lägger dätta till, att Swärden hwilcke Krantsen bestod af tillika mäd Bälten, såm däm sammanfogade, woro stackote och kårte, Nembl. att de ej måtte stå

ut

ut om Circlen och gjöran ojämbn. Li Cavallieri di quell' ordine portavano un Collare D'oro, formato di spade all' antica brevi, e con la punta rivoltata, come hoggi li Scirmitarre, le cui punta erani insangirnate, stavano voltate punta a punta, e dove i pomi. Si andavano ad unive un laccio le congjungeva, laccio da gl'antichi detto Balteo; Spanska Marchisen och Engelsche Ashmol säja barast att krantsen bestod af Swärd och Bälten, män ey huru de woro sammanfattade. Om dätta alt kommer öfwerens mäd dän mig tillskickade afrissen, synes härraf wäl. Ty ingen af däm talar om några bjällror i yttersta krantsen, utan att dän bestod af flera swärd sammanhäftade med Bälten, så att de wände uddarne tillsamman, såsom tå fächtare antasta och drabba mäd hwar annan. Inn om Collare äller krantsen, berätta de warit en förgyldan schildt, i hwars fält stått itt rödt leyon, sampt öfwer och på sidorna om dät tri Konglige Kronor, och äfwen så många röde bjällror: Män på hjälmen en silfwerfärgad Corona Muralis, af hwilcken uppstigit och hänne betäckt några gröna fjäderbuskar, och där åfwanföre stått twå röda Hanar eller tuppar, åtskilde med twå silfwerfärgade estandarer eller fanor i kårswijs satte, hwar utinnan samman-

stämma b:de Mennenius, Majolinus och Gotho-fredus: Män ingen af däm äller de andre säger i owalens ställe warit itt Swärd med omslängt bälte, och sådan devis eller skrifft Pro fide servanda. Förlångt blefwo hwars och ens orde-former att indraga.

III. Hwad Birgittin Riddare-Orden widkommer, så har den fått sitt nampn och ursprung af S. Brita, som wid pass 1303 född är på Finstad gård i Upland i Sjuhundrats Härad och Skjäderyds Sochn, af Uplands LagMannen Herr Birger Pederson Brahe, och Fru Sigrid Bengtsd:r af Folkunge slächten. A:o 1316 på sitt 13:de ålders åhr har hon fått till man Herr Ulf Gudmarsson af Ulfåsa i Östergöthland af Folckunga-slächten, Hwilcken en tid LagMan warit i Närike, hwar af någre Scriptores tagit sig tillfälle att kalla hänne en Princessa af Närike, och somblige en Dråttning i Swerige, efter hon på Mödernet war af Folckunga-familien, hwilcken utaf Birger Jarls gren har gifwit Swerige Waldemar A:o Chr. 1250, och följande tider flere Konungar, oansedt hon själf war hwarcken Princessa eller Dråttning här i Riket. Mäd sin man har hon lefwat en god tijd, och undfått med honom 8 barn, 4 söner och 4 döttrar, af hwilcka Herr Carl Ulfsson A:o

1371 dog i Neapel uti Italien, tå han med Modren, sin broder H. Birger, och med sin syster Fru Catharina, och andra sju följeslagare war stadd på resan till Christi graf åth Jerusalem: och desse äro hennes uti wåra Historier mäst nampnkunnige barn. Och är utan all grund, dät Munckarne och dhe i hännes tid några Geistlige om hänne skrifwit, att hon effter sitt ächtenskaps första åhr, mäd sin Mans samtyckje lefwat för sig allena, och öfwertalt mannen att ingifwa sig för en Munck i Alwastra Klåster. Effter undfångne många uppenbarelser af Christo, dem hon föregifwes i pennan dicterat för några sina Skrifftefäder af Munckarne, har hon begynt A:o 1346 wid pass att byggia S. Mariæ itt Klåster i Wadstena Stad, dertill K. Magnus Smek grunden gifwit, som af Hans Sons K. Håkans bref i Norige af A:o 1362 Tom. IX p. 373. befinnes, till hwilckets confirmation af Påfwen hon reste till Rom, och A:o 1371 där ifrån till Neapel, huaräst hännes Son Carl Ulfson dog, sedan till Sicilien och Christi graf i Jerusalem, där ifrån hon nästföljande åhr kom tillbaka till Rom igen, där hon förblef till sin död, hwilcken inföll på den 23 Juli A:o 1373, och blef den 26 ejusdem på samma åhr uti S. Laurentii Panispernæ Klåstergård nattetid begrafwen; den 4 Septbris näst där effter, blef hen-

nes lijk tädan uptagit och balsamerat, och A:o 1374 genom däss för:de Son och dotter från Rom till Wadstena fördt, och i däss Klåsterkyrka d. 4 Julii jordsatt. A:o 1376 hafwer Keyser Carl IV, Konung Albrecht i Swerige, alla Ständer, Bispar och Klåster i Swerige, inständigt anhållit hos Påfwen Urbanum (icke den förste som Ashmol skrifwer) utan den VI, om hännes Canonization, hwar på, effter förb:de hennes barns och fleres af slächten trägna påyrkiande A:o 1379 en tämmelig begynnelse gjordes. men kom dock icke till fullbordan förr än den 7 Octobris A:o 1390 under Påfwen Bonifacio IX hwar på hon blef skrinlagd i Wadstena d. 28 Maji nästföljande mäd stor solennitet, och sedan med myckin widskipelse dyrkad och helig hållen, icke allenast i Swerige, utan mäst i alle land och Kongariken i hela Europa; där hänne till ähra, åminnelse och dyrckan blefwo af hennes Orden Klåster instichtade. Och dänna Påfwens Bonifacii IX:ni Canonization confirmerades än yttermera den 1 Julii 1418 af Påfwen Martino V:to efter Konung Erici Pomerani inständige begiäran, ty Påfwens Bonifacii confirmation syntes eij allena giöra tillfyllest, emädan han blef af Påfwestolen satter innan han dödde. S. Britas Revelations-böcker blefwo A:o 1446 den 29 Martii, effter Påfwens

Eugenii IV:ti befallning, igenom Johannem Cardinalem Presbyterum titulo S. Mariæ Trans Tyberini i Rom autoriserade, och i alla stycken för Orthodoxe och Autentique genom itt widlyfftigt och Solenne Instrument förklarade, hwars Originale är för handen. Och är alldralikast sanningen, att dänna S. Britas Riddare-Orden är först A:o 1396 instichtad worden, sedan hon blef canonizerad, och ingalunda A:o 1366 som Ashmol skrifwer, ty S. Brita war än tå icke kommen till dän estime och renommé, att i hennes nampn måtte någon Orden instichtas.

Uti skjölden som dänna Riddare-Orden fördt hafwer, säger Ashmol waritt ett åttakantigt kårs med en eldstunga under idersta ändan på kårset: Män i denna Figuren en fyreller eldskula, hwilcket thera rättare är, kan man icke så noga weta. Likwäl effter krut och lod säyes först wara upfunnit A:o 1378 tyckes icke fyrkulor dänna tiden blifwit så celebre, att de kunnat hijt apliceras. Man bese härom Polydorum Virgilium, Paneirollum, Salmuth, Camerarium och flere. Synes fördänskull dän andra traditionen probablare om Eldstungan. Uti Sahl. D:r Lutheri Tyska Tomo III. Altenburgensi pag. 392 och seqq finnas afritningar på alla de förnämbste Munche- och Riddare-Orden under Påfwedömet, och står å b:de pag.

ritad en Brigittin-Ordens Munck mäd dätta hosskrefne Tyska Rim:

Gantz grau muss nur ihr kleide seyn,
Ein ring, ein Creutz auf (unterm) drein.

Män dätta tyckes tillkomma Munckarne män eij Riddarne af dänne Orden. Uti den Swänska S. Britas Nunne- och Munke-Ordens Kloster-Reglor, som hos mig finnes Actorum Ecclesiasticorum Tom IX. pag. 225, beskrifs deras habit således: utan på Mantolen skola the mitt emot hjärtat hafwa itt rödt kårs, itt finger långt, och ey längre. Vid. ibid. plura. Män der talas intet om någon ring kring kårsset. Figuren uti Lutheri arbete är mycket ruditer giord, så man föga kan hafwa någon fullkomblig rättelse däraf. Jag har elliest en annan Autorem, som i sin bok de Clero Romano har mäst alle sådane Orden wäl afstuckne, män dän är bland mitt Bibliotheque än qwar i Upsala wid nampn Jodocus Ammannus. Tätta wari nog om Birgittin-Orden.

Förutan dässe 3:ne Ecclesiastique Swänske Riddare-Orden, har än en warit i Swerige, äldre än alla de förra, hwilcka Birger Jarl uti itt dess bref som han dänna Orden gifwit d. 17. Juli 1266, kallar Fratres de Dome Hospitalis Jerosolymitani S. Johannis Baptistæ, hwilc-

ka, som de hos Lutherum i besagde Tom. p. 389 finnes afritade, hafwe fördt i sin wänstra hand en skjöld mäd itt stort sju-uddigt kårs, och i högra handen itt stort slags swärd, och på Riddare kåpan eller kjortilen å högra sidan på bröstet itt kårs. Dässe blefwo i begynnelsén kallade Johanniter Herrar, af Johanne Baptista, som förr sades, men ey af Johanne Eleemosynaris Episcopo Alexandrino, som Aubertus Miræus Ordinum Militarium lib. I Cap. 2 och flere andre mene. Dänne är instichtad wid pass A:o 1148. De kallades och i början Eqvites Hospitalarii, Spettal-Herrar eller Spettal-Bröder, af det Spettalet wid Christi graf i Jerusalem, det de förestodo, och undfingo samt härbärgerade de Christne peregrinanter, som hopetals sine Pelegrims-resor dijt anstälte, om store aflats och syndaförlåtelses ärwärfwande, för hwilcken dässe Riddare skulle hålla wägarne säkre, och de an- och affarande Christne convoyera. Män sedan de blefwo belähnte med ön Rhodus wid pass A:o 1309, kallades de af samma ö Rhodiser Herrar. Män sedan de A:o 1522 blefwo af Turckarne där ifrån fördrefne belähnte Keyser Carl V:te däm mäd ön Melite äller Malta, af hwilcken de än i dag kallas Malteser-Riddare. Dässe hafwa mäst i alla Christna Konungariken hafft stora jordegods, och jämbwäl i Swe-

rige besutit Eschilstuna, där de hafft sitt Klåster, och myckin jordegòds kring om Riket, af Konungarne, Furstarne och andra Ståndspersöner dels gifne, dels sålde och dels tillpantade, hwar öfwer upprättade instrumenter hos mig på ren hånd utur Originalen af-Copierade finnas där utur man många res Historicas hämpta kan, om man tid därtill hade för dageligit annat arbetes skull af mindre wärde. Hos mig finnas och denne Ordens-Statuta uti twänne Voluminibus in 4:te på pergament wäl skrefne på gamal Tyska, som de originaliter utgifne blifwit wäl för 500 åhr sedan. På latin hafwa de sedan translaterade blifwit, och publicerade af förb:de Mennenio och Joh. Ludovico Gothofredo lib. III. Cosmicæ Archontologiæ, mäd en hosfogad Historisk Relation om dässe Riddarnes förnämbste bedriffter emot Saracener och Turckar, emot hwilcka de brede wid andre Majora vota och förbundit sig att utan uphöran manligen fächta. Dässe äro dock icke af Sweriges Konungar först instichtade, ehuru dhe dragit stora medel uhr dätta Riket sin Orden till understöd.

De öfriga 3:ne Swänske äro Seculares eller Civiles Ordines af Riddare såsom, I. Konung Erich den XIV:s renoverade Seraphin-

Orden, hwars Crants består och af Englahufwud, men i stället för Patriarchal Kårssen har Konung Erich substituerat Wasen sin Kgl. Families gamble Stamwapn, och uti underhängiande owalen för Jesu nampn, lilla Kårsset och spijkarne insatt uti en owal figur Salvatoris bild med en Kårs-bezirad glob å wänstra armen, och 2:ne upphöjde finger af högran lijka som till att mäddela wälsignelse: dänne Ordens insignia finnas på dess slagne Riksdaler af åhr 1561 som war hans Krönings-åhr, då han på sin Krönings-dag som war d. 29 Julii uti Upsala har under sjelfwa Krönings-Acten i Domkyrckian, näst de Grefwar och Friherrar, som han då där giorde, till Riddare slagit effter följande Herre Män, nembl. Jöran Erichsson till Fuglewik Gyllenstiärna, Turo Bjälcke till Salestad, Nils Boye till Genås, Hogenschild Nilsson Bjälcke, Nils Jöranson, Clas Månsson, Erich Carlson, Nils Carlsson, Clas Flämming, Knut Knutsson, Erich Månsson, Sigge Larsson Sparre. Samma afton i Kgl. Salen på Slåttet: Måns Swänsson, Jöns Bonde, Bengt Gylte, Gustaf och Jöran Finckar, Birger Nilsson Krumme, Erich Jöransson, Iwar Iwarsson och H. Dionysius, noch Nils Jörensson Cancellarium, Clas Christersson, Knut Carlson. Item dässe främmande: Arfwid Ugrop från Danmarck, — — Nor-

man och Johan Pudewijk från Pomern. Johan Brutt från Dantzig och Doctor Johan Rudilius från Lybech. I Stockholm Hans Olasson, Knut Haraldsson, Hindrich Clason, Hans Björson, Hans Mäckis.

V. Tän fämbte afritningen gifwer wid handen huru högl. i åminnelse Konung Johan den III:de dän gamble Seraphin-Ordens wapn ännu mångaledes behagat förändra, om hwilcken jag ingenstäds någon underrättelser mer finner, än hwad man hämpta kan af samma Höglofl. Konungs Mynt uti H. Brenners utgifne Myntebok. Variationen visas nogsamt så i samma Mynt som i denna afriss som mig tillskickad blifwit.

VI. På den Sjätte och sidste Swänske Riddare-Orden, den Hennes Maj:t Dråttning Christina instichtat wid pass Åhr 1645, har jag intet att remarquera, och ey funnit hos någon widare underrättelse om den samma kallade Åmarant-Orden än den som mig tillskickad worden och antecknad står wid ändan på den förswänskade passagen af den Engliske Ashmol, hwilken man här hos anfoga kan.

Att mäd desse mine anmärkningar så länge drögt blifwit, är orsaken, icke någon min för-

sumelse, det Gudh wet, utan det altför myckna arbetet hwar med jag nu en lång tid varit öfwerhopad mer än någonsin förr, så att omöjeligt lärer falla där med uthärda, om slijkt så länge continuera skall, och jag har icke åt minstone en amanuensem som mig i det ringaste secundera kan, utan måste alt själf concipera, copiera och renskrifwa, och der igenom E. H. G. Ex. och mine egne wälbegynte Fäderneslandet högst nyttige wärck anten sättja tillbaka, eller icke annars än mächta långsambligen hinna att fortsättja, recommenderandes E:s H. G. Ex:ce jag på det undertjänsteligaste min höga angelägenhet, huru ledes jag här utinnan må kunna blifwa underlijsad, hwar emot jag ouphörligen skyldigt förblifwer

Eders HögGrefl. Excell:ces
ödmiukaste och hörsamaste
tiänare
CLAUDIUS ÖRNHJÄLM Mpra:

Stockholm d. 5 Xbris
1693.

Likheten med Originalet intygar
W. FORSSLUND.
Canzlist i Kongl. Riks-Archivet.

Uttåg om den Cherubini och Seraphini-Orden *).

Ett annat var det Torneer som samme Konung Magnus **) höll Anno 1285 wid Stockholm på sielfva den platsen som war tillredd att uppå bygga Sanct Claræ Nunne-Kloster, warwid Konungen wisade sig i sin allrastörsta prakt och Konungsliga glantz med Lejonet till sköldemärke; hafwandes therföre inbudit och kundgordt mången utländsk regerande Printz och Furste samt förnäme Ridderlige Herrar, så och allmänneligen thertill kalladt och budit en myckenhet Swenske Herrar Riddare och andre Väpnare; så att det werldskunnigt blef.

Efter ett ståteligit gästabud som warade i trenne dagar, hölls först och främst efter den

*) Utur Dalinska Samlingen.

**) Ladulås.

sista af denne, tidigt, just på sielfwa platzen där Klostret skulle stå och Klosterkörkan war tillämnad, ett Riddareslag, där Konungen inrättade then Cherubin och Seraphim Orden, med föregången Riddarenatt, Mässer, skrift och Aflösning, åhörande de Trohnen, stående med dragne wärior samt med korsslagde händer på bröstet som Änglomen inför Guds ansigte; härpå de samme till Riddare dubbades, i swart och hwit Riddare-skrud med Hermelins kåpa med bieller och biäffs; Konungen först sin unge Herr Son och Thronföliare Juncker Birger, som feck på skuldran af swärdet try slag med dessa orden: *Du war Hedning*, *Du wardt Christen*, *Du äst Riddare*; och detta så sagdt enligt det heliga tre gonger tre talet. Sedan, under ögonen på en TempelHerre, påhängande honom, som på knä låg, den gyllende kedian med Änglahufwene, då en Prelat som Biskop war, omgordade honom med det silfwer Riddare-Bältet och de gyllende sporrarne påsattes af en Riddare.

Straxt efter, wardt likaledes med dene unga Junker till Riddare slagen, och af thenne Orden, en regerande Furste, Riddarene af främmande land, Hertig Albrecht den tiocke till Braunschweig och Göttingen, så och Hertig

Erik af Langeland och Schlesswik; och fick Hertig Albrecht sig till heders bewisning, då på stunden till Riddare slå af samme Orden och samme wis fyratio af Adeln, däribland åtshillige utländske, warye med hwar sine twenne Faddrar, sig till Ledare, som låntes af hwarandra; härtill det förnämste af Prästerskapet gaf sin wälsignelse genom Ärkie Biskop Magnus Person. Den, som förestafwat Eeden, war Konungens Canzler Biskop Petrus Elavi uti Wästerås, hvileken Riddare-eed sådan här föll ord ifrån ord: *Jak beder mik swa Gud hullan, som Fru Mariam, S: Erich och S: Knuth, att jak will epter min yttersta makt med lif och godz beskärma the Helga Christna Tro och Ewangelium och holla och wärya Kyrkona och Henna Tienare wid sina frihet och frälse, stande mot orätt och störkia Frid och beskärma Faderlös och Moderlös Barn, Jomfrur, Änkior och arme Folk, och wara trygger och tro minom Konung och minom Rike och rättfärdiga hölla och öfwa mitt Ridderskap Gudi till heders, epter min bästa förmågo: Swa hielp mik Gud.*

Som nu Riddareslag gordt war, lagades till Tornering på samma ställe med därtill signing och beredning efter som wandt: och förkunnades till Tornare genom blåsande i Horn. Då

woro där, efterskrifne Fyratio Riddare, så yngre som äldre de som undergått Riddaredubbning; men än flere Tornerade också, både som kände och okände; doch alle Riddaremessige att inom skrancket träda samt för sin Fru eller Jungfru strida med Sköld, Wapen och Hennes utkårade Liberii. Är till märkande, att de tre åldrigaste Herrar Riddare dömde imellan de andra, och Drottning Hedvig belönte.

Riddareprof wart allom wist och bewist af Konungen Sielf; som förde sitt Leyon på Skölden; af Hertig Albrecht och den Danske Hertig Erich, den förre med trenne Leoparder till Sköldemärke, den andre med twänne gående Leyon. Af Herr Bengt Månsson till Ulfåsa, Konungens Farbroder, med Folkunga-Leyonet i Skölden, samt unge H:r Magnus Bengtson med lika Wapn som Fadern. H:r Bono Birgersson, af Folkunga ätt också, men med Sköldemärket en half Örn och en half Grijp. Gamle H:r Algot Brynolfson och hans Son Riddaren H:r Magnus med 4 sjöblader i Sköldarne, af den Folkunga slägt, sedan gamle Sturar. Unge H:r Thord Bonde till Örbeck, hade Båten med twenne Påfågelstiärtar, war af samme stam med

*) Konungens Gemål Hedvig af Holstein.

S. Erich Konung; så och Konungens Fränder, gamle Riddaren H:r Nils Ingemundsson samt H:r Christer till Wasa, de där förde gamle Wasen i skölden, likt twänne mot hwarandra reste båtar. Konungens Fränder H:r Ambiörn med gamle Sparrewapnet, likså brodern H:r Sixten Nilsson till Tofta. H:r Hindrich von Gleichen, en Grefwe och med Drottningen i Swågerlag, förde ett krönt upprest Leyon i Skölden. H:r Magnus Håkansson Riksmarsk med Örnen i Skölden. H:r Knuth Mattisson till Säckestad, RiksDrotset, förande i Skölden ett upprest leyon och en bielke. H:r Swantepolk till Wiiby af Hertigaslägt från Refla; han bar Riddare-Swärdet och hade till Sköldemärke ett på hiertan gående krönt Leyon. Gamle Herr Joan Pederson till Flyshullt, af de Örkenöya Jarlar och Nårske Konungens Swåger, hade en båt till Sköldemärke. H:r Magnus Jonsson Blå till Fröåker; hade på Skölden en Grijp. H:r Nils Bengtson till Langserum, med Oxenstiernan till Sköldemärke. H:r Torkil Knuthson som förde ett Leyon till Sköldemärke. H:r Ehrengissle Plata, som bar Riddarebaneret och unge H:r Birger Pehrsson till Finsta, både med Örnewingarne till Sköldemärke. H:r Magnus Johansson, som förde Ångeln till Sköldemärke.

H:r

H:r Peter Porse, med en Stierna i sin Sköld. H:r Israel Anderson till Wijk, med tre Änder i Wapnet. H:r Biörn Nilsson Färla, med de korslagde Färlorne i Skölden. H:r Magnus Carlsson Puke, med ett hiorthorn i Skölden. Twenne af de Ulfwar; Unge H:r Hollinger Carlsson, till Hästeholm som förde i Skölden twänne snedbielkar, och unge H:r Philip Ulfsson med en tillbakaseende Ulf till Sköldemärke. H:r Magnus Ragwaldson, som förde i Skölden tre rutor i rad; likså H:r Peder Ragwaldson. H:r Nils Estridson, som förde Leyon-ansiktet i Skölden. H:r Rörick Birgersson, med hwita Riddargördeln öfwer Skölden, af Ekaslägten. H:r Nils Sigfridsson, som förde Natt och Dag till Sköldemärke. H:r Ulf Holmgeyrsson, som förde Stengawlarne till Sköldemärcke. H:r Thure Kettilson, som förde twärbielkarne till Sköldemärke. H:r Peder Algotson som hade till Sköldemärke fyra hiertan korswis. H:r Annund Haraldson som förde Lillian imillan twå wingar. H:r Werner von Brunckowe, som förde twärbielken i Skölden. H:r Carl Tydiske, med twå spetzar i Skölden. H:r Rödh Keldorson, med lillior och bielken i Skölden. H:r Carl Göstafson, med de korslagde lilliorne till Sköldemärke. Thessa woro the stränge Riddare af thenne Orden.

Therefter gingo alla de Herrar som Tornerat hade, till bords; och med glädie och bång åto tillsamman; Hwarefter en öwelig dants hölles af Riddare och deras Fruer och Jungfruer.

Som allt detta war slutadt, restes Closterbyggningen opp innan natt blef, i allas åsyn och feck af Konungen namnet efter den Heliga Clara med inrättning efter den af Konungen älskade S. Franciski orden; samt insattes af Konungen der till Prostinna, Hans May:ts Kära Barn, och ännu ett Barn till sin ålder, Princessan Richissa, Clostret och dagen till en heder. Och därmed wardt ända på denna ifrån andelig till werldslig blefne Ordens insticktelse.

Vid An. Palmsch. et Scheff.

Utdrag.

— — — — — —

§. 3.

Men när man vill trygga sig vid den fordom lagfarne Lundii utsago, så förswinna på en gång alla missgissningar och frågan blifwer utan twifwelsmåhl afgiord med följande dess ord, hos H:r Adlerfeldt läntagne "Påfwen Gregorius IX, affärdade sitt sänningebud Biskopen "Wilhelm af Sabina till Swerige, Försonings-"året 1240, hwilken på Schenninge möte i "Östergötland Konung Erich till willies, öfwer-"talte Prästerne att lefwa ogifte, denna Wilhelm "förärade Konungen å Påfwens wägnar, med "et särdeles Ordens Bälte, som och därföre "dubbade Riddare" H:r Adlerfeldt riktar widare detta Lundii Wittnesbörd, således; "att den "lärda Mannen honom genom sina handbref un-"derrättat, huru som han af åtskillige Påfwar-"nes Patenter och bref bewisa kunnat, att de

*) Efterföljande trenne Handskrifter, rörande de äldre Svenska Riddare-Orden, äro meddelade af Hans Excellence m. m. H:r Grefve Brahe.

"sig esom oftast utlåtit, det de ej här i Riket "förmådde uprätta någon Riddare-Orden förr "än som giftermål Prästerne blefwe förbudit. "Och som detta just wid Erich Läspes tid in- "fallit, så synes och denna slags hedren hafwa "för den tiden warit något nyt och i Svea Ri- "ke ohördt *)."

Denna H:r Lundii intygan förekommer wäl sällsam, i anseende därtill, at i vår tid inga af de Minnes-Handlingar finnas öfrige, som han beropar sig hafwa haft händer imellan. Men det är mindre underligt, när man besinnar at af hans rara Samblingar föga eller intet öfrigt blef efter den sista år 1701 olyckeliga branden i Upsala. Hwaröfwer han sielf klagar och isynnerhet öfwer sin Themis Gothico Hyperborea, som alldeles war afskrifwen och tryckfärdig. Förmodeligen är ock den Riddare gördelen, som uti Konung Birger Magnussons Bref till Upsala DombCapitel år 1311 bland Regalia Regni

---

*) Friherre Rosenhane yttrar bestämdt att Konung Magnus I, Ladulås, instiktat Seraphimer-Orden år 1285, se Konungalängden sid. 25. — Lagerbring i sitt sammandrag af Sv. Rik. Hist. synes också gifva instiktelsen åt Konung Magnus Ladulås.

omtalas, den samma som Konung Eric Lespe blifwit tillsänd genom Wilhelm af Sabina.

Dessutan läser man som oftast hos Sagu-Skrifware, om Riddare wid Konung Erich Lespes tid: ty om Konungen sielf qwäder Författaren till Rimkrönikan: p. 21.

"Tha bod Konung Eric öfwer alt sit Rike
"Bode Riddare oc Riddare like

Widare kallas äfwen i samma Rimkrönikan p. 23

Iwar Blå, — — —
— — — en Riddare god.

Likaledes af Erico Upsaliensi en wida berömd och mäktig Riddare, Miles Famosus et potens. Med samma Titel hedrar han och Hollinger Folkunge. Konung Waldemar och Birger Jarl under dess minderårighet tillordnade Hofmästare tillägger Rimkrönikan samma heder:

"Tha satte han Konungen en Tuchtemäster
"En Riddare, then honom war bäster.

Af samma mening talar Ericus Olai, at Konung Waldemar "uti alla stycker wäl anför-"des af en förståndig och belefwad Riddare; "Eum in singulis dirigebat Milis quidam proui-"dus et discretus."

Utdrag af Riks-Rådet H:r Grefve Gustaf Bondes Bref till H:r Prof. Sv. Bring. Gifvit Björnö vid NorrTelje den 11 Apr. 1749.

Vidare kundskap om wåra' gamla Riddare, har iag intet, än at the här och thär, dock utan någon Svite i gamla Slächt Register blifwa nämde; Men wäl at Seraphiner-Orden är äldre än som Gr. Dalberg i sin Suecia Antiqua et Moderna utgifwer, nemligen ifrån Kong Magno Smek, därtill förledd af de på Wisingsöö trykte Konunga Sagorna, finnes uti Peringschiölds Ättartal, nämbligen ifrån K. Magno Ladulås, hwilkens Bild i Ridderholms Kyrkian ochså har samma Ordens märke på sig.

Jag håller före att den först uppkommit i Croisaderne och warit i förstone enahanda med Maltheser och Hospitaler Riddare. Ty uti Vertots Histoire de Malte, om jag mins rätt, finnes att desse beklagat sig öfwer de Nordiske Riddare, som med sin contingent uteblifwit, sedan misshälligheterna här i Norden tilltogo.

Magnus Erikson, Sweriges, Götes och Skånes Konung, har instiftat Cherubims och Seraphims Riddare Orden på sin Drotnings Kröning i Stockholm 1336. Et hugneligare åhr och tillfälle kunde wäl aldrig dertill wäljas: Norige war inlifwadt med Swerige genom arf och utan minsta blodsutgiutelse: Skåne, Halland och Blekingen woro inlöste och betalde för 78000 mark lödige, hwartil sielfwe de Andelige öfwer hela Swerige bestådt hälften af Kyrkotionden från 1332 till 1336: Sådant war rart; men wid detta tillfälle ey underligt; ty med den ena förmånen följde en annan, som efter deras tycke war mycket större: Ärkebiskopen i Lund som i 180 Åhr genom Påfwelig myndighet kallat sig Sweriges Primat ock påstådt, at altid inwiga Upsala Ärkebiskopar, war nu genom denne handel blefwen Swensk och Swenska Kyrkan således från detta Herrskap befriad: En sådan omständighet war stor i en tid, då allting skulle gå ut på et Enewäldigt Prästerskaps uphöjelse ock nöje. Just woro ock detta åhret jemt et hundrade förflutne, sedan en Ärkebiskop i Upsala begynt slita sig från Lundiske Primatens ok ock låtit inwiga sig af en Swensk Biskop, så at fastän Skå-

ne nu icke kommit under Swerige, hade dock Swenska Församlingen tror jag, begådt et Jubileum.

A. 1335 hade Konungen hållit sit biläger med Blanca, en dotter af Robert d'Artois ock af Jeanne de Nemours, som war syster med Philip de Valois Konung i Frankrike: tillika med denna unga ock wackra drotning skulle nu Magnus krönas på sitt tiugonde år, just då rikets makt ock wälstånd på alla sidor stigit till en så märkelig högd. Man kan således föreställa sig, att Kröningen med all upptänkelig prakt ock glädie skulle föras och der är nu Seraphiner-Ordens upprinnelse. Som gifmildhet ad plus usus den tiden war förnämsta Artiklen wid alla högtider; Så blef ock wid denna Kröning et Dominican-Kloster anlagdt i Stockholm wid Södra Tornet eller wid pass der nu är Tyska Kyrkan.

Ordens teknet är så mycket beskrifwit, at jag det ey will omröra; Men Riddarnes första antal war 24 och Eden på wårt nu brukeliga språk så lydande:

Jag N. N. lofwar wid Gud, den heliga Jungfru ock S. Erick, at jag will efter min yttersta förmåga med lif och godz förswara den

sanna tro och det Heliga Evangelium, hålla och freda Kyrkan och dess tienare wid sina fri- och rättigheter, emotstå allt hwad obilligt är, styrka fred och rättwisa, skydda omyndiga ock Faderlösa, Jungfrur, Änkor och fattiga, wara minom Konung huld och trogen samt öfwa mit Ridderliga Stånd til Gudz ähra efter alla mina krafter, så sant mig Gud hiälpe och alla helgon. Amen.

Swärdz-Orden är wäl icke af början Swensk; ty hon leder sin härkomst från Rom och de helige krigen; men så är hon dock alltifrån 1100 talet af månge Swenske män buren och äfven af Swenske Konungar utdelt, i synnerhet sedan A. 1274 då K. Waldemar besökte den heliga graf. Ordens ändamål war, att utwidga Christna läran med wäpnad hand och dertill hade de Swenske bästa tilfället mot sine grannar på Östra sidan. En gren af den Cypriske Swärdz-Orden war emot Hedningarne skaffad til Liffland A. 1205, hwars tekn woro twå röda swärd i kors och en röd stierna: denna förente sig med de Tyske Marianer A. 1237, ock hade Swerie, at tacka för månge wärdige lemmar. När en Swensk Adelsman antingen wille inlägga ära eller förtiena sig himmelen eller afplana någen synd, reste han til Liffland och Preussen,

at fäkta mot de otrogne under detta Ridderskaps baner der han liksom wid den Heliga graf, fick sit Baltheum Militare eller Riddarebälte och war således en Riddare af Swärds-Orden. Den som i Swerie dertil blifwit slagen, bekräftade det gerna, om han kunde, med en sådan härfärd eller med en resa till sielfwa Jerusalem, hwarpå man i Historien har åtskillige exempel.

Detta är af Håf Cantsleren
Ol. Dalin med egen hand
tecknat.

Likheten med Originalet intygar

W. Forsslund.
Canzlist i Kongl. Riks-Archivet.

HANDLINGAR

hörande

till Konung CARL XII:s

Historia.

Bref af Konung Stanislaus i Pohlen.

a Cronstad le 28:de Mai 1714.

Mon cher chambellan. Dieu mercy me voila a Cronstad hors de pais des Turcs, si je nauois autre consolation celle m'est suffisante, d'avoir detromper le Roy August sur la fausse esperence, qu'il a conceu par le beau traité de Scheferschy Murza, de m'avoir des mains des Turcs comme un Esclave. Vous scaurez que je me suis servie des armmes que j'ay eu en mains, pour favoriser Vostre negotiation, ayant fait en sorte par mes representation aux Kan des Tar-

Min kära Kammarherre. Jag är Gud ske lof i Cronstad, ur Turkarnas land, om jag ingenting annat hade som tröstade mig skulle det vara tillräckligt att jag fört Konung August ur det falska hopp han fattat genom den vackra Scheferschy Murze traktaten, att få mig ur Turkarnes händer såsom en slaf. Ni må veta att jag betjent mig af de vapen jag hade i händerna för att gynna er underhandling, sedan jag genom mina föreställningar hos Tar-

*) Meddeladt af Hans Excellens Stats-Ministern m. m. Herr Grefve von Engeström.

tares, que la Porte envoje aux Roy August vne declaration suivantte, que s'il veut contribuer a l'abaissement de la puissance Moscovitte le Kan des Tartarres lui offre, toutte son assistence dans cette guerre, et en ce cas la Porte se desiste, de la pretension de l'Ucraine, si non elle en pretend la reddition sur le champ, de plus, que les trouppes Saxons abandonne incessament la Pologne et que le Roy August fasse la paix sur le champ avec le Roy de Suede, sans quoy il passera toujours pour un tres suspect voisign de la Porte, Nous verrons quelles effects resentira la negotiation desiré des tous ces menacces, estant informé par la lettre que je viens

tarernas Kan utverkat, att Porten skickar till Konung August en förklaring af följande innehåll, att om han vill bidraga till Moskovitiska maktens nedsättande, tillbjuder Tartarernas Kan honom allt sitt biträde i detta krig, och att i detta fall afsäger Porten sig alla anspråk på Ukrän, hvarom icke fordrar den att detta land genast återställes, och dessutom att Sachsiske tropparne ofördröjligen draga sig utur Pohlen och att Konung August genast slutar fred med Konungen af Sverige, hvarförutån han alltid skall anses såsom en för Porten ganska misstänkt granne. Wi få se hvilka verkningar alla dessa hotelser göra på den

de recevoir de M:r de Frisendorf, que le Comte Fleming a exposé le Comte Laniasco, aux ridicules propposotions qu'il vous a fait, pour l'eloigner de cette commission, et pour en prendre lui mesme la place. Il est certain que depuis que le Roy ne fait point de mistere devant ses Ministerrs de Votre negotiation, ills peuuent par leurs correspondence avec Vous, la faliciter, et Vous doner les mojens de la renuer, pour veux, que Vous sojez persvadé que par Nostre malheur, la necessité de fairre la paix avec le Roy August, est absolument indispensable, Je vous en ai dit tant des raisons, que je me raporte sur mes precedenttes, puisquelles sub-

efterlängtade underhandlingen, emedan jag är underrättad genom det bref som jag nyss fått från Herr Friesendorf, att Grefve Fleming har blottställt Grefve Laniasco för de löjliga förslag han har gjort er, för att aflägsna honom från denna Kommission och för att sjelf intaga hans plats. Det är visst att sedan Konungen icke för sina Ministrar gör någon hemlighet af er underhandling, kunna de genom sin brefvexling med er lätta den, och gifva er medel att förnya den, allenast ni är öfvertygad, att i anseende till vår olycka är det oundvikligen nödvändigt att göra fred med Konung August. Jag har sagt er så många

sistent plus que jamais, et c'est seulle me suffit que la paix avec le Roy August, favorisera la sortie du Roy aveo satisfaction, de la Turqie, et engagera les Turcs et les Polonois indubitablement, dans la guerre contre les Moscovittes, ce qvil nous est plus salutaire pour r'avoir ce que nous avons perdue, que touttes les mediations des puissances quills ne sont jamais capables, d'arracher des mains des nos Ennemis ce quills nous ont pris, si le Roy August et la Pologne n'est pas premierement hors du jeu. et qvand a ce que Vous me dittes dans Vostre du troisiemme de Mais, qvil s'agira tousjours des deux points

prin–

skäl, att jag åberopar mig mina förra (bref), emedan de (skälen) existera nu mer än nånsin, och det enda är tillräckligt för mig, att freden med Konung August skall hjelpa till att Konungen med satisfaction kommer ur Turkiet, och otvifvelaktigt förmå Turkarna och Polackarne till krig emot Moskoviterna, hvilket är nyttigare för oss, för att återfå hvad vi förlorat, än all bemedling af makter som aldrig äro i stånd att rycka ur våra fienders händer hvad de tagit ifrån oss, om Konung August och Polen icke äro först utur spelet. Och angående det ni säger mig i edert af den tredje Maj, att det

alltid

principaux dont le premier est de tirer quelque avantage de cette paix, le quel je pretend de Vous avoir assez fait connoistre, et qvand aux second de se garantir des pieges d'vn Ennemi perfide, sojons Mon cher premierement qvite de sa puissance, car si elle est hors de la porté de nous nuire, elle nous est assez pernitieusse qvand elle voudra appuier des pretensions des Moscovittes contre la Suede, et si le Czar de Moscovie a envie de lui ceder la Livonie svedoise, le Roy August est plus en droit de la pretendre, devant que de signer la paix, en menacant le Czar de quiter son partie qu'apres la signaturre du trai-

alltid skall bero af två hufvudpunkter, hvaraf den första är att draga någon fördel af denna fred, hvilket jag förmodar mig hafva låtit er tillräckligen förstå, och i anseende till den andra, att akta sig för en trolös fiendes snaror, böra vi, min vän, först vara ur dess våld, ty om den också icke kan skada oss, är den tillräckligt vådlig om den vill understödja Moskoviternas påståenden emot Sverige, och om Czaren af Moskow har lust att till Konung August afträda Svenska Liffland, har denne mera rätt att påstå det innan han underskrifver freden, derigenom att han hotar Czaren att lemna hans

té. Car quand Vous aurez l'honeur de le conclurre il y aura des puissances suffisant-tes qvills nous guaran-tiront la paix du Roy August, mais Je n'en trouve auquun assez puissant, pour nous fair-re r'avoir La Livo-nie des mains des Mo-scovittes, tandis que le Roy August et la Pologne se tiendront a cette alliance, Ainsi ta-chez seulement Mon cher par tous les mouuements possiblles de fairre la paix, et Je vous repon-de que les pieges du Roy August ne seront d'auquun fruit, et la paix avec lui d'vne tres grandde utilité à la Sue-de, la quelle si le bon Dieu n'assiste pas pre-sentement, Je ne com-prend pas comment elle

parti, än sedan han underteknat traktaten. Ty när ni får den äran att sluta den, blir der tillräckligt makter som garantera oss freden med Konung August, men jag finner ingen nog mäktig att skaffa oss Liffland tillbaka ur Moskoviternas händer, så länge Konung August och Pohlen hålla sig vid denna Allians, sök derföre allenast, min vän, genom alla möjliga rörelser, att göra fred, och jag svarar för att alla Konung Augusts snaror skola vara utan någon frukt, och freden med honom af stor nytta för Sverige, hvilket, om icke den gode Guden nu bistår, jag icke begriper huru det skall kunna uthärda det fält-

pourra resister a la Campagne qvi se preparre contre Elle, Comme Je ne scais encor de quelle costez que le passeport de l'Empereur me faira tourner, Je vous prie d'adresser Vos lettres à M:r de Shernehoek a Vienne, elles me trouueront par son adresse, au reste Je prie Dieu et sohaite d'aprendre bientot des Vos Nouuelles, telles qve Nostre estat demande indispensablement. Je suis de tout mon Coeur Vostre tres affectioné.

STANISLAS Roy *)

tåg som beredes emot det. Såsom jag ännu icke vet åt hvilken sida Kejsarens pass skall göra att jag vänder mig, ber jag er skicka edra bref till H:r Shernehoek i Vien; de skola träffa mig under hans adress; för öfrigt ber jag Gud och önskar att snart få någon tidning från er, sådan som vårt tillstånd oundvikligen fordrar. Jag är af allt mitt hjerta

Eder tillgifne

STANISLAS *Konung.*

Funnit ibland min Farfars Documenter — Öfverste Lieutenanten Gustaf Bengtson Ribbing, död, 1737, förmodeligen från Friherre Lenart Lenartsson Ribbings Sterbhus (som var General-Adjutant uti Konung Stanislai af Polen tjenst) född 1677 död d. 29 Augusti 1732.

GUSTAF RIBBING.

---

*) *Vostre tres affectioné Stanislas Roy*, är af Konungens egen hand.

General-Majoren R. J. von Fersens utlåtande öfver Generalen och Guvernören Baron Mörners förslag till en invasion uti Norrige *).

Att den Höga Kongl. Senaten gunstigast behagat fatta till mig det benägne förtroende, och eska mitt utlåtande öfver H:r Generalen och Gouverneuren Baron Mörners giorde förslag och persuasioner till en Invasion i Norige, sådant ährkiänner jag billigast med skyldigste tacksamhet.

Och som Wälbem:te H:r Generals så väl som H:r General Majoren Hammiltons underdånigste Zele och Nijtt för Kongl. Maije:stz tienst, såsom det enda ändamåhlet hvaruppå detta Project syftar, ett tillbörligit beröm förtienar, så vore det och att önska, at samma ögnemärcke af dena theras Lofvärde dessein kunde erhållas och obtineras; men som åtskillige store och vicktige svårigheter härvid förekomma, som den förmodade lyckeliga effect sy-

*) Meddeladt af Hans Excell. Stats-Ministern m. m. H:r Grefve v. Engeström.

nas till intet giöra: Ty har jag efter min underdånigste pligt och skyldighet, i anledning af den kundskap jag om ortens situation och beskaffenhet mig kunnat förvärfva, så väl under then tid jag åhr 1675 och 1676 passerade ifrån Krogerö landsvägen till Christiania och therifrån till Giötheborg, såsom och sedermehra, då Commandot öfver Kongl. Maj:ts armé uti Bohus Lähn mig allernådigst blef anförtrodt, eij kunnat underlåta sådane härvid förekommande hinder den höga Kongl. Senaten härigenom hörsamast at föredraga och dess mognare bepröfvande hemställa; huru vida ett sådant Infall må med någon nytta och fördehl vara practicabelt eller eij.

Det förmenar väl H:r Generalen och Gouverneuren i begynnelsen af berörde project at denna dessein derigenom skulle faciliteras, at nemligen: 4000 man voro nyligen utur Norje till Danmarck Transporterade och således deraf dömer, som skulle de danske derföre icke någodt inbrått emot Sverige ifrån Norska sidan i åhr försökia; men så är det dock fast mehra at troo, det de antingen hålla detta manskap onödigt at brukas uti Norige, och sådant, som der väl kunde ombäras, eller finna de sielfve det vara ogiörligit, at med en Corps d'armée

tentera något infall uppå Sverige, särdeles som man med de Norrskes egit exempel kan visa, at de aldrig från den sidan om vintertiden hafva med en formel armée Sverige attaquerat, men väl med ett détachement, som dock med största plats och besvär har måst gått tillbakars igien: hvarföre de och förmodeligen lärer troo, det oss een lika svårhet varder mötandes, at kunna dem härifrån något fiendteligit tillfoga; särdeles där hindern att gå in i Norrige är myoket svårare än at gå in i Sverige. Ty ju diupare man kommer i Norje, ju mera höga fjäll och bärg samt défiléer man möter: Och må man eij heller flattera sig af någon säkerhet å fiendens sida enär han efter H:r Generalens egen berättelse innom en district af 12 mihl, derest vår armée efter projectet skall infalla, har 10,000 man ståendes, som sannerligen intet är någodt tekn af säkerhet hvilcket manskap han om sommaren på 14 dagars tid och om vinteren ännu hastigare kan ihopsamla, isynnerhet som invånarne mehrendels ther kunna löpa på skidor. Och änskiönt han ett sådant antahl intet hade, så skulle det ändå giöra tillfyllest, om han allenast kunde ställa i fält några tusende man, till at försäkra sig om Passen till thes han upp ifrån landet finge förstärkning. Hvad the fördehlar vidkommer, som H:r Generalen förmo-

dar medelst detta inbrått kunna ehrhållas, såsom isynnerhet, at therigenom vinna tillräckelige medel för våre troupper af de fiendteliga undersåtares effecter och egendom, och at kunna deras förrådz- och foderhus ruinera eller sig bemäcktiga. Så kan man intet aftaga på hvad sätt sådant må kunna med een Corps d'armée effectueras, särdeles som H:r Generalens vid Projectet bifogade upsats på den uti Norje befintelige krigsmachten gifver klarare vid handen, at den till antahlet är mehr än dubbelt större, än den force H:r Generalen desiderar till denna Expeditionens värkställande, och således icke är troligit at Konungen i Danmarcks Generaler lära med stillasittjande tillsee, det hans undersåtare någon våldsamhet gienom Brandskattningar eller andre pressurer skall öfvergå, så länge de äro uti stånd att kunna dem försvara. Icke heller kan man förvänta af dem den lacheté, at de sina Magasiner och fouragehus dem de tvifvelsutan läre hafva anlagt antingen uti Fästningarne eller uti de ther bredevid belägne städer och fläckar, som af fortéresserne eller Citadellerne kunna betäckjas, lämnat utan nödtorftigt försvar emot allt oförmodeligit infall, utan är fast mehra at presumera, det de Norrske som ett ganska ringa förråd isynnerhet på foder kunna i sitt land uppbringa, hvilket

deraf ögonskienligen kan slutas, at de under varande krig icke mächtat underhålla mehr än 1900 man Cavallerie, bestående uti Öhrlogs-Tider af 3 Regementer, men tå fred är, af tvenne, som giör allenast 1200 man, läre så mycket mehr vara sorgfällige det samma i giörligaste måtto at conservera hvilket och faller dem så mycket lättare at tillvägabringa som de till den ändan kunna sig betiena, af theras i samma districter cantonerande reguliere Krigs-troupper, dem de kunde draga tillsammans, så snart de förmärkte vår armé vara i mouvement, och på marchen stadd, hvarom man så mycket säkrare må troo dem lära bekomma kundskap, som de Norrske flere Espioner och kundskapare hafva på sin sida, än vij på vår, som vetta at berätta alt hvad vi oss företaga: Påminnandes jag mig under den tid jag uti Kongl. Maj:ts tienst mig uti Giötheborg uppehölt, at de Norske sig deraf berömde det de viste alt hvad vij hade för händer i Giötheborg och Bohuus-Lähn. Men ther ett eller annat förråds-huus skulle emporteras och i aska läggas, hvad vore väl oss dermed gagnat? Ty änskiönt fienden det förlorade, så kunde vij dock deraf intet profitera, så länge vij äro incapable at kunna föra det erhhaldne förrådet med oss tillbakas igien, och icke heller kunna giöra oss

hopp om, at blifva der länge qvarståendes, när man ingen fast fot uti Landet eller någon fästning till ryggvärn hafver. Och kan i öfrigit å vår sida then till Defensions-värket af Kongl. Maj:ts förordnade krigzmakt icke säijas Consumera Riksens medel fåfängt, när det uträttas, hvartill den är destinerad nemligen: at försvara gräntzorne, och eij at agera offensive. Men det vore visserligen fåfängt, om större depence, än nu ärfordras till Manskapetz nödige underhåld, skulle giöras och användas, förmedelst nya Regementers upprättande, Artigleriets anskaffande, Magasiners uppfyllande, Commissariaters och Marqvetenteriers anordnande med hvad mera som en formel Corps d'armée eij kan vara förutan, och man ändå intet vore om utgången förvissad: varandes ett gammalt och sant ordspråk, at man aldrig bör det vissa för det ovissa hazardera, särdeles, tå man intet är försäkrat, huruledes de på en så Considerabel armées upprättande användе bekostnader stå at åhrsättias.

Angående de fyra af H:r Generalen andragne hufvudpropositioner, med hvad dervid observeras och skall böra i acht tagas, till värkställandet af den projecterade dessein, så finner jag nödigt deremot at giöra följande oförgripeliga påminnelser.

Ad Propositionem 1:am.

Till sitt uppsåts utförande finner H:r Generalen aldeles vara nödigt, at hafva en armé af 10,000 man, Cavallerie, Dragoner och Infanterie, hvartill han af vissa namngifne Regementer föreslår 7190 man, men lämnar till Kongl. Senaten och Stats-Contoirets försorg bristen at ehrsettia, men så är här at märckia, det en del af desse Regementer icke äro complete, dehls och, såsom i synnerhet H:r General Major Gyllenstiernas och H:r Grefve Lejonhufvuds oberedne, hvaraf ännu några hundrade hästar fattas, och de således som complete icke kunna giöra värkelig tienst. Och blifver fördenskull frågan, hvar man uti en sådan hast skall taga penningar, till så många hästars anskaffande för desse tvenne Regementer, såsom och till restens uppfyllande, af det öfriga manskapet, innan det desidererade antahlet kan blifva fult: och emedan jemväl efter detta projectet Skåne så väl som Wermelands Gräntsorne skulle blifva utan betäckning, hvarifrån skulle då then Krigsmakten komma, som ifrån Jemteland och Wermelands sidan skulle giöra infall, till at nu icke eller förtiga, at och et behörigt Artiglerie, jämte Pontoner, vagnar och slädar, med hvad mehra, skulle ihopbringas, innan arméen någon värts kunde tåga. Huru det förthenskull skall vara

möjeligit, at kunna alt sådant nu tillväga bringa; då Riksens drätsel och inkomster igienom detta långvarachtiga kriget äro så aftagne och förminskade, att man med största plats det ordinaire värcket mächtar upprätthålla, det vill jag den höga Kongl. Senatens mognare omdöme hörsammast underställa, som Sveriges närvarande utblåttade tillstånd har sig aldrabäst bekant. Ja, ther än Riket skulle förmedelst dess yttersta force och krafters användande kunna mächta med een så nombreux krigsmacht med alt dess tillbehör at ihoopsamla, och jämväl ifrån Jemt- och Wermeland tillika falla in i Norje, som jag dock för min dehl finner alldeles nu vara ogiörligit, huru skulle väl den mäckta stora bekostnad, som härvid kommer at göras, blifva publico ersat och refunderat, som dock af alla sådane Expeditioner hufvud-ändemåhlet vara bör? Eller hvad nytta och fördehl skulle väl oss häraf kunna tillflyta? Ty att vilja sig inbilla, at Norje skall kunna ehrsättia oss skadeståndet, det vore aldeles fåfängt, hälst som detta landet är utj sig sielft, som man veet, ett magert och fattigt land, största dehlen af Allmogen, undantagandes de, som boo vid Siö-stranden, utarmade och af kriget utmattade, allt hvad som till menniskiors och hästars underhåld betarfvas svårt at tilgå. Der nu effecten af denne

Invasion skulle misslyckas, eller oss något värre händer, hvad för en obotelig skada skulle väl Rijket deraf taga hvarigenom och så alle andre hälsosamme författningar skulle komma at stadna och i stället för de förväntade fördehlar oss ruin och undergång påföras. Hvarföre synes oförgripeligen vara bäst at söka det vissa at conservera, än det ovissa som derjemte med fara och äfventyr är bemängt at efterfijka; hafvandes vij sannerligen fast större orsak vår Krigsmacht at ménagera, emedan till instundande sommar fast större krigs-värckningar böra förväntas, än de nu i vinter kunna företagas. Och kan man icke veta, om eij vår hufvud-armée i Pommern torde behöfva at då åter igien blifva förstärckt.

Ad. Proposit. II:dam,

Beträffande underhållet, hvarmed manskapet och hästarne på 14 dagars tijd bör efter förslaget här hemma utur landet vara försedt, och Magazinerne åter medelst Kongl. Stats-Contoirets anordning uppfyllas, at deraf vid återkomsten utur Norje få deras nödtorftige bärgning, så förekommer här åter den hufvudsvårigheten på hvad sätt ett sådant ymnogt förråd vid närvarande Riksens medellösa tillstånd står at uppbringas? den skadan ehrsättias, som

Kongl. Maj:t medelst dess Magaziners uttömmande och sedan andre redbare medels anordnande till afgångens stoppande kommer att taga, förutan hvad till arméens förplägning efter Tågordningen och Skiutzens ersättiande Publico afgår jämte den stora tungan, som allmogen af durch-marcherne samt underhållets ihoopbringande för een så taalrijk armée skulle förestå. Och ther än alle sådane hinder och svårigheter voro utur vägen rögde, och arméen efter förslaget redan uti Norjet infallen — hvar man ther ville få underhåld för så många tusende menniskior och hästar; ty, som förbemält är, har Konungen i Danmarck hela krigstiden igienom ej kunnat där underhålla mer än 1900 man Cavallerie, och det endast för brist skuld på foder: huru ville man då få bärgning icke allenast för mer än dubbelt så mycket Cavallerie på vår sida, utan och för så många hästar, som till Artigleriet och Pagaget, samt vagnars slädars och Pontoners förande, jämte allmogens skiuts betarfvas? hvars antahl det andra många resor öfvergår. Förutan det, att hvad fienden för sina hästar inbärgat, det lärer han långt för detta antingen uti sine Magaziner hafva infördt dem han utan all tvifvel heldre sielf skulle i aska lägga, än han oss det ville unna, eller och är både säd och höö vid thenna åhrsens

tid till hälften consumerad, och förrådet således för oss skulle blifva desto knappare. Man kunde tilläfventyrs här vilja giöra mig den opposition at orsaken til ett så ringa Cavalleri, som i Norje underhålles, icke härrörer af någon brist på fourage utan at Konungen i Dänmarck icke finner nödigt för landets obeqvämlighets skull at bruka ther ett större antahl. Men så vill jag det inkast med ett exempel illustrera. Uti förra danska kriget när fienden utur Norje föll in i Bahuus-Lähn nödgades han ifrån Jutland låta transporteras några tusende man till häst under General-Lieutenanten Gieses commando, till at betäckia sin armée, som då belägrade Bahuus-slatt, hvilcka han åter vid dess retirade till Norje måste straxt låta till Jutland tillbakas öfverföras, efter som han icke kunde dem i Norje underhålla, hvilcken stora bekostnad han sannerligen icke giordt, om han funnit någon utväg för dem till deras bärgning uti de Norrske districterne. Uti Norje är dessutan merendehls eenstaka gårdar och inga byar, som här i Sverige, liggiandes hemmanen een, ja oftast 2 à 3 stora mihlar ifrån hvarannan, hvilcket icke allenast vid fourageringarne så väl som krigsfolkets provianterande een ganska stoor svårighet skulle förorsaka, utan och föra med sig den olägenhet, att arméen således uti

bittraste kiölden hela Januarii och Februarii månader icke kunde komma under taak, utan natt och dag vistas under bar och öppen himmel, som dem ofelbart skulle ruinera, icke mindre än den brist på föda, som de ther skulle lida. I ty Normanen lefver af en sådan spijs som de Svenske aldeles äro ovahne vid, brukandes intet annat bröd än hafrekakor, blandade med agnar, och bakas tunna som löf, hvartill han äter sur och rutten fisk, och sådan är inbygiarnes ordinaire och daglige spijs, hvilcken kost jämte den stränga kiölden skulle innan kort vårt manskap försvaga och i grund utmatta.

Ad. Proposit. III:am.

Vidkommande tempo eller lägligaste tiden till denna invasions värkställande; så förmenes fuller vara bäst nu uti Januario in på Februarii månad, men så låter det dock sig icke practiticeras för then myckna snö, som samma tid der i landet plägar falla, och een heel armée öfvermåttan skulle incommodera, samt dess tågande mycket långsamt giöra, isynnerhet som vägarne dessutom äro smala, at der man om dem fehlade, skulle snön stå hästen öfver ryggen, och knäckten under armarne, hvarigienom och så tillfället ginge oss utur händerne, at kunna i hastighet, derpå alt beror, någodt godt

uträtta, men fienden deremot få rådrum, att draga sin mackt tillhopa, och af alla genvägar och fördehlar, dem han sig uti sitt eget land fast bättre än en främmande här har bekant, till vårt förderf sig så veta att betiena, att återresan oss torde blifva afskuren, särdeles der man emellan tvenne fiendens fästningar och så många pass ville med en heel Armée våga sig fram, icke heller går det an, att öfver isarne frästa att giöra ett infall uti Norie, aldenstund siön åt väster sidan sällan så fryser till, att man på isarne kan sig förlijta. Hafvandes ej eller fienden under the krig han fört emot Norrige, af detta tillfälle sig velat betiena, utan så ofta han i Bahuus lähn infallit, är sådant skiedt om sommaren, då han brukat sina skiärbåtar, hvarpå han Infanteriet, Artigleriet och Magazinet förelagt, gåendes intet längre fram, än honom bemälte fartyg till ett säkert retirade kunnat tiena. Hvilken fördehl Sverige och så måste nyttja, der något emot norrske gränsen skall vilja försökjas, här kunde väl åter giöras ett sådant inkast, att efter som likväl fienden icke länge sedan inbrutit uti Bahuus-lähn och kunnat der underhålla sin armée, hvarföre då icke vij på vår sida kunnat giöra det samma? Men derpå svaras, att först skiedde detta inbrått om

som-

sommaren i. Ande-tiden eller vid bärgningen, tå fienden förde Proviant och Vivres brede vid sig på sine Galejer och Skiärbåtar; sedan är gräntgen å denna sidan öppen och landet slättare än i Norje samt mehr bebodt; 3:o gingo de Norske intet längre än 7 mihl in i landet hafvandes 4:o ingen Fästning på ryggen att fruchta före, och 5:to det som var det förnämsta uppehöllo de sig här intet länge, utan förfogade sig straxt hem igien: Men deremot är fiendens land af åtskillige Gräntz-fästningar tillslutit, såsom äro åt Wermelands sidan, Wingeskantz och Basmunt, och emot Bahuus-Lähn, Fredrichshall, Spån-Wijken, Fredricstad och Ågershus eller Christiania hvilka jämväl sielfva landzvägen betäckia och således hindra oss att kunna med lijka beqvämlighet och fördehl någodt emot Norje tentera. Hvad anbelangar de förmåhner, som man gienom Brandskattningar och anat krigztvång vill giöra sig hopp om, så beror alt sådant på ovissheten, och torde man finna der större motstånd, än man förmodat, särdeles som the af Hr Generalen namngifne orter icke alle äro uppå platzar, dem man efter behag kan tvinga, utan är isynnerhet Fredricshall, Fredricstad och Christiania på landssidan med jordvallar och grafvar omgifven och

förthenskull väl lära binda till sig att försvara. Ja, hvij skulle man icke finna motstånd, enär på den districten, ther alla dessa fördelar skola erhållas, äro efter H:r Generalens egen utsago tvenne Regementer uti Fästningarne förlagde, förutan den indelta Land-Milicen, som tillsammans skola göra 10,000, hvilcka alla emellan Fästningarne Cantonnera? Warandes det en fåfäng tanka man sig giör, som skulle fienden intet få någon ouverture af arméens anmarche; Ty det är bekant at the som bäggesides boo ytterst i gräntzorne, äro med hvarannan gienom giftermåhl allierade, och derhos berättas hafva sinsemellan slutit lika, som ett förbund och gräntz-fred, at the skola gifva hvarannan tillkiänna, så snart de förmärckja någodt fiendteligit vara å färde. Och änskiönt det icke vore så skulle dock den långsamma marche, förmedelst snöns diuphet och vägarnes obeqvämlighet, tidigt nog vårt uppsåt kunna upptäckja och gifva dem anledning, att uti möijeligaste hast draga sina Troupper tillhopa, och oss tå vij det minst trodde, sökja at öfverraska.

Ad Proposit. IV:am.

Till at obtinera een säker retirade för arméen vid påkommande förändring, af vederleken, eller fiendens kraftige ansättjande, förme-

nar H:r Generalen skall kunna tiena, at alla Pass och passager väl besättjas, kundskapare på de angelägnaste ställen förordnas, och den beväradе Dahls Landz enroullerade allmoge till passens å den sidan försäkrande brukas, och låta Bahuus-Lähns och den öfrige Dahls allmoge jämte Jägare-Staterne försvara gräntzorne under behörig Beväring, och vissa Commenderande. At denna retirade torde blifva både osäker och fahrlig, har man stor orsaak at troo: Ty där arméen vid dess tågande in i landet skulle hafva sig betient af ett eller flera pass öfver Isarne, huru ville then vid infallande töövåder och fiendens påträngiande mackt kunna repassera? det skulle dem och den olyckan möta, at på händelse af meenföre de nödvändigt måste sig af vagnar betiena, hvilka i hela Norje intet äro at tillgå; och tå skulle the nödgas antingen at lämna alt Bagage i sticket, eller och låta theras slädar på bara marken släpas af hästarne, hvarvid desse då skulle ofelbart Crevera. Imedlertid hade de Fästningarne både på sidan och på ryggen, som eij skulle låta dem passera ofrästade, förutan hvad fienden gienom sina partier skulle dem kunna skada medelst vårt folks bortsnappande och nedergiörande, at derhos icke förtiga, att arméen för vägens trängsell skuld icke kan som eljest skie plägar tåga uti vissa

columner, utan måste man här défilera hvar efter annan, een eller högst två man i fronten. Hvilket jemte fiendens anfäktande, samt brist på lifsmedel, skulle giöra denna retirade så svår och äfventyrlig, at man väl måtte tvifla, om den och kunde stå at värkställas.

Hvad then enroullerade dahls Landz-allmoge vidkommer, så må först ingen giöra sig den tankan, at den af sig sielf lärer inbryta uti Norje, med mindre den af reguliere Troupper blifver anförd, särdeles som de förmena deras egen säkerhet derpå beror, at de icke på någodt sätt skada sina grannar, som de fruchta kunna giöra dem ondt igien, och med hvilka de dessutan, som förbemält är, med giftermåhl, skyld- och svågerskap äro förbundne. Sedan lämnas till hvars och ens omdöme, huru länge detta enroullerade manskapet skulle emellan fiendens Fästningar passen kunna bevaka, och icke blifva attaquerad, isynnerhet om arméen skulle eloignera sig någodt ifrån dem.

Likaledes förhåller det sig med Bahuus-Lähns Allmoge, hvilcken man till Frontier-platzarnes betäckning vill lämna. Ty förutan det man på detta folk sig eij kan förlita, så skulle det väl falla fienden lätt nog, när vår

armée, fortsatt sitt tågande längre in i landet at draga sine Guarnisoner utur Fästningarne tillhopa, och sedan han af det bevärade Bonde-Utskottet i Norje lämnat så mycket manskap, som till Fästningarnes bevakande pröfvades nödigt, ryckia ända in i Lähnet, och denna allmoge tvinga at vijka, då landet sedan komme at lemnas till fiendens discretion, hvilket igienom våra kundskapare, ehuru många de och voro, icke skulle kunna hindras.

Och som således i betraktande af alla desse skiäl och omständigheter, som jag nu anfördt, jag för min dehl oförgripeligen icke kan finna, at gienom denna invasion hvarken H:r Generalen och Gouverneuren Mörners ändamåhl står at vinna, eij heller de åstundade Media at erhållas mindre derföre den sig promitterade Execution at värkställa: men Rijket deremot skulle på en gång betagas igienom sådana bekostningar alle dess ytterste medel, och gräntzorterne utaf alle Magaziner förblåttas, utan förhoppning af någon ersättning. Dessutom fast om det vore möijeligit alle desse åstundade requisita uti detta Riksens meddellösa tillstånd at uppbringa, ser jag dock intet at detta inbrott uti Norje med en formel Corps d'armée står at

värkställas, mindre at den härpå använde stora bekostnad kan blifva ersatt och publico godtgiord, ehuru det och skulle utslå. Ty kan jag och till ett sådant inbrott så vida man det med en Corps d'armée vill värkställa, intet samtyckja. Men der man ändteligen skulle någon Invasion uti Norje villja försökja, så är min oförgripeliga mening, at sådant bättre kan skie gienom ett Détachement eller partij, som kunna löpa på skijdor, och bära med sig på ryggen uti sina rentzlor 14 dagars kost, hvilket Détachement sig kunde utan särdeles förutgiorde vidlyftige præparatorier uti een hast fördehla på åtskillige vägar, och stiäla sig således in på de Norrske, sökiandes at bringa med sig Ostagierer eller gissel för Brandskatt, dock att de icke fara fram med härjande och brännande, som oss intet gagnar, utan fast mehr gier fienden anledning at bruka repressälier, och sträfvar dessutan emot den försäkring som bäggesides Generaler skrifteligen utfäst, den de Danske och så vid sidsta infallet uti Bahuus-Lähn stricté hållit. Sedan kunde man och så vid detta tillfälle, frästa at bemächtiga sig Idre dahlen såsom för detta en annex till Havasta Sochn i Bahuus-Lähn, hvilcket man framdeles vid fredztraktaternes företagande torde in perpetuum få

behålla. Hvilka synes de endaste försökningar och fördehlar, som med säkerhet, eller åtminstone utan all för stor fahra och förlust vid närvarande vårt tillstånd kunde åstadkommas. Som dock tillika med det förra den Höga Kongl. Senatens mognare omdöme hörsammast underställes. Stockholm d. 13 Januarij 1713.

R. J. Fersen.

Bref rörande Carl XII:s död.

à Paris le 23 Xbre 1723.
a 8 heures du soir

Je viens Monsieur et cher Comte de recevoir la lettre, que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire.	*Det bref Herr Grefven gjort mig den äran att tillskrifva, har jag nyligen erhållit.*
Pour y repondre j'auray celuy de vous dire	*För att svara derpå får jag den äran säga,*

*) Detta bref från Franska Ingeniören Maigret till Svenska Envoyen i Paris Baron Gedda, har blifvit i afskrift meddeldt af H:r Stats-Sekreteraren Bergstedt, som har det ur framledne Envoyen och Kommendören von Asps efterlemnade papper. Af tvenne bref från Baron Gedda till en hemmavarande Svensk Herre, hvars namn ej är kändt, synes, det bemälte Baron blifvit anmodad att skaffa underrättelser om Kon. Carl XII:s döds-omständigheter, af två franska Ingeniörer, som dervid varit tillstädes, bland hvilka man vet att Maigret var den ena. Att Maigret kallar Baron

que le Roy estant dans la tranchée entre sept et hvit heures du soir, il monta sur le parapet a demi corps decouvert pour voir les travailleurs et le grand feu de mousqueterie et de canon que l'on faisoit de la place et des forts; j'estoit au dessous de luy ayant la teste entre les deux talons de ses bottes, et Coulbase estoit à ma droite; a peine y fut il monté que Siere passa et me demanda ce que le Roy faisoit, je lui respondit que ce n'estoit pas moi qui l'avoit

att sedan Konungen gått in i transehéen emellan klockan sju och åtta om aftonen, steg han opp på bröstvärnet så att halfva kroppen var obetäckt, för att se på dem som arbetade och den starka musköteri och kanon-eld, som kom både ifrån fästningen och skansarna. Jag stod nedanför honom, så att mitt hufvud var emellan hans stöfvelklackar, och Coulbase stod till höger om mig; knappt var han uppstigen innan Siere passerade och frågade hvad Konun-

Gedda Grefve, är för en utlänning ett förlåteligt misstag, att han åter säger det kulan träffade Konungen ofvanom venstra örat,' måste vara skriffel. Andra berättelser säga tydligen att kulan ingått på högra sidan, hvarmed besigtningen af Konungens lik instämmer. Namnen Coulbase och Siere lära betyda Kaulbars och Siquier.

placé, Siere s'en fuit,
et je cherchay quelque
pretexte pour luy don-
ner occasion de descen-
dre, cependant que je
meditois en moy même
ce que je luy dirois, il
recut un coup de canon
au dessus de l'oreille,
gauche et sortant de l'au-
tre costé tout prést de l'o-
reille, La balle estoit
comme un gros oeuf de
pigeon; En recevant sa
blessure il ne dit pas un
mot, les pieds lui glis-
serent, et resta appuyé
sur le parapet. Le coup
donnant dans la teste fit
le bruit d'une pierre
qu'on jette avec violen-
ce dans de la boue; a
ce bruit l'adjutant Coul-
base me dit le Roy est
blessé, je luy respondit
qu'il estoit mort, il me
dit il faut voir, j'adjou-
tay que celà n'estoit que

*gen gjorde, jag svara-
de att det var icke jag
som placerat honom.
Siere gick sin väg, ock
jag sökte någon före-
vänning att förmå ho-
nom att stiga ned, un-
der det jag öfverlade
för mig sjelf om hvad
jag skulle säga honom,
fick han ofvanför vän-
stra örat ett kanon-skott
som gick ut på andra
sidan helt nära örat.
Kulan var som ett stort
duf-ägg. Då han träf-
fades sade han intet
ord, fötterna föllo un-
dan, och han blef lig-
gande på bröstvärnet.
Då skottet råkade huf-
vudet gjorde det ett bul-
ler likasom då man häf-
tigt kastar en sten i
gyttja; vid detta buller
sade Adjutanten Coul-
base till mig: Kungen
är sårad, jag svarade*

trop vray. Nous avertimes le General de tranchée et nous fismes un peu retirer les soldats pour leur en oster là connoisance, on l'emporta aux batteries couvert de son manteau, sous le nom d'un Ingenieur de sa grandeur, qui l'on dit avoir esté tué. On ne peut point absolument soupçonner que ce soit une personne de son armée, qui l'ait tué, car l'arme qui a tiré la balle ne peut point etre portée par un homme si fort qu'il soit; ceux, qu l'ont visité après sa mort convinrent de cette verité ceux qui en accusent la personne qui vous marquez ont apparement de raisons pour tacher de le persuader au peuple. Voila au vray mon cher

att han var död, man måste se efter, sade han, jag tillade att det var alltför sannt. Wi gåfvo saken tillkänna för Generalen vid transchéen och låto soldaterna gå något afsides, för att dölja händelsen för dem, han blef bortburen till batterierna betäckt af sin kappa, under namn af en Ingeniör vid hans storlek, som föregafs vara skjuten. Man kan alldeles icke misstänka att det är någon vid armeen som dödat honom; ty det gevär som skjutit kulan kan icke bäras af någon menniska, huru stark han ock är; de som besett honom efter hans död erkänna sanningen häraf, de som derföre beskylla den person ni utmär-

Comte l'histoire de ce grand Prince qu'il faut avoir connu pour scavoir jusqu'a quel point il meprisoit le peril et la mort. Ce jour la qui estoit un dimanche, il avoit esté à son office, avoit changé de linge et avoit pris un habillement tout neuf. Il arriva même a la tranchée d'une humeur fort gaye, me fit appeller, et causa assez longtems avec moy des affaires du siege.

J'ai l'honneur d'etre Monsieur et Cher Comte

Votre trés humble et trés obeissant

Serviteur

MAIGRET.

ker, hafva förmodligen sina skäl för att söka inbilla folket så. Se här min kära Grefve historien om denne store Furste, som man måste hafva känt för att veta i hvad grad han föraktade faran och döden. Denna dag var en Söndag, han hade bivistat Gudstjensten, hade bytt om linne, och tagit en alldeles ny klädning: Han kom äfven i ganska muntert lynne till transchéen, lät kalla mig, och pratade nog länge med mig om hvad som rörde belägringen.

Jag har äran att vara &c.

HANDLINGAR

rörande

Dalkarlarnes Uppror

År 1743.

Promemoria *).

Detta Promemoria blef mig tillställdt, när jag år 1742 in Julii blef af Kongl. Maj:t och R. Råd sänd till Dalarne, till att stilla den der uppkomne oron och bullret.

Som det förspöries att någon oro sig yppat ibland Dalekarlarne, så kunna följande omständigheter nyttjas till dämpande deraf, vid gifvit tillfälle.

1:o Föreställes dem, hvad svår påföljd det skulle förorsaka, enär utomlands utsprides,

*) Dessa båda Dokumenter äro från då varande Pastor Primarius i Stockholm, Doktor Alstrin, som förut varit Kyrkoherde i Leksand och sedan blef Biskop, först i Vexiö, derefter i Strengnäs. Såsom född i Dalorten och väl känd derstades, uppskickades han dit 1742 för att söka stilla de då redan orolige Dalkarlarne. Det lyckades ock för den gången, ehuru bullret följande året utbröt med fördubblad häftighet. Doktor Alströms Dotterson, H:r Stats-Sekreteraren Bergstedt, har meddelat dessa handskrifter: af hvilka den sista är Doktor Alströms egenhändiga concept, den förra är äfven af hans hand, som det tyckes.

att en stor oenighet skall vara ibland oss, hvilken alltid förstörer de störste länder, men deremot stärker och förökar enigheten de svagaste riken.

2:o. Böra Dalekarlarne, hvilka i förra tider gifvit prof af redelige och ståndagtige Svenska män, besinna huru detta deras oväsende högeligen skadar deras kära fädernesland, som nu är i brinnande krig, mot dess grymma och barbariske Fiende, hvilken af en sådan hos oss uppkommen inbördes oro, uppmuntras, men deremot måste modet falla uti vår armée, enär de förnimma, att våre egne omgås med sådant uppsåt, att vilja förderfva deras eget land.

3:o. Är nödigt att Allmogen föreställes, huru illa deras recruter sig uppfört, samt att Hans Maj:t deras grofva brott med nåde öfversedt, endast i anseende till Allmogen, som måst med så svår omkostnad utreda bemälte recruter. Vid denna föreställning kan Kongl. Maj:ts nådiga tal till bemälte recruter för Allmogen uppläsas, och dem jämväl berättas, att det bland dem utspridde ryktet, som skulle en af samma recruter dödt af straffet, är alldeles falskt och ogrundadt.

4:o.

4:o. Och emedan bemälte Dal-allmoge utlåtit sig, att vilja förskaffa Konungen mera magt, fördenskull kan dem berättas, det Hans Maj:t, som sjelf arbetat på grundvalen till denna deras sälla regering, och frihets erhållande, ej åstundar mera magt, än den han nu äger, uti dess undersåtares hjertan och kärlek, varandes Kongl. Maj:ts magt ingalunda inskränkt, att göra dess undersåtare all Kongl. nåd och Justice, men betages allenast den Kongl. Magten, att göra undersåtarena våld och orätt, afhända deras egendom, förmedelst odrägeliga pålagor, förklara krig och annat mera, emot undersåtarenas vilje och samtycke.

5:o. Den ovilja som allmogen fattat emot Adeln kan dem föreställas, huru som Adeln och Allmogen hafva enahanda interessen, förmedelst deras faste egendoms bibehållande och lands-culturen, hafvandes bondeståndet, på Riksdagarne, lika magt med Adeln; således äger nu bondeståndet en fjerdedel uti regeringen vid Riksdagar, då de sjelfve besluta med de öfrige Stånden, hvad författningar kunna tagas till Rikets uppkomst, och deras eget bästa, och har Rådet ingen annan magt, än att noga efterlefva de befallningar och förvaltningar, som Riksens

Ständer behaga göra vid Riksdagarne, varandes Riksens Råd jemväl på Riksdagarne Ständerne ansvarige för deras rådslag.

6:o. Kan föreställas dem, huru som detta Regeringssätt är det sällaste och säkraste ibland alla nationers, önskandes alla att få njuta och nyttja en så härlig Regeringsform, förmedelst hvilken ingen kan skadas till lif eller egendom.

7:o. Kunde Dalekarlarne försäkras, det deras Vargärings karlar ej skola commenderas, eller gå utur deras land, så framt vi icke blefve af någon fiende anfallne, men dess förutan böra de med dem ej besväras, utan hafva Vargärings karlarne tillstånd, att med arbete förtjena sig födan, lika med de öfriga af Allmogen, och böra för all ting tillhållas, att tjena hos deras Husbönder, och ingalunda vara Rotebönderne till någon last, hvarom bref redan til Landshöfdingen afgångit är.

8:o. Skulle Allmogen något andraga om Sucessionen, så bör dem föreställas, att det är en sak, som vid Riksdagarne komme att afgöras, och dessemellan är det förbudit, något derom att röra: likmätigt sjelfva Valacten, Regerings-Formen, Riksdags-Ordningen och Ständernas beslut, hvilka 2 förste af samtelige Riksens Ständer äro besvurne.

9:o. Sammaledes bör dem betagas den tankan, att Czarrinnan Elisabet hembudit oss frid, med afståendet af våre Provincier, i fall vi vilje antaga Hertigen af Hollsten *) till Successor, hvarom aldrig ännu ett enda ord nämdt är, utan af illvillioge människor här i landet är utspridt, till att förvilla enfalldigas sinnen.

10:o. Alla andra inkast och otidiga rykten kunna med all lämpa och försigtighet besvaras.

11:o. Föreställes dem den store nåd, som Kongl. Maj:t uti alla tider haft för denna Nationen, hvaraf Kongl. Maj:t fattadt för dem mycken kärlek och nåd, Hans Maj:t har ock härtills förspordt hos dem all underdånig kärlek och zele, för Hans Kongl. Maj:ts höga Person. Hans Maj:t har 3 à 4 gånger i nåder offereradt sig, att vilja gå med Armén och den samma anföra till Rikets försvar och uppkomst, efter som Hans Maj:t till följe af Regeringsformen ej kunde gå utur Riket, utan Ständernes samtycke, men Riksens Ständer hafva sådant afbedit, i anseende till den ömhet och sorgfällighet, de hade för Kongl. Maj:ts höga Person.

---

*) Som blef Rysk Kejsare under namn af Peter den III:dje.

Querela Dalekarlorum.

Skref. d. 5 Juli i Leksand till Stockh. d. 8 i Mora, d. 14 i Skedwi.

I Leksand hafva någre varit hos Capitain Planting och begärt han ville föra dem an. Och när han dem frågade. Hvartill? hafva de svarat: de vilja hafva en Kung, och intet så många. Nu vilja alla råda och regera, som peruquer bära. För Konungen hafva de mycken kärlek, men Leksandenses och Morenses de föregifva han råder intet. De klaga öfver Tullarrende Societeten, som genom sina utskickade beslags karlar, göra dem mycket förfång, emot fötre tiders vana. När någon för laggkäril har bytt sig till en tunna salt, blir det på uppenbar Marknad confisceradt, och den fattiga Allmogen blifver nu tvungen att resa många mil till staden att köpa sig litet salt, eller en rulla tobak, det han tillförene fådt tillhandla sig, eller tillbyta sig af sin granne, som sådane varor tillbydt sig för sine laggkäril, eller andre varor. När som de fara öfver till Norrige med *smide* och byta sig der till Fiskvaror &c. blifver

det dem fråntagit, hvarigenom landet, som tillförene lider nöd af missväxt, blifver ännu svårare tryckt, och försatt i det yttersta elände. Landets invånare äro förut fattige, men blifva ännu fattigare igenom all tings dyrhet, då de intet få tillhandla eller tillbyta sig, hvad de betarfva af sine medbröder och grannar, utan blifva tvungne till städerne, hvarest borgarne sig sammansätta att hålla varorne uti det högsta pris. Eller skall Staden kunna förse dem med så mycket tobac de behöfva. De hafva tillförne angifvit sine besvär, vid instundande Riksdagar, men dels har Häradshöfdingen strukit ut dem, dels hafva de ej blifvit något attenderade vid Riksdagen. De tycka sig fördenskull ej njuta någon rätt, icke annorledes, än vore de alldeles utan Konung. Blifva bragte till desperation, så att de ej bekymra sig något derom, antingen de komma under Dansken eller Ryssen. Sådane desperate ord ha blifvit fällde.

Klaga öfver det, att de ej få njuta Kneckte-Contractet till godo. Ty ehuruväl hvart år hafva klädespenningar blifvit betalte till Soldatens beklädning, 9 D:r af roten och 3 D:r af Soldatens lön, så skrifva dock nu Soldaterne hem till sine rotebönder och begära skór, strum-

por, skjortor &c. om de, ej af brist på nödiga kläder, af nakenhet skola förgås.

Klaga öfver det deras Vargerings-karlar måste försändas till Fahlun att visiteras, och att de för Visitations-attesten måste gifva 1 Dal. 16 öre, hvilket tillförende ej skall skedt.

Allmogen i Mora är alldeles förvillad genom falska rykten och berättelser, att Soldaterne blifvit förgifne af Herrarne, att General Budenbrook hafft hemlig Correspondance med fienden, angående fiendens anfall på våre vid Willmanstrand. Om Hertigens af Hollsten ankomst till Stockholm eller Waxholm. I Leksand och Åhl om ankomne bref till Prästerskapet som de skola hafva undandölgdt, om att de licentierade Råden *) såldt bort Städer och Provincier, som de nu med sina Soldaters blod skola återskaffa, att Gyllenstierna **) vore

*) Grefvarne Gustaf Bonde, Samuel Bark, Carl Gustaf Hård, Thure Gabriel Bjelke, Ernst Johan Creutz och Edvard Didric Taube, entledigade vid 1739 års Riksdag.

**) Presidents-Sekreteraren Friherre Johan Gyllenstjerna, som nu satt Statsfånge på Carlstens fästning, enligt Riksens Ständers Dom år 1741.

i Stockholm och på fri fot, att Herrarne skaffade förbod på Spanmåls-införsel, på det de måtte få stegra priset på Spanmålen, så att bonden måste sätta ut sin fasta egendom, för lifsuppehälle, och omsider blifva Herrarnes slafvar, att i Stockholm man låtit Spanmålen häldre förskämmas på skeppen och kastas ut i sjön, än att bonden den för lindrigt pris fått köpa. Om Hertigens af Holsten ankomst till Stockholm med några skepp, och begäran att få slippa in, hvilket skall blifvit honom förvägrat.

Klagas öfver gränts- och utridarne, som Tull-Arrende-Societeten hit sändt, att de göra confiscationer på sådane varor, som Dalekarlarne alltid varit vane att i Noriget byta sig till för smide, laggkäril, salt, så ock för Barkmjöl (emedan i Norriget en otrolig brist och dyrhet skall varit på Spanmål och salt). Sådane Norrske varor, såsom torr och salt fisk, och fårskin, skola här i Mora, och de närmare intill Norrige belägne Socknar vara högst nödvändige, och oumgängelige och lemnas dem för ett ringa pris. Ty när någon Dalkarl varit öfver till Norriget eller någon stad i Riket och bytt sig till sådane till föda och kläder högst nödvändige varor, har alltid tillförene varit vanligit, att andre fattige här å orten kunnat af

dem bekomma, hvad de nödvändigt betarfvadt, och det antingen för varor eller för dagsvärken. Men sådant skall nu, dem förvägras utaf ofvannämde gränts- och utridare, hvilka confiscera sådane varor, när en Dalkarl kommer ifrån Norriget eller någon inrikes stad med större förråd på salt, strömming, sill, torrfisk &c. än han behöfver för sitt eget hushåll, blifvande sådant ansedt och hållit för ett olofligt landsköp. Härigenom varda de fattige tvungne, att för en mark salt eller annat, som de till sitt usla lifs uppehälle nödvändigt betarfva, resa en ganska lång väg, med fram och återresan till 20 à 30 mil och derutöfver, och ändå betala varan dyrare, än de den kunnat hafva af sin granne. Så är ock mången så fattig, att han intet äger något att köpa för, men kunde genom arbete och dagsverken förtjena sig något till födan af dem, som kunnat förskaffa sig matvaror på andra orter; Men om denne friheten blifver dem betagen, den de säga sig alltid för detta hafva haft, se de sig ej annat förestå, än att de med sine fattige barn måste af brist på födan, förgås. Här i Mora är en stor förbittring deröfver att desse gränts- och utridare gå in i husen och visitera källare och visthus.

Det berättas ock att Dalkarlarne hafva uti Norriget kunnat göra en så fördelagtig handel, att de för ett pund salt, ja ock för ett pund barkmjöl, och för en tom tunna hafva fådt fylla sin egen tunna med sill. NB Sju års frihet har lofvats i Norrige.

I Bergslagen ikring Köping hafva Morakarlarne blifvit uppstussade.

NB. De som må någorlunda väl, hafva ej velat taga del uti den uppkomna oron, men de som tryckas af stor fattigdom, äro de samme som således rasat.

Larsses Per i Diura har varit en af de oroligaste.

Hjerp Olof i Diura har burit bodet till Mora, och när han blifvit befrågad, hvad hans ärende vore, har han sagdt: vi villje tro en Gud och en Konung. Cappellanen Dicander (ty Pastor hölt den Söndagen Gudstjenst vid Capellet) har derpå frågadt Allmogen: hafva vi mera än en Gud och en Konung. De svarade: Nej, och vi villje ej eller flere hafva. En ansenlig och myndig man, benämd Lustig Per, har frågadt den ifrån Leksand utskickade Hierp-

Olof, om han hade något skrifteligit med sig, och som han ej något sådant kunde uppvisa, sade till honom Lustig Per, om jag vore skickad ifrån en församling till en annan, och till att tala i hela Församlingens namn, visserligen skulle jag hafva något skrifteligit med mig, eller något bevis att jag vore utskickad ifrån församlingen, annars vore jag en skälm och det är du, sade han.

Förste början har varit den: när allmogen kommit på något ställe tillsammans, antingen på bröllop, eller annorstädes, hafva de talt derom, att det vore stor afgång på deras Soldater, att de på slutet lära skola gå ut sjelfve. Det vore fast bättre, att de nu strax ginge ut alle på en gång, så kunde de något uträtta, och göra slut uppå kriget. Denne deras Resolution, som uti sig sjelf intet var straffbar, hafva de som kommit ifrån Stockholm och andre orter, och varit förledde af osanne berättelser och skadelige raisonnementer, determineradt på den vägen, att de skulle genom ett allment uppstånd skaffa ur vägen alla falska och för riket skadeliga personer, och så laga, att Sverige finge en sådan Konung, som vore fullmyndig, och mägtig att hjelpa dem, och att intet Herrarne

finge, efter eget behag, stegra priset på Spannemålen och inskränka så handelen med fremmande folk, att den fattige allmogen måste allt det han till födo och kläder behöfver, betala långt dyrare än tillförene, hvarigenom han blifver försatt uti yttersta nöd och trångmål, då han måste sätta ut sin fasta ägendom, till att någorlunda uppehålla lifvet, med mera.

Dalekarlarnes Postulata vid allmänna Landztinget 1742 *).

Underdån-ödmjukt Memorial på the allmenna Besvärs-puncter, utij thet samtelige invånare i Östre och Västre Dalarne vid oss i Nåder beviljade Landztinget den 23 Julij 1742 äro nödtvungne att i djupaste ödmjukhet andraga.

1:o. Är alles vårt ödmjuka påstående, at vid alla delar få lefva efter then Glorvyrdigste i åminnelse Konung Carl den XI:s hälsosamma förordningar.

2:o Är vår underdån-ödmjuka begäran at våre Soldater ock Krigzmakt kunde få följas åt, och så mycket giörligt är vara på ett ställe, hälst som på Arméens söndrande följer ett ofelbart nederlag, oss fatttige och utmattade Skattdragare till förtryck: särdeles tå the i högsta nöden eij få någon hielp, som thet skiedde d. 23 Augusti 1741 vid Willmanstrand, hvilka omständigheter och orsaker i största ödmjukhet påstås behörigen måste ransakas.

---

*) Meddelade af Hans Excell. Stats-Ministern m. m. H:r Grefve v. Engeström.

3:o. Går oss samtelige Allmoge hårdt till sinnes att våra uti Findland varande Soldater genom bref nödgas beklaga sin nöd och nakenhet, ther likväl både Rotar och Soldater årligen erlägga ansenliga klädepenningar 12 D:r kopp:mt, hvarföre ödmjukast påstås thet vederbörande måtte göra behörig räkenskap, hvarest samma penningar tagit vägen sedan 1728 års Reglemente, effter Allmogen sjelf blifver påtvungen förskaffa sine Soldater klädespersedlar.

4:o Är vårt ödmjukaste påstående, att nådigt blifva underrättade om hvartill Besparingzmedlen blifvit använde, som blifvit samlade under then fredeliga tiden; samt att vi äfven besparingen på åhrspenningarna under ofredztiden i nåder kunna blifva befrjade, emedan så offta vi mista våra soldater och Rotan blir vacant; äro skyldige effter Contractet then genast återsättja så snart kunnigt blifver.

5:o Förbehålla vi oss i diupaste ödmiukhet, at när upbrott och utmarch skier, få ther-af så tidig kundskap, at vi fattige och utmattade Skattdragare någorlunda måtte få tillfälle att förskaffa Tåg-matsäck, dricks och reservepenningar, samt at likmätigt Kongl. Maj:ts nådiga resolution, få 3 månaders dilation at förskaffa beskiedeliga karlar i stället för them som

Rotan afgå, ifrån then dagen Rotan får therom behörig kundskap.

6:o Blifver Allmogen mycket betungad theraf at när en soldat är gillad och antagen för Rotan, så tager han afskied när honom behagar, och låter sedan leya sig under en annan Rota, then utmattade Allmogen till största ruin. Hvarföre är vårt ödmjuka påstående, at soldaten måtte tjena för then första rotan, så länge han förmår.

7:o At få bibehållne vid Kongl. Maj:ts nådiga Resolution gifven vid 1728 års Riksdag och efter Reglementet 4 § slippa med 10 öre Silfvermynt till Fältskäraren i visitations-penningar, hvarföre vi härtill ha måst gifva 1 D:r 16 st. K:mt.

8:o Är alles vår underdån-ödmiukaste bönfallan, at ifrån Vargärings-karlars anskaffande allernådigst blifva befriade, som kostat för oss 300 Daler K:ppmt hvarje rota.

9:o Thesslikes är Allmogens underdån-ödmiukaste bönfallan, om ett nådigt tillstånd, thet the utvalde Herredagsmän inför höga vederbörande uti Sochnens äldstas närvaro, måste först aflägga sin trohets-ed, förrän the til Riksda-

gen affärdas, hälst som Häradet sjelf herredags penningarne måste erlägga.

10:o Är alles vår underdåniga bönfallan at vid Riksdagarne få betjena oss af en taleman ifrån vår ort, som har sig ortens beskaffenhet och nödvändigheter bekant.

11:o Är inför Hans Kongl. Maj:t vår Allernådigste Konung vårt underdånigste föreställande om intet Adelen, så väl som Presterskapet utj ofredztider, til rikets hägn och försvar bör hålla Soldater.

12:o Likaledes är Allmogens underdåniga ansökning och påstående att ingen måtte äga någon röst i Riket som intet är en värkelig Skattdragare; såsom ock at inga utlänningar, utan Svenska infödda, måtte bekläda Sveriges Rikes Åhretjenster, på thet alt förräderij måtte afböjt blifva.

13:o Är Allmogens högsta påstående, thet inga landzförrädare måtte med lifvet förskonas, utan effter lag, likmätigt sitt brått umgälla.

14:o Går oss samtelige Allmoge hårdt till sinnes, att våra soldater förleden våras vid sista Commenderingen uti Kongl. Residence Staden Stockholm så hårdeligen blifvit attaqverade med laddade gevär, som dock i god mening an-

kommo at med Gudz hjelp försvara land och rike. Hvarföre är vårt ödmjuka påstående att nådigast blifva underrättade om, hvad orsaken thertill varit.

15:o. Som thenna torra och magra dalorten omöijeligen kan äga bestånd, ther icke vij skulle få tillhandla oss nödige matvaror med mera ifrån Norrige, som nu på några åhrs förlopp blifvit oss, Gudi klagat, förment, hvarmedelst vij totaliter skulle blifva ruinerade så framt vij therutinnan eij skulle ernå en nådig lindring, hvarföre allmogen af så hårdt och stort förtryck får tillfälle *nödtvungne* att fatta några oanständiga tankar. Hvarföre är vår alles underdån-ödmjukaste bönfallan, thet oss allernådigst kunde efterlåtas, att af Helsingeland, Wermeland och Herijedalen till lifsuppehälle få byta vahra i vahra likmätigt Konung Gustaf Adolphs nådigste förordning af den 27 Martij 1623. Samt at åfvanbemälte invånare obehindrade kunde få uppföra och föryttra sina vahror i Åfvan-Silljans fögderij, förutan några Tullbetjenters förolämpande.

16:o. År allmogens underdånige ansökning, att Tull-arrendet kunde upphöra och åter kom-

komma till Kongl. Maj:t och Cronan igen, som tillförende vanligit varit, at allmogen af utridare och Tullbetjenter intet svåra måtte blifva förolämpade, som thet hittils skiedt är, allmogen till högsta förtryck.

17:o. Är allmogens underdån-ödmjukaste anhållan om frij införssell af utrikes varor och i synnerhet spannemåhl, som för Rikets trogna undersåtare är then omisteligaste vahran; samt spannemåhlstullen nådigast kunde lämpas och lindras till thess billigaste qvantum, som skulle lända then på nödtorfftigt uppehälle nödlidande allmogen till stor nytta.

18:o. Är allmogens underdånige anhållan, att här vid Residencet nåd-gunstigast kunde bevilljas en årlig marknad, att hållas näst för Paulsmässan, tå then fattige allmogen then samma kunde nyttja, och the tärande vahror eij så högt stegras, såsom när man nödgas taga then utur andra handen, hälst minsta delen mäktar resa till Hedemora för aflägsenheten vid Höfdingedömets gräntseskillnad.

19:o Är allmogens underdåniga bönfallan att likmätigt Konung Carl X:tes nådigste bifall få inlösa hälften af Kyrckjo herbergs spannemålen.

20:o Bönfaller Allmogen uti djupaste underdån-ödmjukhet, at oss på vår torra ort för kreaturens förnödenhets skull, nådigst efterlåtas kunde, at then som äger råd och lägenhet, måtte få brenna litet Brennevijn til husbehof, hälst vij 'i annor händelse nödgas taga maten från vår egen mun til kreaturens förnödenhet, som så mycket ansenligare kunde utspädas, och lända både folck och kreatur till nytta.

21:o Är Allmogens underdåniga anhållan, at få försälja sin humla och egen afvel, samt hvad af them tillvärkas kan, hvarest the hälst vilja och föryttra få, likmätigt förre Kongl. Förordningar.

22:o Är vår Allerunderdånigste anhållan at på the vanlige Apostel-dagarne, få betiena oss af vår Gudztjenst, therigenom Gudz ähra befrämjas, och Syndastraffet afböjas.

Underdånigste Memorial.

Som vi samtelige Invånare här i Dalelagen nu på Sex månaders tid, sedan Riksdagen begyntes, intet fått förspörja eller fägna oss af någon Fridz-Handling, eij heller fått någon underrättelse, om något behörigt slut blifvit träffat med Herrar Generalerne, som förde Svenska Arméen uti Finland, och vij för största delen af Dala-orten, allenast afsändt en Fullmächtig til påstående Riksdag, som eij kan hinna at alt, så skyndesamt som vederbör, bedrifva; Ty har samtelige Allmogen sig så förenat at nu affärda några flere eller en från hvarije Sochn, såsom Fullmächtige, våra redelige Herredagsmän til hielp och biträde; vid hvilket tilfälle vij funnit oss högst föranlåtne, att nu vid påstående Riksdag följande puncter i underdånighet andraga. Neml.

1:o At få kundskap om Rådslagen i Kongl. Maj:ts och Riksens Högloflige Krigs-Collegio, krigzväsendet angående.

2:o Thet någon af Svensk blod måtte til Successor på then Svenska Kongl. Thron utvald och antagen blifva.

3:o At alla Regements-Cheferne kunde komma att undergå en noga ransakning, huru hvar och en sig i sin anförtrodda tienst hållit så til lands som vatten, hälst som intet motstånd giordes, utan försatte en så stor Armée: och at samma kunde komma til ett skyndesamt slut, hvilket äfven 1 §. af våre vid thenne Riksdag ingifne underdåniga Besvär påsyfta.

4:o At ingen Tysk eller utlänsk man måtte vid Regementerne brukas i Svensk tienst, fast mindre anförtros något öfver-commando, utan ther til Svenska män antagas, under hvilkas styrelse, vij våra Barn i så högvichtigt värck, kunna anförtro, hvilket jämväl grundar sig på Regeringsformen och Eders Kongl. Maj:ts höga försäkran.

5:o At the Herrar, som fördt öfver-commando i Finland, hvarmedelst Riket råkat i en obotelig skada, effter föregången ransakning, kunde skyndesammast komma at undergå then laga Correction, som Lag och Kongl. Förordningar förmå och innehålla.

6:o Förmodar Allmogen i underdånighet, samt therom jämväl i underdånighet anhåller, at ingen Soldat på något krigstog måtte commenderas, förän man kan vara försäkrad om

en redelig och trogen Öfver-Commendeur för Manskapet och Arméen, at the eij vidare genom oriçhtighet, måge så plötzligen blifva förlorade.

7:o Som vi ernådt säker underrättelse, at Taleman för Bondeståndet, samt Secreteraren sig i något måhl skolàt försett, at the några dagar varit utur Ståndet; Så är vår ödmjuka anhållan, at på vår egen omkostnad få hålla för vår ort vår egen Secreterare och Taleman, såsom våra allmänna och utskickade Besvärs-puncter inför Kongl. Maj:t och Sveriges höga Ständer i underdånighet insinuera.

Fahlun d. 2. Martii 1743.

Effter begäran upsatt af
JOHAN KIHLBERG.

Uppå de ifrån Grangierdes Sokn hitkomne Deputerades begäran varda följande puncter uti detta allmänna upbrått dem till efterrättelse lemnade.

1:o At the så snart efterrättelse vid Fahlun lemnat varder, giöra sig marche färdiga med tilbehörige gevär, som the i sådan hast kunna anskaffa, sättjandes sig förståndige och beskiedlige män till föreståndare, hvilka the böra vara så lydige och visa samma vördnad, som Soldaten är skyldig att visa sina Officerare.

2:o Vid marchen genom Landsorterne til Stockholm skola alla sig så skickeligen ställa, at ingen gjör then andra förnär, mindre skola the sig i Landsorterne gifva at röfva och göra våldsverkan, så framt han icke med 40 par spö, eller om brättet är stort straffas til lifvet.

3:o Observeras granneligen, at ingen skada giöres på åker och äng, så mycket möijeligt är, ther throupperne komma at framgå, hvarken för ovän eller vän, och om lifsmedel tryta skul-

le, skola the söka sig thet på godt manér förskaffa, antingen til skiäncks eller för billig betalning.

4:o Skola alla som sagt är, vara sina förmän hörige, them härmedelst makt gifves the motsträfvige med straff efter omständigheterna belägga.

5:o The som giöra några grofva förseelser skola gå i arrest till thess Sochnarne sammankomma tå the sitt förtiente straff utstå böra, och om någor Sochn eller del theraf sig häremot sättja, skola vi väl för them i sinom tid finna both.

Thetta är nu thet som isynnerhet observeras bör, hvilket vi giöra oss försäkrade at alla ställa sig till efterrättelse. Datum Lexand d. 5 Junij 1745 *).

Erick Nilson i Westerby. Per Persson i Åhl. Per Persson i Ytena. Oluf Andersson i Djura. Lars Hansson i Fras. Per Persson i Djura. Oluf Olsson på Åkren. Oluf Persson i Westervik. Anders Larsson i Rätta. Mats Andersson i Westerg. Per Olsson i Boda. Olof Ersson i Siugarn.

---

*) Förmodligen skriffel, för 1743.

Utom thetta är Dahle-Ortens begäran at några Deputerade ifrån thessa Socknar äro them til mötes uti Fahlun nästkommande Torssdag, at inhämta vidare kundskap af Dahlkarlarne om thetta upbrått som hafver sitt syftemåhl på intet annat än at få fram the svåraste landets förrädare, samt tilse och så laga, at the vederbörligen blifva straffade.

Råshaga d. 7 Juni 1743.

NILS BOLIN

Bergzman i Grängje.

NB. Med thessa Sochnar förstås Grengje, Norr och Söderberckje.

Skydds-Bref, utgifvit af Dalkarlarne under deras tåg till Stockholm *).

Wi undertecknade från Mohra Sochn, gifva härmed tillkiänna, at vi blifvit af Herr Bergmästaren vid vår framresa så väl undfägnade, at ingen må som efter oss kommer giöra här vidare besvär, utan söka sig annorstädes i Byn om uppehälle, och betyge med våra namns undersättjande på våra och våra kameraters vägnar J. Norberg d. 15 Junii 1743.

Mårten Andersson *(Bomärke)*.
Matis Anrsson *(Bomärke)*.
Jöns Jöransson på soldrön.

---

*) Efter Originalet.

Om Dalekarlarnes Revolt i Juni 1743.

Sedan samtelige Dal-Allmogen på sitt Landz-Ting föresatt sig, tvärt emot vänlige och alfvarsamma föreställningar från Kung och Råd, at största delen komma hit till Stockholm, och voro anlände till Fahlun, hafva the liksom under arrest tagit med sig Landshöfdingen Wennerstedt och andra Befallningzhafvande, sedan the först tagit en hop penningar utur Landz-Ränteriet, och 5000 Daler K:mt ur Lexan Kyrkja, förutan 6000 D:r som Fahlu stad måst gifva them, på thet the skulle få behålla theras grufve-arbetare. Och i vägen till Salberget och Westerås tagit med sig hvad manskap the öfverkommit genom budkaflars utsändande vidt och bredt i landet, och i vägen trugat till sig allahanda matvaror, somt med pock, och somt med penningar; samt i Salberget hållit i arrest Ständernes afskickade Deputerade i tvenne dagar utan at på theras begäran säija theras ärende, marcherade sedan till Norra Stäket, och ther, igenom nya Deputerade, hvaribland var President Lindcreutz, som nyligen varit theras Lands-

höfdinge, Cammar-Rådet Grot, en Borgmästare, några Rådmän och 12 Borgare blifvit ombudne at skrifftl. gifva ifrån sig theras Postulata, samt skicka så stor Deputation af them, som the ville och the öfrige ligga qvar på andra sidan Stäket, tå them skulle tilskickas ansenlig förplägning, som ock skiedde, thet the låfvade, likväl när våra afskickade voro borta, gått öfver färgan och marcherade ända till Norrtull, dit the ankommo om aftonen d. 19 Junij 1743. Men som en hop Cavallerie och Infanterie var ther innan för tullen, dristade the sig eij strax therigenom, utan lågo utanföre öfver natten; tå Konuugen sielf om mårgonen d. 20 Kl. 6 tillika med alla Generalerne och 60 man af Lifdrabanterne til häst inemot 1½ tijma talt både vänligen och alfvarsamt med them, och the lofvat blifva utanföre och insända sina Deputerade: jämväl på Konungens begäran, gifvit ifrån sig Landzhöfdingen Wennerstedt. Öfverste-Lieutenanten Adlerstråle, som var skickad åt Dalarne at föra hit Dal-Regementet, hade practiserat sig ifrån them 1½ mil utom staden; men Majoren Wrangel vid Dal-Regementet ville intet gå ifrån them. Sådant alt oagtadt trängde de sig så väl innom Tullen som Carlbergz Grinden, in åt staden, utan at milicen fått ordres at skiuta skarpt på them, och med stark march

stannade på Norrmalms-torg, sedan the förut bemächtigat sig 4 trepundiga metallstycken, och folat them in på gården på thet så kallade Biellkens Stall, sedermera Gref Salomon Cronhielms hus, strax nedan för Brunkeberg, under 300 man theras vacht, och sedan detacherat en stor dehl til Stortorget och Södermalmstorg, som sielfva inqvarterade sig effter behag hvarest och huru många the ville på ett ställe, antingen thet var Borgare eller Civil betient; thenne Allmoge förmentes vara 10 à 11000 man then dagen, och dagen therefter hvilade the ut efter theras starke march, men gingo skockvis af och til i Staden, somlige med sina gevär, som mäst bestod af långa stänger med långa jernspetsar opp uti korssvis, somlige hade bössor och gamle musqveter, somlige och bajonetter på sidorne, de sällade sig mycket til pöbeln och gemene Soldaterne, som tycktes hålla mycket med them och drogo them på sin sida, med utlåtelse at the intet voro nögde med friden på thet sättet han var sluten, doch at ej villja göra någon insolence. Emedlertid ankom vår Galeer-Esquadre tilbaka, d. 21 Junij förmiddagen, och när 200 af Dalkarlarnes ypperste trädt d. 22 om morgonen tilsammans med Bondeståndet på gillstugun. Efter den inhämtade kundskapen, blef en Capitain med 150 man och laddade gevär

dit förordnad, som kringrände Gillstugun, och Capitainen gick intill them tillika med Erkie-Biskoppen och Borgerskapetz Taleman Borgmästar Aulævill, visandes sine ordres, at fordra af them definitive utlåtelse, antingen the voro nöijde med fredzslutet eller eij; och när the begärt betäncke tid, sade Capitainen sig eij gå derifrån med sitt manskap förrän han fått positivt svar: och efter något betänkande yttrade the sig vara nöijde med fredzslutet, hvilket the skriftligen med theras namn under, måst gifva från sig. Middagztiden kom 4 Compagnier Westgötha Cavalleri in i staden, tillika med Lif-Regementet, halfva Guardiet och Öfverste Lagercrantz med 500 man af Elfsborgs Regemente till fot, som alla posterade sig på Norrmalmstorg och then andra hälfften af Guardiet vid RiddarholmsTorget med några Fäldtstycken, tå i alla gatmunnar uttrumlades, at som then så kallade Daleflocken finnes af then ostadighet, at the then ena stunden låfva godt och then andra ondt, så kungjordes, at ther the innan klåckan 5 eftermiddagen ville lägga bort sina gevär och gå utur Staden, skulle thetta upror vara them så efftergifvit, som thet aldrig varit händt; men skulle någon efter kl. 5 finnas i Staden, skulle han anses för en uppenbar Landzförrädare, och få straff thereffter; li-

kaledes tilsades alla Inbyggare i Staden, at foga alla Dahlkarlar utur sina hus och portarne till-slagne, så vida the ville undvika then swåra påfölgden, hvilket väl 1500 man af Dalkarlar åtlydde, och blefvo med Rytterij följde utur staden, men the öfrige samlades med sina gevär nedan för Slåttsbacken, marcherade therpå kl. 3 till Normalms-torg midt igenom thet upställta manskapet, i försäkran at ingen skulle skjuta på them ett skarpt skått, och ställte sig en forme med ryggen åt Castenhåf; tå emedlertid RiksRådet Adlerfelt til häst, jämte Riks-Rådet Roos och Generalerne Dyring och Dona begofvo sig till bemälte tårg, tå Dalekarlarne drogo ut ett af the eröfrade stycken i gatmunnen, men våra voro icke sena at draga fram 2:ne Fäldtstycken ifrån Arsenalgården; omsider, ehuru Dalekarlarna både af RiksRåden och Generalerne och Öfverste Lagercrantz ännu på thet beredvilligaste förmantes, at taga emot nåden, ville the intet lystra, utan ropade vi vilja sättja Kung af och Kung til effter vår rätt och lag, och om vij hindras skola vij intet skona barnet i vaggan; therpå tände the af sit stycke; men en ärlig Artillerie karl, som af them vid styckenas eröfrande äfven fängslades, när han åt them skulle richta stycket, satte thet i högden, så kulan giorde ingen skada. Äfven gofvo the

salva af några och tiugu sina musqvetter, då öpnades en lucka af vårt Cavallerie för våra 2 stycken, som Capitain Armfeldt commenderade, och sedan han äfven fåfängt förmant them, antände han sielf ett stycke, som var laddat med skrot, och strax Öfverste Lagercrantz med sin Bataljon, som stod vid Thorstensonska huset, plutonvis, så at några och 30 Dalkarlar blefvo döde, och några och 50 blesserade, som sedan mästedels dödde; men vid Dalekarlarnes salva blef RiksRådet Adlerfelt skuten på venstra sidan i veka lifvet, at kulan fastnade i ryggbenet (hvaraf han några dagar therefter afsomnade), hästen skuten under General Major Spens; Öfverste Lagercrantz skramskuten öfver högra ögnebrynet, och skärsad med en kula i låret; en Lieutenant af Nylandz Infanterie, som intet var commenderad, genomskuten, och Lieutenanten Ramsey skuten i låret, under thessa Salvor ritade största delen af Lif-Regementz Ryttarne ut, foro tillbaka öfver Norrbroarne och vester långgatan ut åt, men när the kommo till slussarne stod ther en hop Infanterie, som hotade them med skarpt om the ville trängia längre, hvarföre måste the med skam gå tilbaka; vid thetta theras flychtande, mente man först at Dalekarlarne voro efter them i hamn och häl.

Men när Dalekarlarne märckte thetta ålfvare, lade somlige strax ned gevär, en del togo flychten samma väg the kommo, en dehl nedan om Torstenssonska huset jemte Norrström, men blefvo af Cavalleriet förföljde med hugg af värjorne och inhämtade, gevären ifrån them tagne sedan många af them kastat sig öfver ledstängerne i strömmen, hvaraf många drunknade, the blefvo sedan så fort the ertappades skåcktals förde en del på Arsenalgården; och en del på gården i Bielkens stall, äfven en del på Artilleriegården; och straxt commenderades LifRegementet at igen inhämta them, som voro förde utom Tullen, så at hela then förut stålta och illvilliga hopen blefvo väl bevarade, och ansedde som fördömde menniskor.

Efter egen bekännelse hafva the ärnat thenna följande natt bemäcktiga sig Banken, Arsenalen och Artolleriegården, plundra the förnämsta husen, och mörda them som voro bäst klädda. Ibland thenna hopen funnos sex Bödelsyxor. Efter hållen ransakning först på Arsenalsgården under har himmel, blefvo ganska många straffade med spö, allt efter som the voro brottslige. Theras hufvudmän voro förnämligast en Bruks-Bokhållare benämd Schedin, then the

giort

giort till sin General, Pehr Andersson, ifrån Mohra, som thenne Riksdag var Herredagzman och äfven satt i Secreta Utskottet, som afrest till Dalarne och styrkt till mycket ondt.

Af thesse Dahlkarlar som funnits delahtige i uproret blefvo följande d. 16 Januarij 1744 afstraffade, neml. Beltar Johan Johansson, eller Wingaln kallad, samt Corporalen Erich Larson Broms, hvarthera med 40 par spö och i all sin tid arbeta i Marstrand, Prest Olof Hindrichsson i Färnäs med 25 par spö; Knuts Anders Andersson i Kråkberg med 30 par spö, Mats Matsson i Wikarby med 30 par spö, Olof Persson i Giertsby med 20 par spö, hvilka försändes till Elfsborgs Fästning at therstädes till behaglig tid arbeta. Buss Mats Persson på Sollerön med 15 par spö, och försändes till Bohus Fästning at arbeta på behaglig tid. Olof Gustafsson i Hörnebo 40 par spö och 5 års fängelse i Bohus. Kolax Per Larsson i Hiortnäs 15 par spö, Mats Larsson i Sätra 20 par spö, Olof Persson på heden 13 par spö, Johan Matsson i Dyviken 20 par spö och Erich Erichsson 20 par spö. Olof Persson på Warbergs Fästning i behaglig tid. Anders Andersson i Digerberg 20 par spö och 3 års arbete på bemälte

Fästning, samt Trumslagaren Erich Tillman 10 par spö.

D. 30 Januarij exequerades följande, neml. Gustaf Schedin, sedan han mist högra handen halshögz och steglad på 5 stegel. Herredagzmannen Skinnar Per Andersson på Sollerön, Hollbertz Anders Erichson i Gardås, Fierdingzmannen Smedz Anders Matsson therstädes, alla från Mora Sochn; Gisslar Erich Hansson i Wikarby uti Rättviks Sochn och Carl Olofsson Beronius i Smedby uti Husby Sochn halshuggne och i galgbacken här utanför Staden nedgräfne.

Förutan thesse ofvannemde äro ganska månge af thesse uprorsmän tillförne afstraffade med spö och gatulopp förut, hvarpå man ej fått namn; och hemförlåfvade, hvaraf många sedan med döden afgått.

Enligheten af föregående med de ibland Hans Excellence, Stats-Ministern m. m. Herr Grefve L. von Engströms Manuskript-Samlingar, under titeln Fredric I. in Quarto Vol. 2. förvarade Handlingar, intygar

J. G. Lilljegren.
Samfundets Amanuens.

Proklamation af Dalkarlarne *).

Sedan förlupne vahlet till efterträdare på Svenska thronen emot förmodan aflupit på det sättet, at Hertigen af Hollstein afsagt sig Svenska Kronan, hafve vi samtel. fattige inbyggare uti Dahlarne funnit vår skyldighet vara, at för vår del falla på den som vi kunne hafva bästa förtroende till och hvilket torde vara, med Guds hjelp, Riket till största nytta. Vi falle fördenskull med vår tanka på Hans Kongl. Höghet Kron-Printzen af Dannemark, den vi aldeles önska måtte blifva befordrader till Regeringen i Sverige, på dett sättet, som Sveriges och Rikets Regeringsform medgifver. Hvarföre vi hafva tänkt, at anmoda dem som af alla Stånd, Adel och Oadel, Andelige och verldslige här under varande äro at lemna oss sina utlåtelser häröfver, på det vi samtelige Allmogen må veta

*) Följande Handlingar äro i afskrift meddelade af Herr Joh. Henr. Schröder, Hist. Litt. Docens och E. O. Amanuens vid Acad. Bibl. i Upsala.

hvad vi skole rätta oss efter. Fahlun den 9 Jun. 1743.

		Fullmägtige.
För Leksand	– –	Matts Andersson.
Åhl.	– –	Anders Andersson.
Gagnef	– –	Anders Matsons.
Biusåhs	– –	Mats Ersson.
Mora	– –	Olof Pehrsson.
Sverdsjö	–	Anders Andersson.
Rättvik	–	Erik Olsson.
Näs	– –	Jöns Hansson.
Floda	– –	Pehr Israëlsson.
Mahlung.	–	Pehr Andersson.

Then till Fahlun uti stor myckenhet med gevär ankomne och utrustade Allmogens mening och vilje är af föregående skrift, den Allmogen uti en sluten ring öfverlemnade, nog-samt inhämtad, hvaruppå som Allmogen med et anhälligt påstående affordra vårt svar och

*) Angående denna skrift, och de aftvungna underskrifterna, bör vidare efterses Landshöfdingen *C. G. Wennerstedts* till Kongl. Maj:t afgifne Relation tr. Stockholm 1743 4:o, införd i utdrag i *Er. Hammarströms* äldre och nyare märkvärdigheter vid St. Kopparberget. I. Saml. Fahlun 1789 sid. 221--227.

utlåtande, så varder härmed betygat och försäkrat, at vi allesammans den ena med den andra äro med ofvannemnde Allmoge, såsom framhärdande uti sitt beslut, af enahanda mening och vilja. Fahlun d. 9 Jun. 1743.

C. G. Wennerstedt.
W. G. Wrangel.
J. Neuman.
Secr. Provinciæ.

Sam. Troili.
P. Sahlenius.
Joh. Nördman.
Pastor i Leksand.
Olof Gagnelius.
Adjunct i Orsa.
Georg Wallman.
P. P. i Gagnefs Socken.
Olaus Collvin.
Mårten Terserus.
Olof Forström.
Adj. i Rättvik.
Joh. Ingelson.
Pehr Vohlenius.
P. P. i Mohra

J. Adlerstråle.

G. Halldin.
Landt-Cam.
G. Théeander.
Henr. Gahn.
Joh. C. Creutz.
Carl Blankenhagen.
Joh. J. Bergström.
Casseur
Joh. Lundvall.
Past. i Bjusåhs.
Hans Morzell.
Eric Ersson.
Jöns Vellamsson.
Joh. Bath.
Math. Macklin.
Joh. Ihrman.
Com. i Fahlun.

Bref ifrån de i Fahlun församlade Dalkarlarne till deras medbröder i Norrberkes Socken.

Vid nu påstående Samling i Fahlun har Hans Andersson i Finbo, Norrberkes Socken, såsom Fullmägtig, härstädes sig infunnit; förthenskull lemnas honom till sina hemmavarande medbröders underrättelse, at vi samtelige Allmoge af Öst- och Vest-Dahlarne, tänke nästkommande Thorsdag aftåga härifrån till Strand i Wika Socken, at vidare fortsätta marchen till Stockholm, då andre våra medbröder, oss till mötes komma, efter hvarje Sochns belägenhet, dock med then broderliga förmaning, at hvar och en som del i thenna marchen hafver, sig på thet rigtigaste upförer, utan något alarm, såsom redelige Svenske män, och vid thenna utmarche, bör en Prästman af hvarje Sochn sig infinna, som och thess drängar, samt Ståndspersoner och theras Tjenstefolk; men vid Bergverk undantagandes nödige Betjenter, som äro Cronan och Landet till skada vid dess frånvaro, men som

ändamålet häraf är, at komma riket till enighet vid hvarje mål, så stadfäste vi thenna skrift med våra namns underskrifvande. Fahlu den 9 Juni 1753.

På Samtel. Allmogens Vägnar,

Lars Andersson på Sollerö, Mora Socken. Lars Andersson i Wästr Lexand. Johan Olsson i Bondby, Rättviks Sochn. Mats Thomson i Tingsta, Åhls Sochn.

Öfverenskommelse mellan Invånarne i Norrberkes Socken.

På Grangerdes Sochns hitsände puncter, angående then anstälte allmenna marchen, hafva Samtel. Norrberkes Sochns Innevånare öfverenskommit uti följande.

1:o At efter nu äntel. utmarchen skall ske, så kunna vi ej annat, än på hvarje Rote lemna trenne karlar, hvilka Roten sjelfva utrusta med gevär, fullkommeliga matsäckar, och så mycket p:gr som i sådan hast kan åstadkommas, hvilka karlar nästkommande Tisdag, tillika med Grangerdes karlarne skola vara här församlade och fortsätta marchen första dagen till Vik, då och Söderberkes Sochn får samma tid vara färdige, och taga the 3:ne Fahnor, som i deras kyrka äro insatte, med sig; the Rotar i Grangerde, som ej hafva sina Soldater ute tillförene, böra nu hafva them med sig, och likafullt 3:ne karlar thessutom med hvarje Soldat.

2:o Ther Marchen kommer at framgå och Rasten blifver, böra the vara ense och öfverlägga om vidare uppehälle, och hvad som finnes nödigt, thå the kunna skicka bud för sig, om så godt finnes, dock att alt sker på vackert och godt manér.

3:o Hvad anförare vidkommer, så kan thertill tagas the hemmavarande Officerare, eller the, som thertill hafva lust och förstå sig uppå at föra an en allmoga, hvilket hvar Sochn får sjelfva för sig till Tisdagen vara ense om.

4:o Så framt intet annat öfverläggande blifver uti Wik, så kommer marchen at ske åt Scètra brunn, ther man conjungerar sig med Dahlekarlarne och vidare öfverlägga.

5:o The husbönder, som sjelfve komma at följa Trouppen efter, och lemna sina hustrur och barn, hemman och bergsbruk efter sig, böra the hemmavarande så sköta och vårda, som sina egna, och taga them uti beskydd för röfverier, upror och många andra svårigheter, som et sådant förvirradt tillstånd säkerligen efterföljer. Jemväl böra the hemmavarande hjelpa them at sköta Åker och Äng och Bergsbruk vid bergningen.

6:o Efter oss blifvit berättat at allaredan partier af Rotarne äro upreste i Orten, så kunne och böra the hämtas, ehvarest the kunna finnas och starkt fängslas, samt till Fahlun insändas, på thet så skadeligt folk må vara ur vägen.

Efter Samtel. Sochnens bifall.

HANDLINGAR

hörande

till de sednare Åren

af

KONUNG FREDRIKS

och de första af

KONUNG ADOLF FREDRIKS

Regering.

Ytterligare Handlingar rörande Grefve C. E. Lewenhaupt *).

Konungens Bref angående den utsatta belöningen för Grefve Lewenhaupts ertappande.

Friedrich med Guds nåde, Sveriges Giöthes och Wendes Konung &c. &c. &c. LandtGrefve till Hessen &c. &c. &c.

Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmächtig, TroMan och Öfver-Ståthållare. Wi hafve låtit oss föredragas eder underdåniga skrifvelse af d. 27 Jan. 1744 hvarutinnan J förmälen, huru som sedan J genom underdånige Memorialer af d. 6 Aug. och 24 September 1743 hos oss anhållit, at then af oss utsatte belöningen af Tjuge Tusende Daler Silfvermynt, för then som för thetta Generalen och Grefven Charles Emil Lewenhaupt, då han utur häcktet undanflyktat, angifva och fasttaga kunde,

*) Meddelade af H:r Envoyéen och Kommendören af Kongl. Nordstjerne Orden v. Brinckman.

måtte tilläggas Ammiralitets-Capitainen Graman; Och Wi medelst vårt therpå afgångne svar af d. 15 December 1743 Eder hänvist till vårt gifna utslag uppå Öfverste-Lieutenantens Baron Sten Coyets, såsom förmyndares, underdåniga ansökning, angående Levenhaupts egendoms återgifvande till thess efterlemnade Barn, i slutet af hvilket utslag, Wi, öfver berörde vedergällning, oss till en del utlåtit, men dock therutinnan icke blifvit upptagit eller fastställt, thet Capitain Graman, som af Eder till belöningens undfående, såsom berättigad, blifvit anmäld, then samma borde till godo njuta; Så har Capitain Graman, efter erhållen del af samma vårt utslag, uti en till Eder ingifven skrift anhållit om Eder ytterligare underdåniga föreställning at ofvannämde utfäste belönings Summa måtte nu ofelbart utbetalas och honom till godo komma.

Och ehuru väl J af ofta berörde vårt till Eder afgångne Svar, ey annat kunnen sluta än at Wij ther uthinnan funnit och fastställt thet Capitain Graman, genom Levenhaups gripande the utsatte vilkor fullgjordt, så at följackteligen then utlofvade belöningen honom äfven borde tillfalla; dock emedan Wij öfver thenna omständighet oss ey egäntligen yttrat; Så hafven

J om Wårt närmare nådiga utlåtande underdånig ansökning gjordt.

Häruppå länder Eder till nådigt svar, thet Wi i anseende till the nu här vid förekomne omständigheter i Nåder för godt funnit att förklara, thet Capitain Graman, som efter Edert intygande fasttagit och tillrätta skaffat för thetta Generalen Levenhaupt, är berättigad at åthnjuta then therföre utfäste vedergällning af 20,000 Dal. Silf:mt., men af hvad medel then samma framdeles uttaga må, theröfver kunna vi oss nu icke vidare yttra än hvad vårt för thetta utfärdade Utslag af den 15 Decemb. 1743 therom innehåller. Och hafven J Capitain Graman sådant till des underdåniga efterrättelse at förständiga låta. Hvarmed vi befalle Eder Gud Alsmächtig Nådeligen. Stockholm i RådKammaren den 13 November 1745.

FRIEDRICH.

Carl Isenhjelm.

Rikets Ständers Justitie Deputations anmärkningar 1747 vid Kongl. Maj:ts Justitie Revisions Protokoll för d. 3 och 4 Augusti 1743.

– – Icke utan särdeles sinnesrörelse har Justitiæ Deputationen afhördt hvad Protokollen för den 3 och 4 Augusti 1743 förmäler, angående de bevekeliga föreställningar och ansökningar Kyrkoherden Magister Tollstadius giordt om något upskof med dödsdomens verkställighet öfver Generalen Grefve Levenhaupt, samt huru han icke blifvit bönhörd, utan bortvist till Öfver-Ståthållaren, hvaraf hände, at Levenhaupt, dagen efter sedan han från flyckten var i fängelset återförd, måste, efter Öfver-Ståthållarens fastställte och inför Rådet yttrade hårda beslut, mista sitt lif och få hufvudet liggande för sina fötter, sedan han äfven denna korta tid med påsmidd black blifvit plågad. Och som således af alla omständigheter synes stå att inhämta, det Generalen Gref Levenhaupt mycket litet tillfälle haft, sedan han från flyckten återkom, at bereda sig till döden, så at ther

icke

icke Guds förbarmande nåd emellankommit thess siäl uti stort äfventyr blifvit försatt, ty synes härvid, utom hvad tå genast i anledning af Resol. på Presterskapets besvär 1723 finnes vara påmint, förefalla at besinna, at icke Riksens Ständer, utan Kongl. Maj:t updragit åt Öfver-Ståthållaren at om verkställigheten af dödsdomen öfver Grefve Levenhaupt draga försorg; då samma hand som gifvit Öfver-Ståthållaren denna förrättning synes tillkommit at tilhålla honom dervid i acht taga en Christelig rättvisa och billighet, hvilket äfven bestyrkes af de goda och högst berömmeliga skäl, dem Herrar Riksens Råd uti sina meningar andragit vid de Levenhaupt före dess flyckt lemnade upskof; hvaraf ljusligit tyckes vara, at theras Excellencier, hvilka så väl den 3 Augusti, som uppå Hans May:ts nådiga kallelse bittida om morgonen d. 4 eller executions-dagen voro samlade, hade ägt myndighet och kunnat rätta och bättra hvad Öfver-Ståthållaren hos sig fastställt och icke ville ändra: hälst det lär vara ofelbart, at ehuru Levenhaupt var en man, som blifvit dömd at mista lif, ära och gods, så hade likväl aldrig dess domares upsåt kunnat vara, at han, jemte förlust af de nemde timmeliga förmåner äfven skulle sättas i mistning af de

eviga, om hvilka han genom en Christelig beredelse kunde blifva förvissad, och således mot domarens afseende icke kunnat anses för stridande, om Levenhaupt fått tid at sig bereda, emedan här icke var fråga om några hufvudsakeliga skäl eller oundvikelig själavåda som skulle giöra anstånd och Öfverdomaren borde tilkännagifvas, utan blott om den uti alla christeliga lagar dödsfångar tildelte beredelse-tid, och nogsamt kan slutas, det Levenhaupt användt all den tid, som ifrån fastställandet af förra Executions-terminen föregeck thess flyckt, mera på medels uphittande at slippa än på någon annan beredelse at undergå det honom ådömde dödsstraff; för den skuld utber sig vördsammast Justitiæ Deputationen Herrar Rikesens Råds underrättelse, som detta mål öfvervarit, hvarföre icke någon befallning til Öfver-Ståthållaren uti så ömt ährende kom at afgå. = =

Välment Memorial, uppläst i Bonde-Ståndets Plenum, d. 5 Sept. 1747 *).

Under denna Riksdag hafva, såsom allmänt bekant är, vissa personer, för förrädiska och onda stämplingar emot Riket och det allmänna, blifvit fängslade, och under ransakning ställde, dels ock redan för slikt groft brott afstraffade. Vidare under förflutne tid hafva ock Riksens Högloft. Stånder genom trycket allmänt låtit kungöra Högloft. Secrete Utskottets Extract af Protocollet, angående de yppade hemlige och förderfvelige anläggningar emot riket och emot

*) Till upplysning får man anföra härom något ur Riks-Rådets, den gamle redelige Gref Gustaf Bondes berättelse om tillståndet under Konung Fredrics regering: en god afskrift, som ägts af Landshöfdingen Friherre D. Tilas och nu finnes ibland Baron Stjernelds M. S.

- - - "Isynnerhet som ringa liknelse sågs till några förräderier, ej eller tro dertill fanns hos en Nation, som alltid lyst af trohet och nit för sin Öfverhet och fädernesland. Ty, fant Secrete-Utskottet nödigt att inkomma in plenis med ett Extr. Prot. af den 15 Julii 1747, hvaruti det

Successionens bestånd, samt mot Ständernas fri och rättigheter, och ännu mer under samma tid har jemväl ej allenast öfver hela denna förträffeliga Hans Kongl. Maj:ts Residence Stad blifvit kunnigt, utan ock äfvenväl i alla Svenska landsorter, om icke än utom lands, blifvit be-

förmäler åtskilliga förderfveliga anläggningar å färde vara, hvarigenom Riket till sin säkerhet, successionen till sitt bestånd, och Riksens Ständer till sine fri- och rättigheter, kunna sättas i våda och äfventyr. En så svår rubrik uppväckte strax en allmän fruktan, klagan, misstanka och misstroende ej allenast här inrikes, utan lemnade ock utrikes den klicken på oss, som om vi med förräderi umgingo."

Denna tiden voro förnämligast före: Köpmannen Springer i principalat-frågan och såsom klandrande successionen; samt den Engelska Doktoren Blackwell, för sina eftertänkeliga yttranden emot den fastställde Successionen; likaså Köpman Drake i Götheborg och 2:ne bönder. En manufacturist benämd Hedman angafs för mycken benägenhet för Danmark. Den förstnämde dömdes att mista äran och för lifstiden sitta på fästning. Den andre undergeck torturen och dömdes att mista lif, ära och gods: båda undergingo straffet. Drake blef till döden dömd; äfvenväl bönderne. Hedman utsläptes efter en långvarig arrest.

kant, at för vårt Bondestånd hållits ständige och präktige tracteringar, samt at till dess Ledamöter blifvit penningar utdelte, jemväl dertill som mer är, vissa af dem, såsom hufvudmän till trakteringarnes hållande blifvit brukade, hvilket ock på visst sätt blifvit af dem sjelfva, sedan de till en del kommit under ransakning, bekändt och tilstådt. Men hufvud-orsaken til sådant tyckes dock ännu vara förtegad, och så äro ej heller alla slike namnkunnige hufvudmän för vederbörande til ransakning upfordrade, och det som derpå arbetas tyckes gå ganska långsamt och matt, hvarigenom tiden utdrages, och kostnaden äfven af en så långt utdragande Riksdag altför mycket ökas. Imedlertid hafva våra kära hemmavarande, och hela den Svenska verlden, sådana kunskap- och berättelser från Riksdagen, som här förut nyss nämde äro, til deras både förargelse och bedröfvelse, at af mig må väl frågas: ho är den som tviflar at de af hiertat äro bekymrade utaf et sådant skamrykte och en sådan skamfläck, som vårt hedervärda och för sin stadiga trohet tilförne väl beryktade Bondestånd således bekommit? Ja, jag frågar än vidare; Monn det finnes någon ibland oss så kall och kulnad, at han af sådant icke bevekes til förtrytande, til ängslan och til ifver, at vårt svenska Dannemans-namn, som den store

K. Gustaf I:sta hölt i Nåder, så kärt och så värdigt, nu på sådant sätt blifvit förnedradt, misstänkt giordt och befläckadt? Nej, iag vill icke sådant förmoda, ehuru beklagelig anledning gifvas kunde, utan har iag heldre det säkra hopp at sielfva de felaktiga deraf måste bevekas, och Gud Allsmäktig styre dem dertill, så at de ock sielfmante rent ut tala och bekänna sanningen. För min del, har jag häröfver måst känna et hiertfrätande missnöye, som jag ej längre kunnat draga utan at det allmänt kunnigt giöra, helst snart med alt så långsamt och ifverlöst tyckes tilgå. Jag har fördenskull alt sådant med största förrtroende, Eder, Fader Taleman och samtelige mine älsklige bröder i Ståndet, bordt härigenom berätta och tillkännagifva, i säker förmodan at finna eder alla med mig ens sinnade. I hvilket hopp och säkra tilförsigt, samt i anledning af hvad här förut anfört är, iag af upriktigaste välmening och trohet föreslår, och såsom en välsinnad Riksdagsman påstår, at vi til befrämjande af förräderiets aldranogaste undersökande och deras uppenbarande till behörigt straff, samt Riksdagens änteliga fortskyndande til et önskeligit slut, böra låta i anledning häraf, med flera dylika skäl, upsätta et omständeligit, redigt och med Svensk nitälskan upfylt Extractum Protocolli til de an-

dra höga och förnäma Stånden, som med en talrik Deputation afsändes, derutinnan vi påstå at alla med skäl misstänkte och redan kunnige personer, så högre som lägre, hvilka antingen i uppenbart förräderie, eller hvad det samma kan synas likt, såsom tracteringar, m. m. kunna finnas vara invecklade, blifva genast till förhör och ransakning förekallade, och de halsstarrige strax i häkte sättias. Och at å daga lägga vår sannskyllige ifver och alfvare, så böra vi påstå att de af vårt stånd, som vederböra, först företagas, med säker tilförsikt, at de öfrige respective Stånden icke gifva oss i sådan nit och redelighet efter, derest sådan orsak emot någon hos dem finnas skulle: och vidare, at alt må gå desto skyndsammare och bättre, och blifva väl slutadt, så påstå vi jemväl at utom den af Högloft. Secrete Utskottet redan förordnade Commission, förmodligen till de hemligare och högre målens afdömande, ännu en Ständernas Commission genast sättas må, af käcke och lagfarne Herrar och Män, som alla de öfrige målen af förenämde bedröfvelige omständigheter til sig draga, uptaga, och såsom fria Stånder, enligit Riksdagsordningen, undersöka och afdömma, samt at bägge höga Commissionerne när så behöfs räcka hvarandra handen, hvarigenom både Commissorial-rätten och andra dessutom varande

undersökningar uphöra, och vederbörande slippa blifva i sina ordinarie göremål hindrade.

Fader Taleman och Älskelige bröder, detta har iag under förflutne bekymmersamma tid, på det nogaste efter min eds plikt och undersåteliga skyldighet öfvervägat och hos mig faststält, och som det är idel välmening, som har kraftigaste skäl med sig och jag hoppas lända till hvar rättsinnigs uppmuntran, så beder iag hierteligen at häruti icke få motstånd, utan kärligit bifall, och det så mycket mer, som detta ock länder till vårt hedervärde Stånds ursakande och befrielse från de näsliga omdömen, som ryktet det samma öfverfört, samt till våra hemmavarandes vederqveckelse och uppmuntran, jemväl som mer är, till vår och Rikets säkerhet och all verldenes. Ja vi kunna ock deruppå, utan skam och förevitelse, med glada ansikten möta våra hemmavarande och följakteligen de äfven oss vid lycklig hemkomst, och än mer uppå allt detta, blifva några af vårt Stånd för felaktige fällde, så kunna ju både vi och de med förbön mellankomma, allenast, jag säger *allenast* de utan styfhet, til det allmännas frälsning rent ut säga sanningen; dertill vi dem högeligen och kärligen böra uppmuntra och förmana, ty ingen tvifvel är, at en bonde, som

låtit förleda sig, icke skall vinna möijeligaste nåd och medlidande. Men derest mig emot all förmodan härutinnan skulle nekas bifall, det dock Gud förbiude! så är til vetandes, at iag då nödgas vända mig til de andra respective Stånden, på det iag ej något må eftersättia af min plikt, utan förvara ett obetungadt samvete, samt ändteligen til slut kunna fara hem til mine hemmavarande hufvudmän och de mina, och i sielfva värket visa dem, det iag så ren, fri och oberyktad för den aldraminste delaktighet uti vanslägtande från en redlig Svensk undersåtes rättsinniga upförande återkommer, som iag hit farit, såsom iag ock, Gudi lof! med all frimodighet kan se den aldrahärligaste Svensk midt i synen och trotsa at han, efter sit, icke vist det allmänna mera välmening och ömsinnighet vid denna Riksdag, än jag efter mit mått.

Stockholm d. 5 Sept. 1747.

ERK PÄRSON i Härsta.

Jag beder at denna skrift må ord ifrån ord i Protocollet uptagas, och utdrag deraf mig meddelas, på det jag må visa mina hemmavarande Dannemän, mine redelige bröder.

Enligheten af föregående med en samtidig Afskrift, som förvaras i 18:de Bandet in fol. ibland Öfverkammarherren m. m. Herr Baron A. L. Stjernelds Manuskriptsamlingar, intygar

J. G. LILLGEGREN,
Samfundets Amanuens.

Afskrifter efter Hans Excellens Riks-Rådet m. m. Grefve v. Höpkens egenhändiga Historiska anteckningar *).

Utur Hans Excellences egenhändiga lefvernes-beskrifning af honom författad vid slutet af år 1767 *men endast gående till* 1738, *efter hans resor.*

– – Antingen bör det tillskrifvas klimatets hårdhet eller tidernas beskaffenhet hvaruti jag här lefvat, att mig infallit den tankan, att jag hälst ville dö i Sverige. Man ledsnar snarare här än annorstädes i verlden. Konung utan myndighet, frihet utan säkerhet, Kyrka utan religion, Adel utan adeliga seder, Prester utan moral, Borgare utan förmögenhet, Bönder Herrar. Mina samtida måste bekänna detta vara sanning, jag önskar att efterkommande måtte anse denna beskrifning endast som en Satire.

*) De förvaras på Ulfåsa hos H:r Öfverste-Kammarjunkaren Grefve Carl Gyldenstolpe.

Ad votum i Rådet af d. 3 Augusti 1748.

När Kon. Gustaf I. inrättade klädedrägten för sitt hoffolk efter främmande mod, och Dalekarlarne äfven deröfver mumlade, svarade Konungen: att så vida han skulle umgås med främmande, så kunde han icke visa sig för dem som vidunder &c.

Sannolikt hörande till år 1752 *).

Affaires de Landscrona.

Parlé au Roi sur le systeme et pourquoi.

Mars 30. Entrée au Senat: discours.

31. Entrée à la Chancellerie: discours.

Avril 1. Beredning, heureux pour moi, Lincident avec le C:te Tessin. Conversation avec le Roi sur le systeme. Scheffer **), Hermanson ***), projet de Lieven †), renouvellement avec la France,

*) Hans Excellens Riks-Rådet Grefve v. Höpken blef Canzli-President år 1752 d. 17 Mars efter Riks-Rådet Gref Tessin. Den förstnämde var denne tiden Hofpartiets hätske motståndare.

**) Riks-Rådet Gref Carl Fredric.

***) Riks-Råd, sist Grefve.

†) Då General-Major och Grefve; sedermera Riks-Marskalk.

raison que j'ai apporté pour le dissuader pendant la Diette, raisons secretes. Finances; Sur le recouvrement des deniers du Roi.

Avertissement touchant Nolcken *), boutefeu pour les 4 propositions. Discours de Stjerneld **) qui ne fait attention qu'à la personne du Roi sans considerer son Royaume.

Avril 2. L'Amb. de D:k m'a parlé pour la premiere fois de Landscrona. Il me parut &c. &c.

Troligen hörande till år 1752, *eller innan* 1755.

Les Chefs du parti de la Cour: Ungern ***), Liewen, Stjerneld, Kalling †) sont unis dans le même principe, mais separés par les differens objets où ce même principe pourroit conduire. Ungern veut l'abaissement du Senat par esprit de vengeance contre les personnes, et pour amener par la destruction des individus un chan-

---

*) Friherre och President.

**) Friherre och Öfverste; sist Fältmarskalk.

***) Friherre och General af Cavalleriet; sedermera Fältmarskalk.

†) Friherre och Öfverste; sist Riks-Råd.

gement dans le systeme. On lui avoit vivement reproché la condescendance et la facilité qu'il eut d'engager le Roi à signer l'assurance, et les observations qu'il conseilloit au Roi de faire renfermoient moins le caractere d'une autorité plus etendue que des picoteries contre le Senat. Homme intriguant, envenimé, plein de fiel et hardi, quand il se sent soutenu, plus doux, plus reservé dans une opposition vive. Lieven homme fin, delié, ayant du genie et des connoissances, mais timide, voulant menager les deux partis, faux, n'aimant que lui même, envieux, plein de projets et de resources; souhaite l'abaissement du Senat par esprit de vengeance, souhait l'augmentation de l'autorité du Roi ou plutot la sienne, et non pas l'une sans l'autre; mais il ne souhaite point le changement dans le systeme, Preuve de cela, ce qu'il porta ses amis de voter contre le desir du Roi dans l'affaire de la Presidence, vu qu'il savoit que cette place suivant le projet d'Ungern echoiroit ou à Cederc *) ou à Loevh **).

*) Cedercreutz; dog Grefve och Riks-Råd 1754; varande i Rådet sedan 1742.

**) Löwenhjelm; då Friherre och Riks-Råd; sist Grefve och Canzli-President 1765.

Stjerneld homme violent, dur, inflexible, entreprenant et sans un esprit fort etendu, veut l'abaissement du Senat par haine contre Fersen *) et pour augmenter l'autorité du Roi; lui et Kalling, qui est un bavard et un fat impertinent, ne voyent que cet objet et ne pensent point un moment aux suites par raport au systeme.

---

*) Då Græfve och General-Major, sedermera Fält-Marskalk och RiksRåd.

BREF och HANDLINGAR

hörande till

KONUNG ADOLF FREDRIKS

Regering.

Bref ifrån Herr Baron Erik Wrangel till Herr Grefve Fersen, vid 1756 års Riksdag *).

Monsieur.

Je serois extrêmement trompé dans l'opinion que je me suis toujours formé de vôtre caractere; si les procedés de la presente Diete ne vous faisoient pas de la peine, et si vous n'étiez pas faché d'en diriger les deliberations turbulentes. C'est au moins dans cette supposition,

Min Herre.

Jag skulle vara högeligen bedragen i den tanka jag alltid gjort mig angående er karäkter, om de steg som tagits vid närvarande Riksdag icke bekymrade eder, och om ni icke vore harmsen att styra de bullersamma öfverläggningarne. Det är åtminstone i denna

*) Gref Axel Fersen var General-Major, Ridd. af Svärds-Orden samt Landt-Marskalk vid denna Riksdag. Friherre Eric Wrangel var Lagman och nu rymd för sin delaktighet i den tillärnade förändringen af Regeringssättet.

Monsieur, que je prends
la liberté de m'addres-
ser à vous, pour me
plaindre de la maniere
dont on en a usé à mon
égard. Vous n'ignorez
point, que je me suis
retiré de la Suede dans
l'unique vue de n'être
pas exposé aux decre-
tes que mes ennemis
auroient voulu me faire
éprouver, en se saissis-
sant du pretexte de l'é-
vasion de Silfverhielm,
à la quelle je conviens
que j'avois eu part;
qu'ensuite sur la fausse
deposition d'un bas-of-
ficier, on a poussé l'in-
solence jusqu'à me faire
tambouriner, et à me
traiter, au mepris des
privileges de la Nobles-
se, comme un malfai-
teur insigne, pendant
qu'il ne se prouvoit pas
que je fusse convaincu,

*förmodan, Herr Gref-
ve, som jag tager mig
frihet att skrifva er till,
för att beklaga mig öf-
ver det sätt hvarpå man,
i anseende till mig, har
handlat. Det är er ic-
ke obekant att jag rest
ur Sverige endast i af-
sigt att icke vara blott-
ställd för de domar som
mina fiender ville låta
mig undergå, begag-
nande sig af den före-
vänning de fått genom
Silfverhjelms afvikan-
de, hvari jag erkänner
att jag haft del; att
man sluteligen, på en
Under-Officers falska
intygande, drifvit skam-
lösheten ända dertill att
man låtit trumla efter
mig, och till trots för
Adeliga privilegierna
behandla mig som en
grof missdådare, un-
der det ingenting bevi-*

puisque je ne me suis jamais trouvé à portée de produire mes raisons, ni contre l'accusation, ni contre les preuves, dont l'une & l'autre n'avoient paru que depuis mon absence; que j'ai sollicité quelque temps après pour avoir un sauf-conduit, benefice qui ne se refusoit pas alors aux gens attaqués en justice pour meurtre, vol, incendie et même pour crime de leze Majesté; mais que sans repondre durant environ deux mois à ma demande, on s'avise au bout de ce terme, de me charger de nouveaux forfaits, et quoique je n'aye eu ni l'occasion, ni le loisir necessaire pour me justifier sur aucun point, je suis redemandé à toutes les cours en qualité

sade att jag var öfvertygad om brott, emedan jag aldrig fått tillfälle att framdraga mina skäl, hvarken emot anklagelsen eller emot bevisen, af hvilka intetdera framkommit förr än jag var borta; att jag någon tid efter gjort ansökning om legd, en ynnest som då icke vägrades åt personer, lagligen anklagade för mord, stöld, mordbrand och till och med för Majestätsbrott; men att, sedan man omkring två månader låtit min ansökning blifva obesvarad, har man efter denna tiden funnit för godt att beskylla mig för nya missgerningar, och ehuru jag hvarken fått tillfälle eller nödig tid att i något mål rättfärdiga mig, är jag af

de traitre, par ce qu'un certain Hellberg, Bourgeois Banqueroutier, qui sera sans doute actuellement décapité, et que ne songeoit apparemment qu'à se tirer d'affaire, crût flechir ses juges, en leur faisant la galanterie de me mettre au rang de ses complices dans une emeute qu'il avoit medité. Malgré un procedé si inégal de la part de ceux qui avoient toujours la sainteté des lois sur les levres, je pris néanmoins le parti d'attendre en silence qu'on voulut une fois me donner le moyen de prouver mon innocence: C'étoit un égard dû au public, ne fut ce que pour sauver les apparences, & je pouvois patienter, d'autant plus, que se-

alla Hof återfordrad i egenskap af förrädare, emedan en viss Hellberg, bankrutterad Borgare, som utan tvifvel kommer att sjelf mista hufvudet, och som förmodligen icke tänkt på annat än att draga sig ur spelet, trodt sig kunna beveka sina domare genom den artigheten han gjorde dem att räkna mig ibland sina medbrottsliga i en resning som han uppgjort. Efter ett så vacklande förhållande hos dem, som alltid hade lagarnes helgd på läpparne, tog jag likväl den utvägen att i tysthet afbida det tillfälle man någon gång skulle lemna mig att bevisa min oskuld. Det var en aktning som jag var skyldig Allmänheten, om

lon les loix du pays, rien ne m'obligeoit à renouveller mes instances touchant le sauf-conduit, avant que l'année fut expirée. J'attendois encore, lorsque je vis tout d'un coup dans les Gazettes, qu'on venoit de prononcer contre moi une Sentence aussi inique qu'infame, à laquelle je ne comprens absolument rien, ne sachant ni pourquoi, ni comment j'aurois pû être condamné. Vôtre credit, fonde sur un merite éclatant, subsistera independament de la Conclusion de la Diete, et je vous prie Monsieur, car je vous considere asséz pour vouloir vous prier, d'arrêter au moins la fureur barbare qu'on veut exercer contre un nom que

också endast för att sauvera apparencerna, och jag kunde så mycket mer hafva tålamod, som, enligt landets lagar, ingenting ålade mig att förnya min ansökning rörande legden, innan året var förbi. Jag väntade således ännu, då jag på en gång fick se i alla avisor, att man öfver mig fält en dom likaså orättvis som vanhederlig, hvaraf jag alldeles ingenting begriper, emedan jag hvarken vet hvarföre eller huru jag kunnat blifva dömd. Er kredit, grundad på en lysande förtjenst skall oaktadt Riksdagsbeslutet vara den samma, och jag ber er, Herr Grefve, ty jag högaktar er nog för att vilja bedja er, att åtminsto-

d'illustres Ancêtres m'ont transmis, et qui n'a point été et ne sera jamais fletri par des fautes qu'on puisse avec justice me reprocher. Rappellez vous, s'il vous plait, qu'il ne sera pas prudent à un homme de naissance, comme vous, d'accoutumer la Canaille à se jetter si legerement sur des personnes de qualité; faites attention, que vôtre gloire aussi bien que le repos de vôtre conscience exigent, que vous ne permettiez pas, que contre l'ordre prescrit par toutes sortes de loix divines & humaines, un citoyen soit reconnu coupable, pendant qu'on s'obstine à ne vouloir pas l'écouter. Je ne demande pas grace, ne m'étant jamais acquité

ne hämma det barbariska raseri man vill utöfva emot ett namn, som af lysande förfäder till mig blifvit öfverlemnadt, och som icke varit och aldrig skall bli fläckadt af fel, hvilka man med rättvisa kan förebrå mig. Erinra er, om ni behagar, att det icke är försigtigt för en man af börd, såsom ni, att vänja hopen vid att så lätt kasta sig på personer af stånd; kom ihog att er ära så väl som er samvetsfrid fordra det ni icke tillåter att tvert emot den ordning som alla slags gudomliga och menskliga lagar föreskrifva, en medborgare anses för brottslig, under det man envisas att icke höra honom. Jag begär

de façon à en avoir besoin. J'exige qu'on me rende justice. Dès qu'on me mettra en état de montrer quelle a été ma conduite, c'est à dire, dès que je pourrois le faire en liberté, sans craindre qu'un secret detestable derobe au public la force et l'évidence de mes raisons, je defie les artifices les plus noirs, soit des delateurs, soit des juges, de porter à ma reputation la plus legere atteinte *). Qu'on m'envoye un Saufconduit, ou qu'on

ingen nåd, emedan jag aldrig skickat mig så att jag behöfver den. Jag fordrar att man gör mig rättvisa. Så snart man sätter mig i stånd att visa hurudant mitt uppförande varit, det vill säga, så snart jag kan göra det i frihet, utan fruktan att en afskyvärd hemlighet bortgömmer för allmänheten styrkan och tydligheten af mina skäl, trotsar jag de svartaste konstgrepp, så väl hos angifvare som hos domare, att sätta den rin-

*) Riksens Ständers Commissions ledamöter voro: af Ridderskapet och Adelen: Landshöfdingen och Riddaren Baron H. J. Wrede, Lagmannen C. Carleson, Secreteraren och Häradshöfdingen B. G. Bergman, Assessorerne Stockenström och E. W. v. Christersson, Lieutenanten Grefve L. W. Creutz, Advocat-Fiskalen J. G. Bildenschöld och Lagmannen A. H. Anrep. Af Pre-

me fasse part du libelle diffamatoire presenté contre moi, je parviendrai peutêtre, dans l'éloignement même où je	*gaste fläck på mitt rykte. Man skicke mig ett legde-bref, eller man lemne mig del af den skymfande libell som*

ste-Ståndet: Biskopen Doktor E. Hallenius Prostarne Magister T. Hellstadius, och Magister S. Rogberg samt Professorn Magister J. Gadolin. Af Borgare-Ståndet: Borgmästarne A. Schau, J. Omnberg och M. Kock, samt Borgaren G. Hagert. Af Bonde-Ståndet, Jacob Larsson, Pehr Andersson, Sven Håkansson och Eric Isacsson, Actor Borgmästaren O. B. Renhorn. — För delaktighet i detta olyckeliga företag till Konungamaktens ökande och hvarjehanda förändringar, dömdes och hördes i denna ordning: Capiten och Riddaren L. H. Hästesko, Lieutenanten A. Appelbom, Lieutenanten och Hoffäktmästaren Chr. Porath, Page-Hofmästaren J. Ichsell. Efterföljande åtta gingo till döden: Hof Marskalken och Riddaren Baron J. G. Horn, Öfversten Grefve E. Brahe, Capiten M. T. Stålsvärd, Capiten J. Puke, Sergeanten G. Mozelius, Rustmästaren P. Christiernin och J. Escholin samt Löparen A. Ernst Angel. Efterföljande rymde och dömdes till döden: Lieutenanten E. Sahlfelt, Borgaren J. Hellberg, Lagmannen Baron E. Wrangel och Öfversten samt Lieutenanten vid Lifdrabanterne och Ridd. Grefve J. L. Hårdh. Mer och mindre skyldige voro:

me trouve à prouver, qu'il n'est composé que des faussetés absurdes. Les assassinats qui ont été commis pendant ce tems ci, n'empechent pas qu'il ne restent en-

emot blifvit ingifven och kanske skall jag, i sjelfva det afstånd jag befinner mig, kunna bevisa att den endast är sammansatt af orimliga osanningar. De mord

---

Capiten T. Gyllenspets, Lifdrabanten J. Silfverhjelm och PageHofmästaren S. Bredha, som alla rymde, Capiten Fredric Psilanderhjelm, Lieutnant Tibell, Capiten och Ridd. B. P. Schekta. Af de till döden dömde anklagades för delaktighet och hördes inför Commissionen: Öfverstarne och Commendörerne med Stora Korset, Friherrarne S. G. Stjerneld och P. Kalling, Majoren Grefve J. A. Meijerfelt, Öfverste Lieutenanten Baron F. Ribbing, Adjutanten Baron C. W. Grönhagen, Capiten L. Göös, Öfverste Meijerhjelm, Hof-Rådet C. G. Warmholtz, Öfversten och Riddaren Friherre W. R. Stackelberg, Capiten och Riddaren Baron E. G. Wrangel och Capiten Stjernlöf. Dessutom hördes och dömdes i detta mål: flere Officerare, mindre ämbetsmän, prester, borgare, många Riksdagshönder, Under-Officerare, Soldater, tjenstefolk m. fl. som instäldes dels för Commissionen i Stockholm, dels för Commissioner i landsorterna och dels för vanlige domstolar; blifvande vid förhören torturen nyttjad: ett pinosätt, hvilket icke afskaffades förr än år 1773.

core en Suede des gens de distinction et d'une probité reconnuë qui ont vecu avec moi dans la plus étroite liaison; il n'y a qu'à les assembler; je veux que tous declarent sur leurs sermens, si jamais ils ont remarqué par mes actions, ou par mes discours, que j'aye eu quelque intention de troubler la liberté de la Nation. Leurs Majestés, pour le service desquelles je voudrois pouvoir me sacrifier encore cent fois, pardonneront j'éspere aux transports qui m'agitent, la hardiesse que j'ai de m'en rapporter à leur temoignage sur cette vérité, que de tout tems mes vues et mes propositions n'ont jamais heurté les principes de la Constitution de l'Etat.

som under denna tiden blifvit begångna, hindra icke att der ännu finnas i Sverige ansedda och erkändt redliga personer, som lefvat i det förtroligaste umgänge med mig; man behöfver endast samla dem; jag begär att alla på sin ed förklara, om de nånsin af mina gerningar eller mitt tal hafva märkt, att jag haft några afsigter att störa Nationens frihet. Jag hoppas att Deras Majestäter, för hvilkas tjenst jag ville ännu hundrade gångor kunna uppoffra mig, skola förlåta den värma som hänför mig, då jag har den djerfheten att åberopa deras vittnesbörd om denna sanning, att i alla tider hafva mina af-

J'en atteste vôtre propre coeur, Monsieur, consultez le sans prevention & je suis sûr qu'il vous dictera de vous reposer sur ma parole plûtôt que sur celle d'aucun de mes Juges, qui ne meritent d'être envisagés, que comme des menteurs, des calomniateurs & des persecuteurs, & je voudrois pour l'amour de la verité pouvoir les declarer tels d'un bout de l'univers jusqu'à l'autre.

J'ai l'honneur d'être avec la plus parfaite consideration,

Monsieur.

sigter och framställningar aldrig varit stridande mot grunderna för Statens konstitution. Jag vädjar till ert eget hjerta, Herr Grefve, rådfråga det oväldigt, och jag är säker att det skall säga er att ni bör tro hvad jag säger snarare än någon af mina Domare, hvilka icke förtjena att betraktas annnorlunda än såsom ljugare, belackare och förföljare, och jag ville för sanningens skuld kunna utropa dem derföre ifrån den ena ändan af verlden till den andra.

Jag har äran &c.

Enligheten med HofRådet Warmholtz's Afskrift, som finnes ibland Öfver-Kammarherren m. m. Herr Baron A. L. Stjernelds Manuscriptsamlingar, intygar

J. G. Lilljegren.
Samfundets Amanuens.
Akad. Adj. i Lund.

Dåvarande General-Löjtnantens, sedermera Fältmarskalken, Friherre Stjernelds yttrande till Protokollet i Ridderskapet och Adelns Plenum den 17 Augusti 1765 *).

Ad Protocollum.

Jag har med yttersta bekymmer och häpenhet, af Högl. Secrete-Utskottets utfärdade Protocolls utdrag inhämtat, huruledes S. U. funnit 4 af Herrar Riksens Råd, neml. Grefvarne Rosens och Seths samt Baronerne Hamiltons och Flemings förhållande vid deras rådslag i Kongl. Maj:ts RådKammare sådant, att S. U. förmäler dem icke vidare kunna äga förtroende at vid deras Embeten qvare blifva. Då Högl. S. U. icke

*) I Landshöfdingen Baron Tilas handskrifne Journal, hållen under Riksdagen 1765 och 1766 finnes, för den 17 Augusti förstnämde år, följande utdrag, som upplyser Friherre Stjernelds här förutstående yttrande till Protocollet. "Gen. Stjerneld gaf in ett massivt och eftertänkeligit votum emot Secrete Utskottets Extr. Protocolli: vänskap och ömhet, isynnerhet för Riks-Rådet Rosen, bragte honom att göra detta steget,

behagat yttra sig öfver naturen af deras förbrytelse, så måste jag inskränka mitt omdöme huruvida de en så hård medfart förtiena. Det tyckes likväl med visshet kunna sägas, at deras förseende icke kan vara af den beskaffenhet at derigenom hvarken Sveriges besvurne Grundlagar i någor måtto blifvit rörde, icke eller Rikets, eller någon fri Svensk mans välfärd och

Han väckte en lag-qvestion, huruvida S. U. ägde rättighet att afsätta de fyra Råden, utan att uppgifva skälen. Klock. ½8 om aftonen kom man omsider till votering, då af 721 röstande, pluraliteten blef 67 för Stjernelds mening emot S. U. förhållande." Tilas yttrar sig vidare härom "man borde ej vänta annat, sedan Stjerneld dragit sin corps Vestmanlänningar ifrån, samt Gr. Düker och Baron Gyllenkrok ett stort antal Skåningar. I nästföljande Plenum, den 19 Aug., afgjordes sluteligen saken huruvida de sju Riks-Råden skulle qvarblifva ellet ej, då ja voro 375 och nej 353."

Genom Ståndens pluralitet blefvo dock de nämde fyra Riks-Råden sina embeten förlustiga. De andre tre Riks-Råden voro: Grefve Liewen och Friherre Rudenschiöld samt Hiærne, af hvilke, den medlersta entledigades från Rådsämbetet nästfoljande år, i Maj månad, med en sansad samtids vitsord att vara en Aristides.

lag hvars ovälduga utdelande man åt hvar Rikets inbyggare skyldig är; sker ej det, *så kunna de, oförgripligen sagt, nödsakas att söka den säkerhet lagen ej förmår gifva dem, i andre utvägar, som i et fritt land bättre än annorstädes finnes, men tillika större äfventyr och känbarare] förderf medförer.* De Herrar RiksRåd som Högl. S. U., utan at hafva nämt deras brott, nu förklarat sine Embeten förlustige, hafva alla så uti de högste, som de lägste sysslor ifrån deras första ungdom intill den högsta ålder hvartill de nu hunnit, tjent Riket och sitt fädernesland, icke allenast väl och oförvitteligen, utan ock med den Distinction, som banat dem vägen till det loford och den heder, både af framfarne Sveriges Konungar och samtida medborgare, hvilken de till denna dag obefläckadt njutit. Vore det väl då troligit at de nu så tilsägandes vid yttersta ögnablicket af deras lefnad, skulle upsåteligen hafva velat upoffra frukten af så många åhrs outtröttelige möda, och allt det hvarföre de haft lif och egendom osparde; eller hurudan kan den vinst vara, för hvilken en man som är färdig at lemna alla verldsliga förmoner, skulle villja bortbyta den enda återstående, som är ett hederligt minne hos efterverlden! Bland desse Rådsherrar finnes den

den som tient Riket öfver 60 samfälte åhr, som uti hela Konung Carl XII:s 18:åriga krig, mäst vid hans sida, deltagit i alla denne store Konungs öden, och lifsfaror, som räddat hans lif och satt sitt egit i sticket, som sedermera öfver 20 år beklädt det vigtiga Råds-Embetet, haft under tiden åtskillliga granlaga förrättningar, utfört dem alla utan någon enda medborgares skäliga klagan; och med den oväldighet, att då han nu vid högsta ålder, af arbete och sjuklighet utröttad, har få lefnadsdagar öfrige, äger af ansenlige ärfda egendomar ej till sin och de sinas nödtorftiga uppehälle det alldraminsta öfrigt utom den lön hans embete åtföljer.

Om de andre Herrar Rikets Råd om hvilka nu frågan är, icke alla hafva med denne Rådsherre lika omständigheter, så bära de likväl grå hår i Rikets tjenst, och hafva med kärlek för sitt fosterland, nit för sin Konung och oväldighet i sine embeten emot hvar Svensk man gjort sig förtjente af medborgares kärlek och högaktning. Skulle nu deras belöning för sådant allt blifva at med förlust af Ständers oskattbara förtroende läggas i sina grafvar? Skole vi, af hvilka icke en enda kan säga sig igenom desse Herrars förvaltning blifvit till min-

sta del af vår välfärd lidande, utan tvert om genom deras försorg njutit trygghet och ro, skole vi förstöra det lugn, den ro, och äreminnet hvarmed de på så hederligt sätt förtjent at sluta deras öfriga dagar; eller är det oss tillständigt, och skola vi låta dem en sådan medfart öfvergå, då vi ingen anledning hafva at säga, det de sig emot Riket eller någon medborgare förbrutit?

När derföre Högl. S. U. förklarat, at de 3:ne af desse Herrar som på lika sätt och i lika sak med de öfrige 4 deltagit, kunna utan Rikets skada i sine Embeten qvarblifva; så låtom oss förklara det samma om dem alla. Vi göra då rättvisa; vi uppfylla våra skyldigheter emot förtjente män; vi ådagalägga ädelmodige tänkesätt; vi förskaffe Riket det lugn, hvarföre våre hemmavarande medbröder och våra efterkommande äro oss nu och i tillkommande tider tack och välsignelse skyldige; och vi äga innom oss det ädla vittnesbörd att hafva manneliga stridt emot förtrycket.

Likalydande med framledne Herr Baron Stjernelds egenhändiga Concept, förvaradt ibland Öfver-Kammarherren m. m. Friherre Stjernelds Manuskriptsamlingar, intygar

J. G. Lilljegren.

Anmärkningar gjorde 1766 då Riks-Rådet Friherre Rudensköld, af Riksens Ständer entledigades från Råds-embetet *).

Pro Memoria.

Det öde som Riks-Rådet Rudenschöld öfvergådt, har så mycket mera bordt oförmodat förekomma som

1:o. Secrete Utskottets första Extr. Protocolli, de 3:ne Herrar Riksens Råd angående, med det senare på intet sätt förenas kan: nemligen i det förra blefvo de på lika sätt ansedde och till lika benägenhet anmälte; men i det sednare har Riks-Rådet Rudenschöld blifvit såsom straffbar utmärckt.

2:o. Det som emot honom anmärkt blifvit, har sitt ursprung ifrån längre tid tillbaka, och således ifrån en epoque som Riksens Ständers granskning redan undergådt ehuru Riksdags-Ordnin-

*) Originalet tillhörer Hans Excellens Stats-Ministern m. m. Herr Grefve v. Engeström.

gen ej biuder annan tilsyn öfver Riksens Råds förhollande än ifrån senaste Riksdag.

3:o Det är således et nytt tilmåle, hvarvid han likväl ej fådt tilgodo niuta det Beneficium som den ringaste undersåte vederfares at neml. blifva hörd och få förklara sig.

4:o. Det härrörer ifrån förvaltandet af Hof-Cantzlers Embetet, som han då beklädde, der likväl han sedan den tiden hade det mest lysande prof af Riksens Ständers förtroende, som var at honom blef tildelt et rum i Kongl. Maj:ts Råd-Kammare.

5:o. Han beskylles at såsom Ledamot i Kongl. Cantzlie Collegio hafva år 1757 styrkt till kriget, och at således honom äfven tilskrifvas bör de olyckor som det fattade beslutet åtföljdt: der likväl Cantzlie-Collegium så mycket mindre kan hafva deri haft någon del, som Handlingarne intyga, det igenom en ordentelig omröstning i Rådet beslutat blef at samma Collegium deröfver ej höras skulle: jemväl vid sistledne Riksdag detta såsom en underlåtenhet blifvit emot Herrar Riksens Råd anmärckt.

Dock som et Cantzlie Collegii betänkande af den 22 Juni 1757, som RiksRådet Ruden-

schöld tillika med de öfrige Ledamöterne underteċknadt, förmodeligen är det, som till bestyrkande af detta så kallade Betänkande blifvit nyttiat, så bör nämnas at det så mycket mindre kunnat til det fattade beslutet bidraga, som det ej blifvit på någon i Collegio förut anstäld deliberation författat, utan at af vissa ordsaker, som hit ej höra, Collegium blef befaldt, at till sig taga de Protocoller som öfver detta ämne i Rådet hade hollne blifvit, och på de där anförde Considerationer och skiäl, upsatte en Deduction i forme af betänkande, hvilket sedermera blifvit för Hans Kongl. Maj:t upvist: Råds-Protocollerne intyga jemväl at redan den 20 Junii kriget blef genom ordendtelig votering i Rådet per pluralitatem beslutit, den 22 Junii detta så kallade betänkande infordrat och at det samma först den 27 dito i Rådet blef upläst. Hvartil kommer den ganska betydande omständighet at i Cancellie Collegii Protocoll finnes Riks-Rådet Rudenschöld väl hafva samma betänkande tecknadt, såsom på befallning, den han åtlyda bordt; men ock tillika protesterat emot den ovanlighet at teckna et betänkande där ingen deliberation föregådt och öfver et mål, som i Rådet redan var slutat och afgjordt, hvilket hosgående Extract af samma Protocoll bevisar.

Riks-Rådet Rudenschöld har igenomgådt alla de grader som uti hans ämne kunnat förekomma, ifrån det nedersta till det högsta, och aldrig förtient, mindre undfådt annat vittnesbörd, än såsom en redelig, nitfull, trogen och desinteresserad Embetsman. Han har både innom lands och utrikes blifvit med både Konungs och Ständers fullkomliga nöje brukad i de angelägnaste värf, och deribland det, som genom dess välsignade utgång befäster, med Guds hielp, Konunga-Thronen till evärdeliga tider, nemligen Deras Kongl. Maj:ters höga giftermål, och efter en 46 års trogen och nitfull tienst, är nu hans enda belöning, under dess oförmodade hvila, den sinnesro, som et fredligt samvete och rena händer åtföljer.

Extract af Protocollet hållit i Kongl. Maj:ts Cancellie-Colleg. den 22 Juni 1757.

Herr Hof-Cantzlern Baron Rudenschöld anmärkte, at som detta ärende, efter så många deröfver i Rådet förefallne öfverläggningar, nu lär vara så vida afgiordt at samtel. deras Excellencier så närvarande som frånvarande sig deröfver finaliter yttradt; så såge han ej det någon deliberation deröfver i Kongl. Collegio kunde hafva rum, utan at detta vore at ansee såsom en befallning, at et sammandrag i forme af Collegii betänkande skulle författas, och innehålla de skäl hvilka härvid förekommit.

Måndagen den 9 Januari är genom bref från Svenska Ministern i Warschau, uti Kongl. Maj:ts och Kronprinsens öfvervaro uti Råd-Kammaren följande berättelse af d. 17 Decemb. 1768 upläst.

Hennes Kejserliga Maj:t har averterat sin Minister det Hon blifvit förenlåten at Contramandera de 2:ne Lifländska Divisioners marche til Polen i anseende till en af Frankrike anlagd plan och emellan Konungarne *) sluten Tractat som genom en Rebellion skulle verkställas, hvarigenom vänskapen med Ryssland skulle aldeles brytas. En hastigt åkommen Terreur Pa-

*) Menas Konungarne af Sverige och Frankrike. Denna berättelse synes angå de händelser som inträffade då Konung Adolf Fredrik igenom Kronprinsens åtgärd nedlade kronan för några dagar, att tvinga Rådet att samtycka till Ständernas sammankallande. Riksdagen i Norrköping och systemets ändring blef följden: den åsyftade sträckte sig till någon förökning af Konungamagten och följaktelig minskning af regeringssättets med öfvervigt blandade fåvälde och mångvälde. Den då verksam-

nique och Poltroneri har hastat med denne plans förtidiga utkläckande; ty efter anläggningen både dagligen uppkomne Deputerade ifrån Bergslagen och Orterne med författade klagomål bordt förutgå och i Februari månad formeligen pousseras. Particuliere personer berätta ifrån Amsterdam at Ambassadeuren 3 Lilljor skall negotieradt, om ett lån i Holland till förevarande behof; men Holländarne hafva i fruktan att blifva inblandade i de nu för tiden förestående krigsrustningar i Europa, svarat: som det liknar sig till ett allmänt krig i Europa, hvarutinnan Republiquen i det nogaste vill observera Neutraliteten så kunna de nu icke ingå uti någon Penningeförsträckning vare sig en eller annan.

Nu straxt lärer ögonen öpnas på en hvar att tilse och med flit vägta sig *för den anlagda snaran* som bör skilja fritt folk ifrån slafveri.

---

maste hufvudmannen för hofpartiet var Öfversten Friherre Sinclair, som blef Riksråd och Grefve m. m. Baron H. J. v. Düben var denna tiden Svensk Minister vid Pohlska hofvet, och af det partiet som icke ville hafva Riksdag.

Bref af Gref Axel Fersen *) till Riks-Rådet och Öfverste Marskalken Gref Ekeblad.

Lieutenanten af Högvachten har rapporterat mig at Hennes Maj:t Drottningen sagt åt Capitainen af bemälte vacht det Hans Maj:t vore angripen af en svår och häfftig feber i anseende till hvilken hon gierna skulle see att inga vagnar kiörde in på Borggården, hon viste väl at hon ingen rätt hade det at befalla, menn önskade at det kunde sig giöra låta och at han det hos mig ville anmäla, som denna sak ej dependerar af min Decision, ehuru väl ett så-

*) Gref Fersen har skrifvit detta, då han var Öfverste för Gardiet. Han var sist Riksråd, Fältmarskalk, Riddare och Kommendör af Kongl. Maj:ts Orden samt en af de aderton i Svenska Akademien. Den étiquettes fråga som här omröres var också före då Riksrådinnan Grefvinnan Höpkens vagn nekades inträdet på Kongl. Borggården.

Deras Excellencer Svea Rikes Råd och Rikets Herrar, med deras fruar samt andre fruar som med dem innehafva lika värdighet igenom Kongl. Maj:ts öpna bref,

dant siukdoms tillfälle kann vara en exeptio a regula och dessutom vid slika tillfällen uti Sal. Kong Fredrichs tid inkiörslen på Borggården uphört; ty anhåller jag om Eders Excellences

hafva länge haft den rättigheten att de vagnar de äro uti, äga inträde på den inre Kongl. Borggården. Herrar Seraphimer-Riddare likaså den stora Ordensdagen, då de äro i Ordensdrägt klädde, men icke oftare, ehuru hög värdighet denna Orden medförer, äfven för sin samtida ålder med de äldsta; varande allt ifrån Ordens upplifvande 1748, af Konungen, Ordens-Herre och Mästare, i Riddare-brefven kallad urgammal. I ingressen till Ordens-Stadgan af Kon. Fredric I, säges: den tillförne i Norden bekanta och hedrade Seraphimer-Orden, hvilken vi härmed åter uppväcke och gifve sin förrige glans tilbaka. Samt i samma stadgas Konunga-Ed: att den hafver i äldre tider blifvit stiftad och af förre Sveriges Konungar brukad. Hvilket ock finnes i de här förut uppgifne handlingar i detta ämne; så ock af ett Konung Eric XIV:s Original-porträtt, måladt år 1561, hvilket äges af Öfver Kammarh. Baron Stjerneld, der Konungen har om halsen ett smalt blått band med en deri hängande guld oval, hvilken har Seraphimer-Ordens tecknet såsom nu för tiden, dock de tre spikarne här, som trenne kors, ställda på en båge, kanske ett berg, och utan de tre Kronorna.

befallning; Jag tror att ett afslag härutinnan kunde ådraga deras Excellentiér hvarjehanda förmätna omdömen. Med ouphörlig tillgifvenhet och respect har jag den äran framhärda Eders Excellences:

Ödmiukaste Tienare
AXEL FERSEN.

Om Eders Exellence gier dertill sitt tillstånd, beder jag at denn till Lieutenanten muntligen lemnas: som sedan utan vidare upehåll kan derom bestyra.

Att föregående berättelse öfverensstämmer med en i senare tider dock noggrant gjord afskrift af sjelfva Originalet; äfvensom att föregående Bref öfverensstämmer med Hans Excell. Riks-Rådet m. m. Grefve A. Fersens Original-Bref, begge förvarade ibland Hans Excellence, Stats-Ministern m. m. Herr Grefve L. v. Engeströms Manuskript-Samlingar, intygar

J. G. LILLGEGREN.

Följande Anekdot står med detta bref i en nära förbindelse, emedan den lemnar ett nytt bevis på Rådets myndighet och tilltagsenhet. Den är väl förut tryckt i ett Dagblad, men är just af denna orsak svår att igenfinna af häfdeteknaren. Närvarande afskrift är meddelad utur Hans Excellens Stats-Ministern, m. m. Herr Grefve von Engeströms Manuskriptsamlingar.

En afton då Friherrinnan Höpken for uppå Slottet, tog hon icke then vägen, som Råds Fruarne pläga, då de fara in på Borggården, utan for then, hvilken de andra fruntimbren, som ärna sig på Drottningens sida, nemligen genom porten åt Gref Tessins hus. Uti detta hvalf stod en Under-Officer, hvilken hade ordres, enligt etiqvetten som af Rådet är projecterad, at ej låta vagnarne kiöra in på Borggården, utan hålla i hvalfvet, at fruntimbren må stiga ut, och vagnarne sedan kiöra utanföre. När Riks-Rådinnan kom, mente Under-Officeraren, at ej Rådsfruarne for den vägen, kände henne ej heller, utan höllt vagnen an. Men sedan hon namngaf sig, lät han henne passera. Så snart detta blef Konungen rapporterat, lät han examinera saken, och repriman-

dera Under-Officeraren. Dagen theruppå uti plena hos Rådet, kallas Öfverste Pheiff upp, förehålles honom hvad förakt aftonen förut var visat för Rådet, befalles honom arrestera Under-Officeraren, samt commendera Krigsrätt (NB utan att förut therom Konungen tillkännagifva, då likväl brottet innom borgen var passserat, hvarvid erhindras, att *Rege P:te* utan thes underskrift, inga expeditioner kunna utfärdas) Öfversten går genast och sätter Rådets befallning uti värkställighet, hvaruppå han sedan kommer upp till Konungen och tillfrågas, om Rådet honom sådant befallt, thertil han svarade ja; då Öfversten fick reprimande och befallning, att åter släppa ut karlen, och contramandera Krigs-Rätten: emedan brottet redan var ransakat, jemväl förbåd, att ej parera Rådets ordres, utan att rapportera Konungen sådant; så mycket mer som Öfversten af Gardet i alla tider tagit sina ordres af Konungen sjelf. Hvarefter han går bort att rapportera Gref Ekeblad, uti Riks-Rådens Höpkens ock Wredens närvaro, at han blifvit förbuden at comparera uti Rådet. Dagen theruppå kommo Riks-Råden Rosen och Wreden upp att bedja Konungen komma uti Rådet, eller ock vilja Riksens Råd komma till Konungen. Konungen svarade, at han ville komma neder hvad heldre vore. Då

han kommer reprocheras honom, at the ordres han gifvit, gaf anledning till våld på Ständer, lagens kränkande och frihetens förlust, at han hörde hemliga obudne rådgifvare, samt om han icke återkallar sina ordres, så nödgades Rådet genast kalla Ständerne tillsammans? Konungen svarade genast till Protocollet, at han förundrade sig finnas ställd till ansvar för ett protocoll uti betjeningens närvaro. Han hade aldrig förbudit någon Svensk man, på vederbörlig kallelse *comparera* i Rådet, men Öfversten har han förbudit at exeqvera Rådets ordres, för än han therom rapporterat Konungen sjelf, enligt then praxin, som i alla tider varit brukelig. Det gjorde honom ondt, at se sig angripas af Rådet på falska berättelser, och at man hyste så stora misstankar emot honom utan anledning, samt honom förebrådde, at hafva gifvit anledning till Eds och försäkrans öfverskridande, utan at veta af honom sjelf, om sådant vore sannt eller ej. Han bad Rådet namngifva de elaka rådgifvare, men fick till svars, de ville göra det i sinom tid för Ständerna, och hvad Riksdags sammankallande angår, så vore han nögd, at Ständerna må få se, huru hans mening uttydes.

Till min Herre utlemnas thenna berättelse, allenast från min hand, men till ingen annan, som ämnet är för högt, at på någonthera sidan af mig skjärskådas, hvarföre jag heldre uti sådane saker vill passera ett non ens.

Kronologiskt
REGISTER
öfver
tryckta Handlingar
i
Svenska Historien.

Tredje Afdelningen.

Som innehåller Handlingar ifrån 1551 till och med 1584.

STOCKHOLM,
ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1817.

För dem som särskilt låta sammanbinda detta Kronologiska Register bör nämnas, att fortsättningen i nästa Del kommer att sträcka sig till år 1400, och att ett särskilt Tittelblad för tredje Afdelningen då skall medfölja.

År 1351.

Jan. 3. Brita Knutsdot:s tvenne Medgiftsbref till Clara Kloster.	Nordbergs Clara Minne 75.
— *23. Numis. Biskop Hemmings Gåfvobref till Biskops-Stolen i Åbo.*	Porthan ad Paul. Justen 259.
— *29. Linköping. Prosten Nicolai Marci qvittans.*	Lagerbr. Hist. 3, 550.
Febr. 18. Riga. Kon. Magni Skyddsbref för Borgerskapet derstädes.	Lagerbr. Hist. 3, 414.
Mars 6. Hapsal. Densammes Förläning till Abboten i Padis.	Ibid. 413. Acta Litt. Sveciæ 1725. p. 60. Åbo Tidn. 1785. Bih. p. 96.
— — *Densammes varning till Gothlänningarne.*	Lagerbr. Hist. 3, 472, 489.
— — *7. Lars Michelsons Gåfvobref till Clara Kloster.*	Norb. Cl. M. 34.
— *13. Sanda. Biskop Petri i Linköping Vidimation af Biskop Henrics bref för Nydala Kloster.*	Dipl. Nordin In. Bibl. Ups. N:o 812, oinb. 4:o.

Lagerbr. 607.	*Mars 30. Skeninge. K. Magni Bref.*
Nordb. Cl. M. 77.	*Apr. 20. Stockholm. Fru Brita Bryngelsd:r. Medgift till Clara Kloster.*
Peringsk. Mon. 2. 147. Lagerbr. 3. 645.	*Maji 10. Arnö. Ärkebisk. Hemmings Testamente.*
Porthan 272.	— *17. Åbo. K. Magni Frälsebref för 4 Finnar.*
Lagerbr. 414.	— — *Densammes Gåfvobref till Abboten i Padis.*
Porthan 272.	*Jun. 5. Stockholm. K. Magni Bekräftelse bref för Biskops-Stolen. i Åbo.*
Lagerbr. 414.	— *16. Ibid. Densamme Gåfvobref till Biskop Hemming.*
Lagerbr. 614.	— *18. Carbonäs vid Tälge. DenSam. Bref om Mjovik i Näteruby Socken.*
Ibid. 607. v. Stjernmans H. M. 125.	— *Söderköping. Påfvens Nuncii Guilaberti bref till Bisk. Petrus i Linköping.*
Porthan, 260. 318. 319. Åbo Tidn. 1785. Bih. p. 116.	*Oct. 10. Lödese. Trenne Kon. Magni Frihetsbref för Kyrkogods.*
Lundii Notis ad h. Bull. p. 37.	*Nov. 27. Köpenhamn. Biskop Henrics i Roskild m. fl. Vidisse af Påfven Agapeti Bulla.*
Lagerbr. 615.	— *29. Vad. Dens. bref till Åboerna i Tranborg.*

Dec. 29. Odenswi. Biskop Egisl i Wästerås Fullmagt för Magnus Pederson.	Petr. Nigr. 58.
S. D. Åhus. K. Magni Dombref om en gård i Willands Härad.	Lagerbr. 411.
— — Brita Brynolfsd:rs Testamente till SkoKloster.	Rhyzelii Monas. 66.
— — Birger Carlsons Gåfvobref till S. Olofs Capell i Linköping.	Dipl. Stur. in Strömsta

1352.

Jan. 6 Birger Jops Afträdelsebref till Clara Kloster.	Nordberg 24.
Febr. 17. Strengnäs. Knut Matssons Salubref till Biskop Sigmund.	v. Stjernm. H. M. p. 160.
— 25. Stockholm. K. Magni Uplåtelse-bref till Biskopen i Åbo.	Dalin 2. 508.
Mars 25. Warberg. Densammes och Hertiginnan Ingeborgs Gåfvobref till Petter Balghe.	Lagerbr. 384, 615.
— — Frihets-bref för Hofdö.	Dalin 2. 509.
Apr. 7. Syunde Clementssons Gåfvobref till Hospitalet i Skeninge.	Link. Bibl. H. I. 226.
— 18. Åbo. Biskop Hemmings förbud för Prästerna.	Porthan 279.

Link. B. Handl. 217.	*Jun.* 9. *Skeninge. Jacob Arnoldsons Qvittobref på arf.*
Lagerbr. 414.	— 10. *Warberg. K. Magni Dom emellan Visby och Stockholms Borgare.*
Ibid. 318.	— 12. *Ibid. Densammes privilegier för Visby boerna.*
Dalin 2. 506.	*Aug.* 30. *Grenna. Dens. Frisägelse-bref för Jan Holgerson.*
Porthan 273. Åbo Tidn. 1785. Bih. p. 117.	*Sept.* 22. *Konung Magni Bref för Biskopen i Åbo.*
Mscr. i K. Bibl.	*S. D. Harald Waskopels Afsägelse på arf.*
Dipl. Stor.	— — *Carl Näskungssons bref*
Rabenius de Legiferis Upp. p. 12.	— — *Bengt Algotsons Morgongåfvo-bref.*
Åbo Tidn. 1789. p. 307.	— *Dombref om Halis Fors.*
Porthan 294.	— — *Statuta Hemmingi Episcopi Aboënsis.*

1353.

Lagerbr. 3. 611.	*Febr.* 1. *Avignon. Cancellini Abbatis bref till Svenska Presterskapet.*
Dalin 2. 510.	*Mars* 24. *Vesterås. K. Magni bref om Gården Vedeby.*
Lagerbr. 3. 611.	*Apr.* 1. *Påfvens Subcollectors*

Guilielmi Farbonts intyg för Ärkebiskop Petrus.	
Maji 3. Bohus. K. Magni beskärmelse bref för Linköpings Stol.	Dalin 2. 510.
Aug. 23. Stockh. ÄrkeB. Petri Hyres-Contract med S. Clara Kloster.	Norb. Cl. M. 15.
-- 26. Jönköping. K. Magni Stadfästelse på K. Erics bref af 1248 för Nydala Kloster.	Bergii Förråd, p. 83.
-- -- Dens. öfverlåtelse af Jus Patronatus öfver Bjälbo Kyrka till Skeninge Kloster.	Lagerbr. 3. 662.
Sept. 27. Stockh. Densammes Privilegium för Convivium b. Virginis de Sveva lingua.	Dalin 2. 510.
Nov. 16. Varberg. K. Waldemars bref om Skånes inlösen af Holsteinska Grefvarna.	Lagerbr. 3. 268. 423.
S. D. Gåfvobref på en gård i Västerås till S. Joh. Baptiste Altare i Domkyrkan.	Mscr. i K. Bibl.
-- -- Litteræ R. Magni &c. Haquini de conventu ad Alrackia.	Dalin 2. 510.
-- -- Prosten i Dalom Carl Bengtsons Salubref till sin Måg Håkan i Anglotorp.	Dipl. Ekeblad in Bibl. Engestr.

Dipl. Ekeblad. in Bibl. Engestr.	*Nov.* 16. *Ridd. Nils Tureson Bjelkes Bref för Olof Djäkn.*
	1354.
Granagrius de prudenti ferri monticola Norbergensi, 35. Bergs-Ordningar p. 6. Lagerbr. 3. 570.	*Febr.* 24. *K. Magni Privilegier för Norberg.*
Dipl. Lindsk. in B. Ups. 13.	*Mars* 30. *Skara. Ridd. Folke Arnesons Salubref till Lars Lake.*
v. Stjernm. H. M. 363.	*April* 17. *Jazholm. Nils Turesons Gåfvobref till Nydala Kloster.*
Lagerbr. 3. 555.	— 24. *Stockh. K. Magni Gåfvobref till Hennekin Slyke.*
Porthan. ad Paul. Justen 258.	*Maji* 21. *Ibid. Densammes Dom om Medelby i Solna Socken.*
Dipl. Nordin. l. c.	*Jul.* 24. *ÄrkeB. Petri Bekräftelse på en donation till Funbo Kyrka.*
Lagerbr. 607.	*Oct.* 13. *Notarii Publici intyg om S. Peters penning i Linköpings Stift.*
Linköp. Bibl. H. l. 218.	— 22. *Skeninge. Delningsbref på Elseby Avalda qvarlåtenskap.*
Lagerbr. 3. 594.	*Nov.* 4. *Påfvens Nuncii Guilaberti Qvittobref på S. Pehrs penning.*

Nov. 4. Notarii Publici intyg om samma penning.	Lagerbr. 607.
S. D. Unnarby. Birgers i Elsun och Peter Torstenssons Dombref.	Dipl. Lindskog 12.

1355.

Jan. 14. Methaltuna. K. Magni Beskärmelse-bref för Upsala Domkyrka.	Dalin 2. 511.
Febr. 2. Nyköping. Densammes Dom för Julita Kloster.	Ibid. 485.
— 15. Lars i Gunsta Gåfvobref till Clara Kloster.	Norb. Cl. M. 35.
— 19. Söderbärke. Philip Pedersons Stadfästelse på ett Jordaskifte.	Ups. Tidn. 1796. N:o 13.
Mars 21. Thomas i Väster Länna Gåfvobref till Clara Kloster.	Norb. Cl. M. 35.
— — Abdissan Gertrud tager dem och deras gods i sitt beskydd.	Ibid.
Apr. 12. Wimmerby. Själaröcktaren Birgers Attest på ett Gåfvobref till Vimmerby Kyrka.	Diss. de Wimmerbya, p. 19.
Jun. 29. Åbo. Testamentum Henriei Tempil, Curati in Tenala.	Porthan Chron. Ep. Ab. p. 281.
Jul. 9. Upsala. ArkeBiskop Pe-	Peringsk. Mon. 2. 148.

	tri tillstånd, att sälja Upsala Domkyrkas hus i Paris.
Rhyzelii Monast. 145.	*S. D. Märta Turesd:r Gåfvobref till Calmare Kloster.*

1356.

Dalin 2. 514.	*Mars 21. Stockh. K. Magni Förskrifning till Upsala Stift.*
Dipl. Nordin. l. 9.	*Maji 11. Gicellishem. Petri Karlsons Bytesbref med Thomas Petterson.*
Norb. Cl. M. 78.	*Jul. 22. Stockh. Borgaren Ambrosii medgift med sin dotter till Clara Kloster.*
Porthan l. c. 261.	*Aug. 1. Åbo. Bisk. Hemmings Fullmagt, att byta gods.*
Lagerbr. 3. 607.	*Sept. 17. Notari Publici intyg om S. Pehrs penning.*
Ibid. 428.	*Oct. 17. Calmar. K. Erics bref emot Bengt Algotson.*
Ibid. 424.	*— 25. Stockh. K. Magni Qvittans till Lars Ingebiörnson på utskylder i Wästmanland.*
Dalin 2. 514.	*— — Lund. K. Erics återställelse af Hertig Bengts inkräktningar.*
Lagerbr. 3. 559.	*— 28. Stockholm. K. Magni Förskrifning till Upsala Dom-Capitel.*

S. D.

S. D. Bisk. Måns Eskilsons i Västerås Aflatsbref för Lima Kyrka.	Werelii Annot. ex Scriptis Karoli Episcopi. Benzelii Mon. 182. Petri Nigri Chrön. 58.
-- -- Ekeby. Förlikning mellan Finvid Raguason och Johan Algotson.	Petri Nigr. l. c.
-- -- Inge Vastesons Gåfvobref till Nydala.	Rhyz. Mon. 275.
-- -- Johan Lafridsons D:o till Prioren i Eskilstuna.	Ibid. 202.

1357.

Jan. 9. *Ups. ÄrkeBiskop Petri Fullmagt för Prebendaten Nicolaus Hermanni.*	Peringsk. 2. 149.
Mars 9. *Wik. K. Magni Bekräftelse för Nils i Spånga.*	Lagerbr. 3. 556.
Apr. 5. *Wreta. K. Erics Frihetsbref för Wreta Kloster.*	Dalin 2. 522.
-- 28. *Jönköping. Förening emellan K. Magnus och Eric.*	Hadorf vid Rimkrön. 42: Lagerbr. 3. 432. 726.
Jun. 13. *Bergen. Kon. Magni Privilegium för Hansestäderna.*	Willebrand Häns. Chron. 3. 22. Torfæi Hist. Norv. 4. 485.
-- 20. *Ioan Carlsons Morgongåfvobref.*	Lagerbr. 3. 796.
Jul. 10. *K. Erics Frihetsbref för Klosterfruarna i Calmar.*	Dalin 2. 522.

Dipl. Nordin. l. c.	-- 20. *Thigbyle prope Sigtunam. ÅrkeBiskop Petri Bekräftelse på en donation till Yttre Grans Kyrka.*
Lagerbr. 3. 436.	*Aug.* 14. *Wiborg. K. Erics bekräftelse för Abboten i Padis.*
Porthan 466.	*Sept.* 5. *Åbo. K. Magni bref för Bisk. Hemming på fisket i Abborfors.*
Ibid. 260.	-- 7. *Ibid. K. Erics bekräftel- för Åbo Domkyrka.*
Lagerbr. 3. 436.	-- -- *Densammes bekräftelse på Kyrkoherdarnas privilegier i Österbotten.*
Peringsk. 2. 149.	*Oct.* 6. *Upsala. ÅrkeBiskop Petri Fullmagt för H. Lars till Föreståndare vid Enköpings Hospital.*
Lagerbr. l. c.	-- 21. *Västerås. K. Erics Upbådnings bref till Upland och Helsingland.*
Ibid. Dalin 2. 522.	-- 26. *Strengnäs. Densammes bekräftelse på Vårfrubergs Klosters friheter.*
Nordb. Cl. M. 53.	*Nov.* 11. *Staffan Ulfsons bytesbref med Clara Kloster.*
Lagerbr. 3. 607.	-- 15. *Notarii Publici intyg om S. Pehrs penning.*

Nov. 22. K. Magni och Kon. Erics förlikning.	Dalin 2. 518.
— 23. Stockholm. Kon. Erics Förordning emot dem, som sätta sig mot Magistraten.	Lagerbr. 3. 436.
S. D. Petri i Sämmatorp Gåfvobref till Skeninge Kloster.	Linköp. Bibl. H. 1. 211.
— —. Consignatio prædiorum ecclesiasticorum dioeceseos Upsal.	Mscr. i K. Bibl.
— — Varberg. Hert. Albrechts af Meklenburg Revers på 500 mark Silfver Cölnisk vigt, som K. Eric Magnusson skulle betala honom på 2 terminer.	Dipl. Ekebl. in Bibl. Engestr.
— — Bohus. K. Magni bref de bonis quibusdum oppignoralis.	Ibid.

1358.

Jan. 9. Konung Erics Subsidie Tractat med Mechlenburgska och Holsteinska Husen.	Dalin 2. 518.
— 21. Skeninge. Hertig. Ingeborgs Testamente af Bjälbo till Skeninge Kloster.	Ibid. 457.
Febr. 28. K. Erics Gåfvobref på en gård i Malmö.	Lagerbr. 3. 445.

Dalin 2. 320.	*Mars* 7. *Densammes Stadfästelse om Rackeby på Kålland i Västergöthland.*
v. Stiernm. Höfd. M. 265.	*Apr.* 27. *Densammes Dombref mot Knut Folkesons Arfvingar.*
Lagerbr. 2. 442.	*Maji* 17. *Densammes Stadfästelse för Upsala Stad, att beta Kungs-ängen.*
Ibid.	— 19. *Densammes bekräftelse på Dominicanernas friheter.*
Ibid.	— 24. *Densammes Frikallelse för Clara Kloster för Konungslig tunga.*
Wallin Sigt. St. &. Cad. 318.	— — *Densamme uppdrager Carl Ulfson af Tofta vårdén om Predikar-Munkarna i Sigtuna.*
Rhyzelii Monast. 263.	— 30. *Norberg. Bisk. Magni i Västerås bref.*
Mscr. Lindsk. 15.	*Jul.* 5. *Skara. Folke Ormsons Skötebref på Lekqrum, efter Wästgötha Lag.*
Kastman de Wimmerby 8.	— 14. *Mölstadås. Kon. Erics Dom på gods för Kyrkor och Präster i Wimmerby.*
Porthan 273.	*Sept.* 18. *Stockholm. Kon. Erics Frikallelsebref för Biskop Hemmings tjenare.*

Dec. 11. Lund. K. Magni bref om förening med K. Eric. Lagerbr. 3. 440.

S. D. Anund Hemmingsons Bytesbref med Ridd. Nils Tureson. Peringsk. M. 1. 78.

1359.

Febr. 15. Enköping. K. Erics Skyddsbref för Canonicus i Upsala Ulf Galla. Lagerbr. 3. 451.

— 24. Lars Folkmodsons Contract om en tomt med S. Clara Kloster. Nordb. Cl. M. 15.

— 26. Stockholm. Kon. Erics bekräftelse för Nunnorna i Kongsberg. Dalin, 2. 522.

Jul. 18. Upsala. Prosten i Upsala Laurentii bref om S. Erics skrin. Peringsk. Mon. 2. 51.

— 25. Hans Ambrosiisons Bytesbref med Clara Kloster. Nordberg 53.

Aug. 5. Matthiæ Curati in Bro och Svenonis Decani Prædicatorum Sigtunensium Revers på K. Magni dem i hemlighet anförtrodde gods. Wallin Sigt. Stans &c. Cad. 318.

— 14. Märta Sunadotters Qvittobref för Magnus Laarbo. Dipl. Stur.

Hadorf, Bil. till Rimkr. under d. 19 Nov. Lagerbr. 3. 452.	*Oct. 18. Söderköping. Förening emellan K. Magnus och Sveriges inbyggare.*
Peringsk. Mon. 1. 73.	*Nov. 13. Nils Olofson Strales Testamente.*
Rhyzelii Mon. 275.	*S. D. Helena Ambjörnsdotters Gåfvobref till Nydala.*
Ibid. 215.	*— — Ramfrid Bengtsdotters Testamente till Saba Kloster.*
Dalin 2. 252. not.	*— — Eric Waldemarsons Köpebref på Brokind till Bo Jonsson.*
Diplom. Ekeblad 45.	*— — Måns Pederson Porses bref om någon dess egendom.*

1360.

Dipl. Lindsk. 16.	*Jan. 2. Östina Magnusdotters attest, att hennes man Folke Ormsson sålt Munkholmen till Lars Lake.*
Lagerbr. 3. 462.	*Febr. 2. Ripen. Förlikning emellan Sverige och Danmark.*
v. Stjernm. Höfd. M. 265.	*— 9. Linköping. Magni Knutsons Dombref för Wreta Kloster.*
Hadorf vid Björkö-R. 22.	*— 17. Jönköping. Stadga om Frälse-rätt.*
Acta Litt. Sv. 1. 254. Lagerbr. 3. 460.	*— 18. Wästerås. Kon. Magni bref till Kopparberget.*

Mars 28. *Åsby. Dager Magnussons Skiftebref med Nils Nacke.*	Dipl. Lindsk. 17.
-- -- *K. Eric Månssons Skyddsbref för Lars Ingebiörnsson.*	Dipl. Bergstr. in R. Bibl. Stockh.
-- 29. *Stockholm. Kon. Magni bref om Clara Kloster och Sivievad.*	Lagerbr. 3. 460.
Jul. 7. *Avignon. Ärkeb. Staffans i Toulouse betyg för Ärkeb. Petrus i Upsala.*	Peringsk. Mon. 149. Lagerbr. 3. 611.
-- -- *Johannis Aniciensis Episcopi intyg.*	Ibid.
Aug. 15. *Stockh. Kon. Magnus betalar sin gäld till Upsala DomCap.*	Lagerbr. 3. 320.
-- 29. *Lund. Densammes Kallelse-bref till Calmar Riksdag.*	Ibid. 463.
Oct. 14. *Ärkedjäknen Ringvidi Nicolai Testamente.*	Peringsk. 2. 207.
Dec. 5. *Wästerås. K. Magni Stadfästelse på Lars Ingebjörnsons jordaskifte.*	Lagerbr. 3. 506.
S. D. Järnberget. Kon. Magni Stadga för Järnbergslagen.	Bergs-Ordn. p. 9.

1361.

Spegels Bevis 126. Lagerbr. 3. 562. 650.	*Febr. 3. Ljungatorp. K. Magni Bekräftelse på K. Erics betalning till Biskop Nils i Linköping.*
Södersten de Sudercop. 51.	*Apr. 5. Söderköping. Måns Ulfsons Köpebref till H. Trefald. Kyrka derst.*
Strelows Guthl. Chrön. 163. Schumacher de Gothlandia 42. Lagerbr. 3. 472.	*Maji 6. Stockh. K. Magni bref till Gothlänningarne.*
Strelow 166.	-- 9. *Ibid. Densammes Bref till Wisby Stad.*
Brannius de Hölebo 15.	-- 15. *Höle. Ingemunds Curati in Höle Bytesbref med Birger Nilsson.*
Lagerbr. 3. 560.	*Aug. 15. Stockh. Kon. Magni Förskrifning till Upsala DomCapitel.*
Dalin 2. 533.	-- -- *Densammes Bref till Kopparberget.*
Peringsk. Mon. 2. 224.	-- 20. *Johan Carlsons Förskrifning.*
Cassels Saml. Brehm. Handl. 419.	*Sept. 7. Greifsvald. K. Magni och Håkans Förbund med Hansestäderna.*
Lagerbr. 3. 476. 4. 545. Willebrand 3. 24. Torfæus 4. 489. Dalin 2. 532.	-- 8. *Ibid. Densammes Bekräftelse på Hansestädernas privilegier.*

Upsal.

Sept. 8. Upsala. Kon. Håkans påbud om afgift till Wadstena Kloster.	Dalin 2. 534. Åbo Tidn. 1784. p. 337.
— *30. Ribsens Råds pantförskrifning till Hansestäderna.*	Lagerbr. 3. 478. 584.
— — *Skenninge. K. Håkans bekräftelse på Skenninge Klosters rätt till Hugsta gods.*	Dalin l. c. Lagerbr. 3. 483. under den 30 Dec.
S. D. Grans Kyrka. K. Magni Bref till Håbo och halfva Bro Hundari, att lefverera Spanmål till Enköpings Hospital.	Serenius de Uplandia. 2. 24.
— — *Peder Thordsons Bondes Gåfvobref till Julita Kloster.*	Rhyzelii Monast. 216.

1362.

Jan. 8. Borgå. Biskop Hemmings Bref till Nyländningarna om tionde.	Porthan, 266.
— — *K. Håkans Bekräftelse på Wadstena Klosters privilegier.*	Dalin 2. 534.
Febr. 1. Dom om ön Thörö, emellan Märta af Fogelvik och Bo Jonsson.	Rabenius de Vestro-G. Legiferis, App. p. 13. Lagerbr. 3. 506.
— *15. K. Håkan Magnusson uptager Finlands Lagman i Chor vid Konungaval.*	Peringsk. Mon. 1. 27. Åbo Tidn. 1784 p. 163. Lagerbr. 3. 483. Densam. Handl. I. 193.

Kastman de Wimmerby, p. 3.	*Mars* 20. *Söderköping. K. Magni Stadfästelse Dom på grus för Wimmerby Kyrka.*
Dalin 2. 536.	*Apr.* 15. *Örebro. K. Håkans pantförskrifning på Finveden i Småland til Marsken Magnus Nilsson.*
Dalin 2. 535.	— 21. *Lödese. K. Magni och Håkans Bref till Upsala Stift.*
Benzelii Mon. Proleg. 5.	*Maji* 6. *Skenninge. K. Håkans Frälsebref för Ingevald af Lagatorp.*
Porthan, 323.	— 22. *Riks-Drotsen Nils Turesons Afträdesbref af Laxfisket i Borgå till Padis Kloster.*
Ibid.	*Sept.* 20. *Sune Håkansons Förklaring af detta bref.*
Strelow, p. 176. Lagerbr. 3. 477.	*Nov.* 11. *Lybeck. Stillestånd emellan Hansestäderna och K. Waldemar.*
Porthan, 266.	*S. D. Biskop Hemmings Bref till Nylänningarne.*
Rhyzelii Monast. 209.	— — *Håkan Skrüddares Confirmation för Vårfruberg.*

1363.

Dalin 2. 539.	*Apr.* 24. *Jönköping. Hergeir Johansons Testamente till Nydala Kloster.*

Maji 26. *Åbo. Näve Ingwaldsons Salubref till Åbo Domkyrka.*	Porthan 262.
Jul. 5. *Ås Kloster. K. Magni Stadfästelse på DomCapitlets privilegier i Lund.*	Lagerbr. 3. 467.
Sept. 10. *Magni Håkansons Salubref till Clara Kloster.*	Nordberg 46.
Oct. 4. *Stockh. Christina Niclas dotters Gåfvobref till samma Kloster.*	Ibid. 78.
Nov. 1. *Wikjrka. K. Håkans Bekräftelse på Wreta Klosters privilegier.*	Dalin 1. 6.
— 30. *Horn. Densammes Frikallelse-Bref för Klostrets Bönder.*	Lagerbr. 3. 493. 509. 658.
S. D. Påfviska RäntKammarens Qvittance på ÅrkeB. Petri lefverans.	Peringsk. 2. 149.
— — *ÅrkeB. Petrus m. fl. åtager sig, att betala K. Magni gäld till Rom.*	Petr. Nigr. Chron. 59. Lagerbr. 3. 648.
— — *Fru Ramborgs Testamente till Eskilstuna Kloster.*	Rhyz. Monast. 102.
— — *Nils Turesons Gåfvobref till Johan Elifson.*	v. Stjernm. Höfd. M. 328.
— — *Wardhem. Kon. Magni Bref för H. Torkel Erengislason.*	Dipl. Ekebl. 39.

1364.

Lagerbr. 3. 508.	*Jan.* 14. *Skenninge. K. Magni Gåfvobref till Nanne Amjörnson.*
Ibid. 554.	— 21. *Åbo. Bengt Åkeson och hans hustrus Elisifs bref.*
Rhyzelii Mon. 53. Peringsk. Mon. 2. 149.	*Febr.* 15. *ÄrkeB. Petri Fullmagt för Ragvaldus Petri.*
Lagerbr. 3. 554.	— 29. *Söderköping. Nils Erlandson lämnar sitt gods åt Knut Jonsson.*
Ibid. 557.	*Mars* 2. *Joh. Hyghins Qvittans på Calmare Mynt.*
Ibid. 509.	— 27. *Jönköping. K. Håkans Gåfvobref på Håkan Halstansons gods till Nils Bengtson.*
Peringsk. 2. 351.	*Jun.* 22. *ÄrkeB. Petri Förordning om Caniken Wermunds gods.*
Lagerbr. 608.	— 25. *Notarii Publici intyg.*
Ibid. 607.	— 29. *Guidonis de Cruce Qvittobref.*
Dalin 2. 541.	*Jul.* 22. *Jönköping. K. Albrechts Bekräftelse på Julita Klosters privilegier.*
Langeb. Script. 7. 360.	— 27. *Ibid. Densammes Pantebref af Gothland till Grefve Henric af Holstein för 4000 löd. mark Silfver.*

Aug. 1. Skeninge. Densammes Dom för Skeninge Kloster på gårdar i Bjälbo.	Rhyz. Mon. 110. Lagerbr. 3. 508.
— 23. Stockh. Densam. Bref om Caniktionden i Linköping.	v. Stjernm. Höfd. M. 266.
— 29. Ibid. Drotsens Nils Turesons Dom om Sjökarleby.	Lagerbr. 509.
Aug. och Sept. K. Albrechts åtskillige bref till Kyrkors och Klosters förmån.	Dalin 2. 541.
Sept. 21. Stockh. Christina Magnusdotters Medgifts bref till Clara Kloster.	Nordberg 79.
— — Clement Pederson lämnar 7 öreland i Wansta för sin fångenskap.	Lagerbr. 3. 554.
Oct. 1. Åbo Slott K. Albrechts Bref om Fogdarnas underhåll vid uppbörden.	Porthan 276.
— 6. Herman van Ouves Qvittobref för Grefve Henric af Holstein för Calmare Slott och Stad.	Dipl. Nordin l. c.
— 7. Densammes attest om sin införsel i Calmare Mynt.	Lagerbr. 560.
— 16. ÄrkeB. Birgers Bref om Hennings Lagbok.	Rabenius de fatis Litter. Jur. 1. 24.
— 31. Biskop Nilses i Linköping Stadga om Tionde.	Wilde Hist. Pragm. 363.

Porthan, 274. — *Dec. 13. Åbo. Kon. Albrechts Bref om tionde af foderverk.*

Ibid. 275. — *— — Densammes Frihetsbref för Bisk. Hemmings Fiskare.*

Ibid. — *— — Densammes tillstånd för Densam.. att uppbära böter af sina väpnare.*

Ibid. 276. — *— Densammes Skyddsbref för Åbo Domkyrka.*

Ibid. 283. — *— 14. Ibid. Densammes Gåfvobref till Biskop Thomas i Vexiö.*

Peringsk. 2. 149. Lagerbr. 556. 596. 607. — *— 20. Notarii Publici Guidonis de cruce Qvittans på S. Pehrs skatt.*

1365.

Porthan 277. — *Jan. 16. Åbo Slott. K. Albrechts bref om Fogdarnas underhåll.*

Ibid. 320. Lagerbr. 513. — *Febr. 11. Ibid. Densammes Privilegier för Wisby.*

Dipl. Nordin l. c. — *— 24. Allmogens af Upland bref till Öst- och Västgöthar.*

Porthan 283. — *— 25. Ibid. Konung Albrechts Gåfvobref till Biskop Thomas i Wexiö.*

Ibid. — *— — Hulsby. Donatio Andreæ Ven, civis in Hulsby.*

Lagerbr. 514. *Febr. 26. K. Magni och Håkans Kallelse-bref till de Svenska.*

Lagerbr. 555. 579. *Jun. 23. Åbo. Kon Albrechts Stadfästelse på K. Magni Gåfvobref.*

Nordberg, 47. *Sept. 28. Stockholm. Densam. Dom på Magni- Håkansons gods till Clara Kloster.*

Ibid. 79. *— 29. Ibid. Densammes Frälsebref för Clara Klosters Syssloman.*

Ibid. 96. *Oct. 20. Nils Pehrsons Gåfvobref till Clara Kloster.*

Porthan, 353. *S. D. Eric Carlssons Gåfvobref till S. Henrics Kyrka i Åbo.*

Rhyzelii Mon. 145. *— Catharina Pehrsdotters Gåfvobref till Calmar Kloster.*

Dikman Antiqu. Eccl. 142. *— — Helsingarnas Nordanskog bref till invånarena Sunnanskog.*

1366.

Lagerbr. 573. *Apr. 9. Hästre. Canuti in Hästre Curati bref.*

Nordberg 47. *— 11. Stockh. Ridd. Magni Håkansons Afsägelsebref på sina gods.*

Lagerbr. 792.	*Maji 1. Kalmar. Pehr Niclisons bref.*
Åbo Tidn. 1785. Bih. p. 25.	— 14. *Wiborg. Kyrkoherden derst. Thorstens Testamente.*
Lagerbr. 522.	*Jul. 12. K. Albrechts Bekräftelse på Kopparbergets privilegier.*
Dalin 2. 547.	— 23. *Densammes Bref om Vårfrupenning till Vadstena Kloster.*
Lagerbr. 507. 519.	— 27. *Aleholm. Hertigarnas af Meklenburg bref.*
Link. B. Handl. 1. 221.	— — *Håkan Rampes Dom på en gård i Skeninge.*
Peringsk. M. 1. 79.	— 30. *Stockh. Ridd. Eric Carlson endtledigar Lars i Ylle från krigståg.*
Lagerbr. 607.	*Aug. 14. Notarii Publici intyg om S. Pehrs penning.*
Peringsk. Mon. 2. 149.	— 28. *Upsala. ÄrkeB. Petri förskrifning till S. Erics Skatt.*
Dalin 2. 547.	*Sept. 6. Stockh. K. Albrechts bref till alla Styrmän nedan Helsingland om Skattens utmätning af hvar Snäcka eller Skepslag.*
Ibid.	*Oct. 4. K. Håkans Gåfvobref af gods i Wästgötha Dal till Lauris Björnson.*

Oct. 9.

Oct. 9. Kon. Albrechts Gåfvobref till Gerdt Snackenberg på Aranäs.	Dalin 2. 545.
— 26. Laurentii Nicolai Testamente.	Peringsk. Mon. 2. 224.
Nov. 9. Upsala. DomCap. Bref till Påfven om ÄrkeBiskop Birgers val.	Peringsk. Mon. 2. 150. Spegels Bevis 21.
— 17. K. Albrechts Skydds-Bref för Clericiet.	Lagerbr. 523.
Dec. 14. Väpnaren Olof Djäkns Gåfvobref till Västerås DomKyrka.	Grans Beskr. öfver Västmanl. 116.

1367.

Jan. 19. Stockh. Kon. Magni Bref.	Lagerbr. 532.
— 25. Stralsund. Hertig Wralislafs och Stadens Vidimation af Aleholms Tractat.	Ibid. 522.
Febr. 5. Calmar. K. Albrechts förskrifning till Holsteinska Grefvarna.	Ibid. 560. Langebek Scriptores 7. 361.
— 22. Sund. Tords af Härkvalla Salubref till Eskil af Kila.	Dipl. Lindsk. 20.
— 26. Stockh. Hertig Albrechts af Meklenburg Bref till Linköpings Stift.	Diarium Vadsten. 167.

Lagerbr. 658.	*Mars 12. Ibid. Densammes påbud om Vårfrupenning till Vadstena Kloster.*
Graffmån de Strengnesia. Alleg. Litt. K.	*Maji 18. Konungsnäs. K. Albrechts Försäkran för Strengnäs Borgerskap.*
Lagerbr. 523.	*Jun. 6. Ibid. Densammes förbindelse om lyftade Skatter.*
BergsOrdn. p. 11. Dalin 2. 544.	*— 7. Stockh. K. Albrechts Privilegier för Norberg.*
Bångs Ulssparre Ätt p. 14.	*— 28. Skärsta. Näskonung Ragnesons Morgongåfvobref.*
Lagerbr. 524. 649.	*Jul. 2. K. Albrechts Förskrifning till Biskop Nils i Linköping.*
Ibid. 514.	*— 29. Wöra. Densammes Förordnande om ett Slott i Satagunda.*
Peringsk. Mon. I. 79.	*S. D. Upsala. Eric Carlsons tillstånd för H. Nils, Präst i Frötuna att köpa 2 öreland i Frösunda Socken.*

1368.

Lagerbr. 525.	*Jan. 25. Wismar. Hertigarnes af Meklenburg Förbund med Danska Adeln.*
Ibid.	*— — Dagtingan dem emellan om fångar och eröfringar.*

Jan. 25. K. Albrechts Förbund med Wendiska Städerna.	Hvitfeld Chrön. 542.
Febr. 5. Bisk. Nilses i Linköping och Abdissans i Wreta qvittobref för Magnus Laarbo.	Dipl. Stur.
Mars 25. Enköping. Kon. Albrechts Privilegier för Östhammar.	Annel de Östhammar p. 14.
Apr. 3. Västerås. K. Albrechts Artiklar för Norberg.	BergsOrdn. 12.
— 14. Magnus Gregersons Gåfvobref till Upsala Kyrka.	v. Stjernm. Höfd. M. 211.
Maj 18. Upsala. Jan Pehrsons Salubref till Bo Jonsson.	Dipl. Bergstr.
— 29. Laffrens Welinsons Fastebref för Densamme.	Ibid.
Jun. 23. Åbo. Ridd. Sten Bengtson förordnar Esbjörn Pehrson till Prebendat vid Åbo Domkyrka.	Porthan 353.
— 24. Malmö. Algot Bengtsons Bref.	Lagerbr. 573.
Jul. 25. Falsterbo. K. Albrechts privilegier för Hansestäderna.	Willebrand, 3. 29. Hwitfeld 543. Lagebr. 305. 528. 529.
— 30. Åkarp. Densammes Skyddsbref för Bisk. Conrad på Ösel.	Ibid. 530.
Aug. 13. Bo Jonssons Dom.	Diplom. Bergström.

Dipl. Bergström.	*Aug. 31. Nils Ketilsons Jordaskifte med Bo Jonsson.*
Peringsk. Mon. 2. 150. Lagerbr. 618. Troils Handl. 3. 281.	*Sept. 27. Upsala. Stadga på Prästmötet.*
Peringsk. l. c. 311.	— *29. Inventarium öfver ÄrkeBiskops-Stolens Silfver.*
Ihre Ups. Illustr. 75.	*Dec. 29. Biskops Arnö. Curati i Enköping Gothmari förskrifning på några böcker som han länt af ÄrkeBiskop Birger.*
Rhyzelii Monast. 175.	*S. D. Ingeborg Jonsdotters Gåfvobref till Calmar Kloster.*
Mscr. Bergstr. i Kongl. Bibl.	— — *K. Eric Månssons Skyddsbref för Lars Ingebiörnson.*

1369.

Peringsk. Mon. 2. 312.	*Jan. 5. Upsala. Inventarium på ÄrkeBiskops-Gårdens Bibliothek.*
Nordb. Cl. M. 48.	— *12. Olof Bruns hustrus Christinas i Ekeby Salubref till Clara Kloster.*
Porthan ad Paul Justen. 355.	*Jun. 4. Stockholm. K. Albrechts bekräftelse på Åbo Domkyrkas privilegier.*
Hadorf Biörkörätt 28. Dalin 2. 550. Lagerbr. 2. 677.	— *15. Ibid. Densam. Skogsordning för Hammar Triding i Trögd.*

Jul. 10. *Wimmerby. Kyrko-Prästen Olavi Gåfvobref till Wimmerby Kyrka.*	Kastman de Wimmerby 18.
Oct. 8. *Åbo. ÄrkeBiskop Birgers Stadfästelse på Finnarnas offer och matbyrd.*	Porthan 59, 357.
— 14. *K. Albrechts Bref om Linköpings Capitels vederlag för Rumlaborg.*	Dalin 2. 550.
Nov. 23. *Biskop Johans i Åbo Bref om iagttagande af ÄrkeBiskop Birgers Stadgar.*	Lindenbrog Script. 181. Porthan 358.
— 30. *Stralsund. Cordt Moltebus Bref för Hansestäderna, att hafva tillträde till Warberg.*	Lagerbr. 3. 307.
S. D. UpSvearnas bref till Götha rike.	Ibid. 533.
— — *Strengnäs. Bisk. Tyrgils Förordning om en Själamässa.*	Peringsk. Mon. 2. 255.
— — *Ulf Gislesons Betalningsbref till Upsala Domkyrka.*	Ibid. 232.
— — *Brudde Bengtsons Gåfvobref till Nydala Kloster.*	Rhyzelii Mon. 275.
— — *Ingevald Pehrsons Gåfvobref till Julita.*	Ibid. 216.
— — *Peder Pedersons Salubref till Eskilstuna.*	Ibid. 202.

Rhyzelii Mon. 110.	*S. D. Lindwid Haraldsons Testamente till Skenninge.*
Petri Nigr. Chrön. 59.	— — *Biskop Måns Eskilsons Qvittobref på S. Pehrs penning af Upsala Stift.*
Ibid.	— — *Fiholm. Densam. Qvittobref för Fru Ingegerd Lafrins dotter.*
Fant de illustri Trollorum gente, 2.	— — *Linköping. Biskop Nilses underſökning om Birger Trolles ägtenskap.*

1370.

Dipl. Bergström.	*Jan.* 18. *Bo Jonssons Stadfästelse på en Dom.*
Graus Beskr. 117.	— 29. *Under Lagman i Västmanland Finwid Magnusons Fastebref.*
Porthan 350.	*Febr.* 3. *Egrepæ. Canonici Aboënsis Henric Vinandi Testamente.*
Ibid. 355.	— 10. *Wiborg. Biskop Johans i Åbo Förordning om Biskops-Skattens uppbärande af Konungens Fogdar.*
Lik. Bibl. Handl. 1. 252.	*Apr.* 25. *Skenninge. Nils Håkansons Salubref till Allhelgons Gillet derstädes.*

Maji. 8. *Örebro. K. Albrechts Fullmagt till frid med Norrige.*	Lagerbr. 3. 536.
— 16. *Stralsund. Frid emellan Danmark och Hansestäderna.*	Ibid.
— 23. *Åbo. Hennekin Närfves Gåfvobref till S. Catharinæ Altare.*	Porthan 350.
— 24. *Stralsund. Hansestädernas fördrag om Skåne på 15 år.*	Hvitfelds Chrön. 546.
Jun. 13. *Bo Jonssons Bref.*	Dalin 2. 772.
— 19. *Ingeborg Magnusdotters Bref om tredjedelen af Skuru till Prästegård.*	Diss. de Ydria 1. 34.
Jul. 12. *Bohus. Kon. Håkans Fullmagt till frid med Norrige.*	Dalin 2. 551. Lagerbr. 3. 536.
— 15. *Västerås. DomCapitlets Vidimation af Kon. Magni Bref* 1282.	Lagerbr. l. c. 4. Företal 38.
— 17. *Bahus. K. Håkans i Norrige underhandling med Sverige.*	Hwitfeld 548.
— 23. *Sverin. Kon. Albrechts Skyddsbref för Brehmens handel.*	Cassel, Brehm. Handl. 22.
Aug. 9. *Ingiärd Jonsdotters medgift med sin dotter till Clara Kloster.*	Nordberg 80.

Nordb. 48.	*Aug.* 27. *Åshundare. Hans Brännare i Enköping betalar sin gäld till Clara Kloster.*
Peringsk. Mon. 2. 81.	— 30. *Upsala. ÄrkeBisk. Birgers Stadfästelse på Ridd. Anders Eskilsons prebende.*
Nordberg 80.	*Oct.* 3. *Stockholm. K. Albrechts Frälsebref för Olofs i Lögeboda gods under Clara Kloster.*
Rhyzelii Mon. 111.	*S. D. Ingeborg Thorsdotters Testamente till Skenninge Kloster.*
v. Stjernm. Höfd. M. 266.	— — *Bo Jonssons Gåfvobref till Linköpings Domkyrka.*
Dipl. Ekeblad.	— — *Härads Domhafvanden Ingewan Gavast, å Riddaren Anund Bengtsons vägnar. Fastebref på Lundborg.*
Serenius de Uplandia 2. 17.	— — *ÄrkeBiskopens Bref till Vårdsätra.*

1371.

v. d. Hardt Comp. 2. Monum.	*Jun.* 17. *Ivaska ö vid Söderköping. Bo Jonsons förskrifning på 60 ₶ Silfver.*
Lagerbr. 3. 536.	*Aug.* 2. *Stockholm. K. Håkans Stadfästelse på Gerhards Skyttes fastighet.*

Aug.

Aug. 9. *Ibid. Kon. Albrechts Försäkran.*	Hadorfs Bih. till RimChr. 34. Lagerbr. 3. 538.
— 15. *Frid emellan Sverige och Norrige.*	Ibid. 540.
— 28. *Stockholm K. Albrechts förskrifning på 200 mark lödiga.*	Dalin 2. 553.
Oct. 27. *Strulsund. K. Waldemars Stadfästelse på Hansestädernas rätt till Skåne.*	Hvitfeld 549.
— 28. *Hansestädernas svar deruppå.*	Ibid. 550.
Nov. 1. *Almarstäk. K. Håkan beviljar Asmund Hatt, att köpa Skattegods i Värmeland.*	Lagerbr. 3. 536. 567.
Dec. 21. *Bärnä. Bisk. Johan i Åbo bekräftar Esbiörns Pehrsson i S. Sigfrids prebenda.*	Porthan 354.
S. D. Carl Gudmundsons pantebref till Knöpike Niclison.	Dipl. Lindsk. 21.

1372.

Febr. 5. *Linköping. DomCapitlets bref om Matts Gustafsons förhållande.*	SpegelsBevis p. 130 under galit datum 1374 Febr. 20. Lagerbr. 3. 677.
— 22. *Mörklista. Biskop Magni i Wästerås Aflatsbref.*	Ups. Tidn. 1776. p. 193.

Lagerbr. 3. 541. *Mars 4. Hofs Kyrka. K. Håkans Bref.*

Petr. Nigri Chron. 61. *Maji 1. Lydösa. Wästgötha Lagman Laurens Björsons Pantebref till Biskop Niclas i Skara.*

Lagerbr. 3. 833. *Jun. 23. Avignon. ÄrkeBiskop Petri Qvittobref.*

v. Stiernm. Höfd. M. 126. *Oct. 27. Petter Djäkns Dombref för Eskilstuna Kloster.*

Peringsköld Mon. 194. *S. D. Clas Thomæ Canik i Upsala och Kyrkoherde i Gamla Upsala inlöser jord af Ridd. Henric Brandiis för Upsala Domkyrka.*

1373.

v. Stjernmans Höfd. M. 267. *Jan. 24. Anund Bankes Köpebref för Alvastra Kloster.*

Lindenbrog Scriptores 187. v. d. Hardts Epist. ad Peringsk. Lagerbr. 4. 351. 600. Porthan 377. *Febr. 17. Tenala. Bisk. Johans bref till Nylänningarna om Prästerskapets Matshott.*

Lagerbr. 3. 608. 623. *— 18. Stockholm. Bisk. Henrics bannlysning öfver Biskop Gottskalk i Linköping.*

Dipl. Stur. *Maji 26. Tonsberg. K. Magni och Håkans skuldebref till Harald Magnusson.*

S. Olofs RimChr. 148. *Jun. 15. Bergum. K. Håkans Stadfästelse på ÄrkeB. Nil-*

ses Stadga om tionde i Jämtland.

Jul. 1. *Sköfde. Aflatsbref för S. Helena Kyrka.*	Forsenius de Skedvia 29.
Sept. 14. *Stockholm. Biskop Henrics i Sleswig Bref.*	Lagerbr. 3. 608.
Oct. 9. *Häradshöfd. i Aska Härad Olof Djäkns Fastebref för Lambrecht unge, byman i Skeninge.*	Link Bibl. Handl. 1. 212.
— 18. *Finvid i Huddesta Salubref till Clara Kloster.*	Nordberg 49.
Nov. 5. *Eric Carlsons Attest om ett gods i Ösjö.*	v. Stjernm. Höfd. M. 224.
S. D. Skeninge. Bo Jonsons på K. Albrechts och Johan Uplännings på Lagmansens vägnar Dom på en Qvärnström för Hospitalet i Skeninge.	Link. Bibl. Handl. 243.

1374.

Jan. 6. *Stockh. K. Albrechts Bref.*	Spegels Bevis 132. Lagerbr. 3. 837.
Febr. 11. *Örebro. Ridd. Sten Bengtsons Bref till DomCapitlet i Linköping.*	Ibid.
Apr. 23. *RiksDrotsen Bo Jonssons bref till ArkeBiskop Birger i Upsala.*	Troils Handl. 2. 352. Porthan 374. 409.

v. Stjernm. Höfd. M. 126.	*Jul.* 5. *Strengnäs. Måns Finvidsons Gåfvobref till Strengnäs Domkyrka.*
Dalin 2. 547.	— 7. *Öknö vid Stäkeborg. K. Albrechts bref om Vårfrupenning.*
Mathesius de Ostrobothnia 36. Nettelbladt Schwed. Bibl. 3. 233. Porthan 372.	— 16. *Kumo. Satagunda Härads bref om gränsorna emellan Upsala och Åbo Stift.*
Litzenius de Norcopia 59.	— 23. *Söderköping. Ridd. Eric Carlssons intyg, att han sett Påfven Lucii Bulla, om Askaby Klosters rättighet till fisket i Norrköping.*
Mathesius 77. Porthan 375.	*Jul.* 31. *Åbo. Bisk. Johans i Åbo bannlysning öfver Andreas Dacus.*
Rudbecks Atlantica 3. 445. Peringsköld Mon. 1. 4. 2. 150. Porthan 371.	*Aug.* 1. *v. Oct.* 21. *Notarii Publici Bevis om gränsorna emellan Upsala och Åbo Stift.*
Dipl. Lindsk. 25.	— 16. *Magnus Laraba upplåter sin frände Birger Larsson några gods.*
v. Stjernm. Höfd. M. 361.	*S. D. Helga Bengtsdotters Gåfvobref till Vadstena Kloster.*

1375.

Dalin 2. 558.	*Jan.* 19. 20. *K. Albrechts för–*

skrifning på lån af Rikets Prästerskap.

Febr. 1. *Vadstena. Catharina Ingemarsd:s ingifts bref till Vadstena Kloster.* — v. Stjernm. Höfd. M. 267.

— 8. *Fundbohäret. ÄrkeBiskop Birgers Aflatsbref för Fundbo Kyrka.* — Diplom. Nordin.

Apr. 14. *Stockh. Prosten Hermans i Lybeck qvittans för Biskop Nils i Skara.* — Lagerbr. 3. 615.

Maji 11. *Åbo. Magistratens betyg om gränsorna emellan Upsala och Åbo Stift.* — Porthan 374.

— 23. *Stockh. K. Albrechts Stadga.* — Hadorf vid Björkö-rätten 27. Lagerbr. 3. 576. 677.

Jul. 10. *Stockholm. Densammes bref.* — Hadorf vid Rim-Chr. 40. Lagerbr. 3. 673.

S. D. Dr. Johannas i Neapel bref till S. Catharina. — Ibid. 826.

— — *Amund Jonssons Gåfvobref till Calmar Kloster.* — Rhyzelii Monast. 145.

— — *Gunnil Håkansons Gåfvobref till sin Gudson, på en gård i Västra Härad.* — Lagerbring 3. 576.

1376.

Mars 4. *Aleholm. Hertig Bu-* — Hwitfelds Chrön. 560.

	gislafs förbund med alla tre Nordiska riken.
Nordberg 81. Peringsk. Mon. 1. 77.	*Sept.* 10. *Stockh. Nils Kettelsons medgift med sin dotter i Clara Kloster.*
Dalin 2. 563.	— 18. *Ibid. K. Albrechts bref om ett sammanträde med Clericiet.*
Diplom. Nordin.	*Oct.* 9. *Ibid. Densammes och Riksens Råds bref till Påfven Gregorius om S. Britas canonisation.*
Diplom. Lindskog. 22.	— 14. *Husaby. Öndir Baggis lösen för Carl Gudmunssons fängelse.*
Lagerbr. 3. 678.	*Dec.* 8. *Stockh. Kon. Albrechts bref.*
Rhyzelii Mon. 275.	*S. D. Ingeborg Ormsdotters Gåfvobref till Nydala.*
Ibid. 145.	— — *Catharina Pehrsdotters Gåfvobref till Calmar Kloster.*
Mscr. i K. Bibl.	— — *Register på Upsala Dom-Kyrkas Fastigheter.*
Diplom. Ekebl.	— — *Pantsättnings bref.*

1377.

Dalin 2. 547.	*Febr.* 3. *K. Håkans Gåfvobref till Gudmund Gren.*

— 5. *Magni Thyrgelsons Gåfvobref till Västerås Domkyrka.*	Graus Beskr. 117.
Apr. 5. *Bjerko. Ridd. Eric Carlssons bref för Bo Jonsson.*	Lagerbr. 3. 667.
— 23. *Stockh. Drottn. Richardis Skyddsbref för Ingrid Jönsd:r.*	Dalin 2. 543.
Maji 24. *Telge. Ridd. Sten Stensons Gåfvobref till S. Sigfrids prebenda i Åbo.*	Porthan 354.
Jun. 17. *Enköping. Kon. Albrechts Stadfästelse på rågången emellan Upsala och Åbo Stift.*	Peringskölds Mon. 1. 6.
Sept. 6. *Håkan Dagsons medgift med sin dotter i Clara Kloster.*	Nordberg. 83.
— 8 *Lund. Jacob Mus bref, att han haft Elfsborgs Slott i pant af Dr. Margareta.*	Lagerbr. 3. 678.
— 18. *Tälge. K. Albrechts bref för Abdissan i Fogdö, att sätta spjut för vilddjur i Klostrets skogar.*	Dalin 2. 563.
Nov. 1. *Finvid Finvidsons medgift med sin dotter i Clara Kloster.*	Nordberg 82.

Rhyz. Mon. 216. *S. D. Ulf Jonssons pantebref till Julita Kloster.*

Ibid. 111. — -- *Ingeborg Thorsd:s Testamente till Skeninge.*

v. Stjernm. Höfd. M. 266. — -- *Ingeborg Jonsdotters Själagift till Vadstena Kloster*

1378.

Dalin 2. 565. *Febr. 29. Tälge. K. Albrechts Bekräftelse för Upsala Dom-Kyrka.*

Grau 117. *Apr. 4. Tidekas Tomtebyte med Vesterås Domkyrka.*

Flodberg de Helsingia 125. — *8. Tuna. ÄrkeB. Birgers tillstånd för Curatus i Forsa H. Olof at sälja några hemman.*

Peringsk. Mon. 2. 150. *Jun. 23. Avignon. ÄrkeB. Petri i Biturien Qvittance på ÄrkeB. Birgers lefverans till Påfviska Stolen.*

Link. Bibl. H. 1. 224. *Jul. 15. Skeninge. Carl Magnusson lämnar Finvid Finvidson en tredjedel i Qvarnfors i Öjabro.*

Porthan 363. — *29. Åbo. Bisk. Johans Fundations bref för S. Bartholomæi Altare i Åbo Domkyrka.*

Sept.

Sept. 20. *Olof Kulles Bytesbref med Domkyrkan i Västerås.*	Grau 117. v. Stjernm. Höfd. M. 211.
Oct. 19. *Finvid Finvidsons Testamente till Clara Kloster.*	Nordberg 36.
Nov. 12. *Västerås. K. Albrechts bref.*	Hadorf RimChr. 2. 37. Lagerbr. 3. 673.
— 19. *Henric Rewenclous Gåfvobref till Clara Kloster.*	Nordb. 81.
Dec. 5. *Rom. Elisarii bref till Vadstena Kloster.*	Celsii Bull. 139.
S. D. Bisk. Matsses Aflatsbref för Folkärna afbrända Kyrka.	Ups. Tidn. 1776. p. 200.

1379.

Jan. 8. *Örebro. K. Albrechts påbud om en afgift till Askaby Kloster.*	Dalin 2. 566.
— 18. *Ibid. Densammes och Riksens Råds bref till Påfven om S. Britas canonisation.*	Peringsk. Mon. 2. 160, v. ad. an. 1376.
Febr. 21. *Vadstena. Ficke von Witzen pantsätter gods till Linköpings Domkyrka.*	v. Stjernm. Höfd. M. 283.
Apr. 3. *Oslo. K. Olofs i Norrige Skyddsbref för Ewind i Ottarsjö i Undersåkers Socken i Jämtland.*	Dipl. Nord.
— 11. *v.* 16. *Norala. ÄrkeB.*	v. d. Hardt. Messis Fragm.

	Birgers Stadga om tionde i Helsingland.
Peringsk. 2. 150.	*Jun.* 21. *Tälge. ÄrkeB. Birgers Stadga om arf efter Clerker.*
Lagerbr. 3. 695.	*Jul.* 10. *Lund. Dr. Margaretas bref för Lunds Domkyrka.*
Porthan 381.	*Nov.* 10. *Arnö. ÄrkeB. Birgers Circulaire med Påfve Urban* 6:s *Bulla emot Clemens* 7.
Petr. Nigr. 60.	*Nov.* 31. *Ragvald Magnusson lämnar Bo Jonsson Jus patronatus till en prebenda i Strengnäs Domkyrka.*
Porthan. 383.	*Dec.* 9. *Åbo. Bisk. Johans Stadfästelse på Mårten Mårtensons donation till preposituren.*
Peringsk. 2. 33.	— 26. *Arnö. ÄrkeB. Birgers Stadfästelse på Carl Ulfsons Enkas Fru Helena Israels dotters donation till Upsala Domkyrka.*
Rhyzelii Mon. 145.	*S. D. Kerstin Ulfsdotters Gåfvobref till Calmar Kloster.*

1380.

Hadorf Björkö-rätt 30. Lagerbr. 3. 678.	*Jan.* 10. *Tälje. Rådets Kungörelse.*
Broocman Norr-	— 25. *Bo Jonssons och Jon*

Uplännings Dom om Norrköpings Bro.	köp. Början 127. v. 1373.
Febr. 2. Sköfde. Bisk. Nils i Skara stadfäster Helena Tunadotters Gåfvobref till S. Helena Hyrka.	Forsenius de Schedvia. 22.
Mars 30. Henric Skötte skänker Clara Kloster 100 # penningar och ett gods.	Nordberg 37.
Apr. 30. Stockh. K. Albrechts bref om Utbo ström i Lyhundra Härad i Roslagen.	Sepelius de Roslagia 17. Björners Sv. R. Häfdaålder 177. not.
Maji 27. Söderköping. Eric Carlsons och hans Frus Skiftebref med Helge Ands Huset.	Södersten de Sudercopia 63.
Jul. 7. Stockh. K. Albrecht bekräftar de Andeligas friheter.	Dalin 2. 568.
Aug. 31. Cardin. Pilei Bref om 300 ducater ifrån Sverige.	Lagerbr. 3. 612.
Sept. 11. Tälge. Kyrkomötets beslut.	Ibid. 815.
Oct. 6. Kersesund. K. Albrechts Frälsebref.	Ibid. 4. 268. Lagerbr. Handl. 1. 197.
Nov. 22. Stockh. Gertrud Kanstens instiftelse af S. Andreæ Chor i Upsala.	Peringsk. 2. 34.
Dec. 20. Eric Carlsons Gåfvobref till Wreta Kloster.	v. Stjernm. Höfd. M. 224.

Diplom. Lindsk. 24. a.	*S. D. Bjärvida. Leje Hakonsons Skiftebref med Magnus Ryk.*
Rhyzelii Mon. 216.	— — *Strengnäs. Bisk. Thords bytesbref med Julita Kloster.*
Ibid. 111.	— — *Catharina Pehrsdotters testamente till Skeninge.*
v. Stjernm. Höfd. M. 357.	— — *Lars Djäkns jordaskifte med Joan Trotteson.*

1381.

Lagerbr. 3. 327.	*Jan.* 26. *Arboga. K. Albrechts bref.*
Link. Bibl. Handl. 1. 220.	— 28. *Skeninge. Jacob Fusts Salubref till Helge Ands Huset.*
Peringsk. 2. 34.	*Febr.* 14. *Upsala. ÄrkeB. Birgers Stadfästelse på 3 mässor i hvar vecka i S. Andreæ præbende.*
Hwitfelds Chrön. 566. Dalin 2. 568. Lagerbring 3. 689.	*Mars Skenninge. Stillestånd emellan Kon. Albrecht och Skåningarne.*
Lagerbr. 3. 785.	*Jun.* 13. *Hamneskär. Bo Jonssons Frälsebref för sin tjenare Finke.*
Nordberg 37.	*Jul.* 10. *Stockh. Ridd. Eric Carlsons Gåfvobref till S. Clara Kloster.*
Peringsk. 2. 34.	*Aug.* 9. *Upsala. ÄrkeB. Bir-*

ger gifver ett Chor i Upsala Domkyrka till S. Andreæ præbenda.

Sept. 12. *Tälge. Densammes Bref om Vårfrupenning.* — Petr. Nigr. 60.

Oct. 1. *Upsala. Enbjörns i Bug bytesbref med Clara Kloster.* — Nordberg 54.

S. D. Påfvens Skattmästares Liti Qvittance på ÄrkeBiskop Birgers lefverering. — Peringsk. 2. 150. Lagerbr. 3. 611.

— — *Arboga Kon. Albrechts Bytesbref med Bisk. Nils i Linköping.* — Spegels Bevis 127. Lagerbr. 3. 649.

— — *Folaberg. Fru Märta Birgersd:rs bref på gods för sin måg Olof, som skulle henne föda och kläda.* — Diplom. Ekeblad.

1382.

Jan. 9. *Arnö. ÄrkeB. Birgers Aflatsbref för Vingåkers Kyrka.* — Peringsk. Mon. 2. 51.

— 29. *Rom. Johannes Archiep. Sipontini Qvittance för Bisk. Thord i Strengnäs.* — Lagerbr. 3. 612.

Mars 11. *Nyköping. Riksens Råds bref om fattigtionden.* — Dalin 2. 570.

Apr. 20. *Söderby. Laurens Sikkers bref.* — Lagerbr. 3. 792.

Peringsk. Mon. 2. 208.	*Maji* 10. *Bisk. Nicolai i Linköping Qvittans.*
v. Stjernm. Höfd. M. 363.	*Jul.* 11. *Riksens Råds bref om en årlig penning till Vadstena Kloster.*
NettelbladhSchwed. Bibl. 3. 224.	— 26. *Stockholm. Pehr Ålännings Förskrifning till Gudher Amundi.*
Ibid.	*Aug.* 10. *Linköpings DomCapitels Vidisse af samma förskrifning.*
	1383.
Lagerbr. 3. 788.	*Jan.* 5. *Stockh. K. Albrechts bref till menigheten i Östergöthland.*
Laurenius de Ydria 51. Link. Bibl. Handl. 1. 257.	*Febr.* 20. *Alina Ragvaldsdotters Gåfvobref på Bredagården till Asbo Prestegård.*
Dalin 2. 570.	*Mars* 1. *Västerås. K. Albrechts bref på fattigtionde för Strengnäs Domkyrka.*
Nordberg 55.	*Apr.* 28. *Stockh. Bref om Thydike Späkins byte med Clara Kloster.*
Borenius de Wreta 68.	*Maji* 20. *Linköping. Bisk. Nilses Aflatsbref för Wreta Kloster.*
Diplom. Bergstr.	— 23. *Gudmund Bukkes Salubref till Bo Jonsson.*

Jun. 7. Birger Carlsons Salubref till Bo Jonsson.	Dipl. Bergstr.
Jul. 29. Marini Archiep. Tarentini Qvittance på ÄrkeB. Henrics lösen för sin confirmation.	Peringsk. Mon. 2. 151. Lagerbr. 3. 611.
Aug. 3. Vadstena. Sigrid Bengtsdotters och Johan Geriksons Gåfvobref till Åbo Domkyrka.	Porthan 348.
Sept. 8. Gripsholm. K. Albrechts bref.	Lagerbr. 3. 673.
— *29. Esbiörn Ölshule Bytesbref med Bo Jonsson.*	Diplom. Bergstr.
Oct. 17. Stockh. Ridd. Eric Carlsons Gåfvobref till Clara Kloster.	Nordberg 38.
— *20. Hemming Olofsons Fastebref för Bo Jonsson.*	Diplom. Bergstr.
— *28. Östhammar. K. Albrechts Frihetsbref för Östhammar på en marknad d. 10 Jul.*	Annell de Östhammar p. 16.
S. D. Thydike Späkins Bytesbref med Clara Kloster.	Nordb. 54.
— — *K. Albrects privilegium för Upsala att bygga ett nytt torg.*	Peringsk. 2. 318.
— — *Thorsharg. Bo Jonssons Jordaskifte med Vårfruberg.*	Rhyzelii Mon. 209.
— — *DomCapitlets i Vester-*	Petr. Nigr. 60.

ds förbindelse, att hålla ett anniversarium öfver Eskil Nilsson.

1384.

Rhyzelii Mon. 275. *Febr.* 15. *Abdissan Margaretas i Risberga Bytesbref med Bisk. Thord i Strengnäs.*

v. Stjernm. Höfd. M. 126. Diplom. Nordin. *Mars* 12. *Nyköping. Bo Jonssons Bytesbref med Stephan Stangenberg.*

Lagerbr. 3. 667. — 20. *Bo Jonssons bref för Rådman Petter Ålänning i Stockholm*

Lithzenius de Norcopia p. 26. Norrköpings början 134. v. Stjernm. Höfd. M. 224. *Apr.* 3. *Norrköping. K. Albrechts bref om Norrköpings gränsor, stuckit i koppar.*

Bihang till Alex. M. Hist. Disert. de Nycopia p. 87. Lagerbr. 3. 664. 699. 823. — 10. *Vadstena. Bo Jonssons Testamente.*

Diplom. Nordin. *Jul.* 24. *Folkärna. Ingevald Djekns, å Ridd. Sten Stensons vägnar Lagmansting hållande i Dalum, Dombref om en rågång.*

Rhyz. Mon. 199. *Sept.* 30. *Bisk. Thords aflatsbref för Strengnäs Hospital.*

Lithzenius 69. *Oct.* 8. *Norrköping. Magistratens intyg om Askaby Klosters fiskerätt.*

Rhyzelii Mon. 275. *S. D. Carl Ketilsons Jordabyte med Nydala.*

rcu willi förzättra
ings Gorom (ja aff